

<i>Muuttumisen kipeä armo</i>	2
JOHDANTO	2
Muuttumisen kipeä armo	2
<i>Muuttumisen vaihtoehdot</i>	4
MUUTTUMATTOMUUDEN TYLSÄT KASVOT	4
Tiedostamattomuus	4
Sijaiseläjät	5
Sokea optimismi	5
Sokea pessimismi	5
Kaavamaisuus	6
MUKAUTUMINEN	6
Vastaväitteitä	8
Ristiriidassa ja sovinnossa	8
Roolipaineet	9
Systeemiin mukautuminen	11
MUUTTAMINEN	12
UHRIKSI JÄÄMINEN	13
<i>Muuttumisen käynnistäjät</i>	14
Kehitystyö	15
Katastrofit	16
Näkymätön vaikuttaja	17
Pinnallinen muutos	18
<i>Muuttumisen prosessi</i>	19
Kuusi luomispäivää	20
Luominen jatkuu	21
KRIISI	22
Salattu kriisi	22
Normaaliuden kiusaus	23
Vaarallinen kriisi	25
KYSELY	27
Nälkä ja jano	27
Etsitty etsijä	28
Epäileminen	29
Unien kuunteleminen	31
Enkeli kivessä	33
Luopuminen	34
KAAOS	35
Kaaoksen torjuminen	36
Kaaoksen kohtaaminen	42
Kaaoksen monet kasvot	43
Hiljaa oleminen	49
Pimeässä odottaminen	50
VALO	51
Intuitio	51
Syväoivallus	52
Luovuus	54
Muuttava kokemus	58
Jumalan ääni	61
Vapauttava tunteminen	63
Vapauttava rakkaus	64
Pelkkä armo	65
VAPAUS	66
Vaarallinen vapaus	67
Ilo	68
Naurun lahja	69
Kiitollisuus	70

Varjo jää _____	71
VASTUU _____	72
Arvioiminen _____	72
Vastaaminen _____	80
Valitseminen _____	81
Synnyttäminen _____	83
Sitoutuminen _____	83
Vihkiytyminen _____	86
Uuden ajan alku _____	87
Kuollut maailma _____	87
Kuollut Messias _____	88
Sisäinen opettaja _____	88
Muukalainen pimeästä _____	89
Kutsu sydämestä _____	89
Näkymätön opettaja _____	90
Uusi ja vanha maailma _____	90
Sisäinen tie _____	91
Sisäinen ilo _____	91
Yhteinen todistus _____	92
Uusi sanoma _____	92
Hän on täällä tänään _____	93

Muuttumisen kipeä armo

Ystäväkirje 2/91

JOHDANTO

Tämä kirje ilmestyi alunperin syksyllä -91. Kirja Kotimaan kirjallisuustoimittaja pyysi minua yksinkertaistamaan ja lyhentämään sen kirjaksi. Yritin ja luovuin. Muutaman vuoden jälkeen innostuin uudestaan, ja tulos paisui tekstimäärältään yli kaksinkertaiseksi. Mutta luovuin taas, koska en löytänyt tarpeeksi pitkäjännitteistä kirjoittamisaikaa saattaakseni työn loppuun. Kun alkuvuonna 2002 etsin vanhoja tekstejä kotisivuille pantavaksi, löysin tämän. Karsin siitä muutamassa illassa keskeneräiset rönsyt pois ja tarjoan tällaisena käyttöösi.

Muuttumisen kipeä armo

*”Kuolema, joka kävelee totunnaisuuden tietä, joka pitäytyy muodollisiin sanontoihin, joka luo kasvoille joka päivä saman ilmeen,.. Kuolema, jota ihmisillä ei ollut rohkeutta kutsua kulkutaudiksi,.. siksi he kutsuvat sitä rutiiniksi.” **Kristos Jannars**¹*

Olen kirjoittanut sinulle, joka valinnan kautta tai vasten tahtoasi koet olevasi keskellä muutosprosessia. Ehkä joku yllättävä ulkoinen elämänmuutos on ajanut sinut kriisiin, etkä tiedä mihin olet menossa. Ehkä pitkä tasainen elämä tai liiankin suoraan edennyt uraputki, on kypsyttänyt esille vain epämääräisiä aavistuksia tai kiusallisia kysymyksiä ja koet hiljaista kutsua johonkin uuteen. Ura ei olekaan vahvistanut minuuttasi, vaan ohentanut sen melkein olemattomiin. Yhteys itseen ja mielekkääseen elämän tuntuun on katoamassa. Ehkä olet kertakaikkiaan kypsytynyt vain mukautumaan lähimmäisten odotuksiin ja erilaisten systeemien

¹ **Kristos Jannars**. *Nälkä ja Jano*. Ortokirja -90. s. 66.

vaatimuksiin. Elämäsi roolit eivät enää maistukaan elämältä. Olet väsynyt normaalielämän epäkohtaamisiin, ohituksiin ja näennäisyyksiin. Haluat muutosta.

Kirjoitan sinulle, joka olet kaaoksessa, ennenkokemattomassa pimeydessä tai tyhjiydessä, jossa mikään vanha ja tuttu ei enää tunnu pitävän paikkansa. Masennus, epätoivo ja tarkoituksettomuuden tuntu on vallannut kaiken tilan siltä, mikä aikaisemmin tuntui mielekkäältä. Kirjoitan sinullekin, jolla on aavistus siitä, että pelkkä psykologia tai terapia ei riitä vastaukseksi.

Toivon, että tämän kirjeen avulla voit selkeämmin hahmottaa mistä on kysymys ja sen seurauksena rohkeammin kohdata sisältäsi nousevat haasteet. Turhautumat työpaikalla ja lähisuhteissa eivät aina ole vain ihmissuhdeongelmia, joita ratkaistaan uusilla kommunikaatiotaidoilla ja vuorovaikutusmenetelmillä. Paljon syvemmät kysymykset odottavat vastaajaansa: Kuka minä olen? Mikä kaiken tämän sotkun perimmäinen tarkoitus on? Miksi ylipäänsä elän? Kannattaako muuttua? Onko muuttuminen edes mahdollista? Jos on, niin minkälaisen muutosten edestä olisin valmis ottamaan riskejä tai näkemään vaivaa? Tekeekö kuolema kuitenkin lopun kaikesta?

Kysymys elämän mielekkyydestä tai hyvän elämän laadusta ei ole vain psykologinen tai sosiologinen ongelma. Parhaatkaan ihmissuhdetaidot eivät riitä, jos meillä ei ole mitään perimmäistä mieltä niiden käyttämiseen. Pohjimmiltaan en usko, että hyvä elämä on niinkään *osaamisesta* kuin *suostumisesta* kiinni. Perimmäisiin kohtaamisiin on vain suostuttava. Kohtaaminen ja sen kautta muuttumisen mahdollisuus, ei ole varattu vain fiksuille ja taidokkaille. Se on armo, joka avautuu myös sinulle ja minulle, jos vain nöyryymme ja rohkenemme.

En ole tarjoamassa mitään uutta muuttumisen tekniikkaa. Elämä itse huolehtii muuttumisen menetelmistä kunhan me vain suostumme sen oppilaiksi. Olkoon Elämän Henki mukanaamme, haparoidessamme uutta ja muuttavaa kohtaamista itsemme, toisen ja Hänen kanssaan.

Vihjeet muuttumisen mahdollisuudesta tai kehotukset jatkuvaan muutosprosessiin herättävät hermostunutta levottomuutta:

"Eikö elämässä ole tärkeintä, että ehtii kokea mahdollisimman paljon? Minä ainakin aion huolehtia siitä, että ehdin kokea mahdollisimman paljon erilaisia asioita ennen kuin kuolen. Miksi minun pitäisi huolehtia muuttumisesta? Jokainen uusi kokemus muuttaa minua kuitenkin jollakin lailla. Mitä sillä on väliä minkälaisia muutoksia kokemukset tuottavat tai minkälaisena ihmisenä aikanaan kuolen? Kunhan vain ehdin nauttia kaiken kokemisesta ennen sitä. En minä jaksa niin vakavasti suhtautua kaikkiin asioihin."

"Minä olen kohta jo eläkkeellä. Ei vanha koira mitään uusia temppuja opi. Ja miksi pitäisi oppia? Näillä eväillä on selvitty tähänkin asti. Ei ihmisen luonne enää tässä vaiheessa miksikään muutu. Jos minua pidetään vanhana ja kynnisenä ämmänkäppänä, niin se on lähinnä lasteni ongelma, ei minun. Miehenikin kuoli jo aikoja sitten."

"Miksi minun pitäisi muuttua? Mitä armoa tämä on? Enkö olekaan hyväksytty sellaisena kuin olen? Eikö se riitä, että vanhempani, ystäväni, rakkaani ja lapseni yrittävät muuttaa minua koko ajan? Seurakunnankaan mittoja en tunnu täyttävän. Kyllä he ensin lauloivat: "Tule sellais'na kuin oot", mutta nyt lauletaan: "tule sellaiseksi kuin me." En ole vieläkään muuttunut kunnon uskovaiseksi. Minä haluan kerrankin tulla hyväksytyksi tällaisena. Olen väsynyt näihin jatkuviin muutospaineisiin. Luulin, että ainakin Jumalan luokse saan tulla sellaisena kuin olen. Alkaako nyt Hänkin minua hiostamaan?"

En tiedä. Ehkä alkaakin. Minä vain uskon, että kaiken kaaoksen, sattumanvaraisuuden, epävarmuuden, mielettömyyden, kohtalonomaisuuden ja pahuuden keskellä elää sitkeä ja perikseantamaton ihmisen elämän pyhä kutsu ja tarkoitus. Vaikka miljoonat lapset kuolevat ennenaikaisen kuoleman kollektiivisen itsekkyyden jalkoihin, ja vaikka sadat tuhannet suomalaiset rusikoituvat passiivisiksi syrjästäkatsojiksi ylivoimaisen suurten systeemien

myllytyksessä, ihmisen yksilöllinen ja yhteinen elämän mieli (*thelos*) ei ole vielä kukaan kuollut. En voi sitä tietää tai todistaa eivätkä perusteluni kuitenkaan riittäisi sytyttämään sitä uskoa henkiin sydämessä, jossa se on jo kuollut. Jos sinulla ei olisi mitään uskoa elämän perusmielekkyteen, tuskin olisit edes lähtenyt selailemaan tätä tekstiä.

On monenlaista armoa: Armoa on, että saat olla missä olet nyt - rakastettuna. Armoa on myös se, että sinun ei tarvitse jäädä siihen. Voit jatkaa matkaa. Armoa on se, että saat olla mikä olet, mutta eikö armoa ole sekin, että sinun ei tarvitse jäädä sellaiseksi - voit muuttua.

Muutoksen voi nähdä joko armollisena mahdollisuutena tai armottomana pakkona.

Muuttumisen vaihtoehdot

MUUTTUMATTOMUUDEN TYLSÄT KASVOT

”Vaikkeinta elämässä on muuttuminen... Kuolemme ennemmin kuin muutumme.”
Suomalainen X

”Pelkään huomista. Ehkä se kätkee ansaan joutumisen, sopeutumisen, ohjelmanmukaisuuden, nojatuolin, hyvin valmistetun aterian, lohtua tuovia nautintoja.” Siis varman sijan maailman majatalossa.” **Kristos Jannars²**

Maailman majatalossa on edelleen monta huonetta, jossa ei saa muuttua ja huoneita joissa voit asua vain ajattelemalla, pukeutumalla ja käyttäytymällä tietyllä tavalla. Joissakin maissa uskonnollisen vakaumuksen muuttaminen rangaistaan kuolemalla. Toisissa poliittisesti poikkeavat eristetään vankilaan. Muuttumattomuuden ylläpitäminen on kuolemanvakavaa, ja muutoksen yrittäminen on kuolemanvaarallista.

Muuttumisella on hintansa myös n.s. vapaissa maissa. Monille sekin on liian kallis maksettavaksi.

On helpompi hoitaa hautuumaata kuin lastenkotia. Ruumiit ja niitä suojaavat arkit palautuvat hiljaa ja rauhallisesti, ketään häiritsemättä, alkutekijöihinsä. Lapset muuttuvat äänekkäästi ja kaikkien rauhaa rikkoen joka päivä. Ei ihme, että hautuumaan henki esittäytyy viettelevänä kiusauksena.

Seuraavassa muutamia yleisimpiä tapoja hoitaa sisikuntaansa hautausmaana.

Tiedostamattomuus

”Pienet lapset ovat kuolematon muistutus siitä, että tunteet ovat merkittävä osa ihmistä, ennen kuin vanhemmat ovat opettaneet tukahduttamaan ne, sen takia, että vanhempien oma torjunta heikkenee lapsen elinvoimaisia tunteita katsellessa...”

”Estot ja tunteiden tukahduttaminen ovat tappaneet minut. Korrekti ja harkitseva muille ihmisille, kuollut itselle.” **Suomalainen X**

Ehkä tavallisin tapa ylläpitää muuttumattomuutta, on pysyä autuaan tiedostamattomana itsestään. Oletko koskaan tavannut näitä raivostuttavan viattomia ihmisiä, jotka vain siirtyvät katastrofista toiseen. Heille vain *sattuu ja tapahtuu* asioita. He tuottavat muidenkin ihmisten elämässä onnettomuuksia vaikka eivät *”tarkoita mitään paha”*. He eivät koskaan tarkoita yhtään mitään ja ihmettelevät vilpittömästi miksi kukaan voi olla heille vihainen. Heillä ei ole hajuakaan omista motiiveistaan, juonistaan tai pyrkimyksistään. He pysyvät viattoman tietämättöminä asenteistaan, uskomuksistaan ja käytöksensä seurauksista. He kuolevat lähes satavuotiaana, syntymättä koskaan tähän hyvän ja pahan tiedon maailmaan, jossa jokaisen on

² Jannars s.48.

herättävä tiedostamaan asenteidensa laadun, uskomustensa sisällön ja ottamaan vastuu käyttöksensä tarkoituksesta. He tekevät vain sokean läpikulkumatkan ilmiöiden maailmassa, heräämättä koskaan tietoiseen ja vastuulliseen suhteeseen itsensä ja muiden kanssa. He eivät koskaan muuttuneet, koska eivät koskaan suostuneet tunnistamaan ja tunnustamaan muuttujaa - minuuttaan.

Torjunnan eri muodoista minun on turha perusteellisemmin kirjoittaa, koska se on psykologisen kirjallisuuden lempiaiheita.

Sijaiseläjät

”Mä en elä muiden elämiä, eikä muiden tarvitse elää mun elämää — siis jos mä tapan itseni mä en tapa muita. Jos muut ovat asettaneet minuun toiveita ja elävät niiden varassa, heille tulee varmaan paha olla, koska toiveet pettävät. Mutta se niiden täytyy pystyä kestäämään, jos ne on sitä mieltä että ne on ihmisiä.” **Suomalainen X**

Muuttumattomuutta voi myös ylläpitää antamalla toisen elettäväksi sellaiset minuuden ulottuvuuden, joiden ilmaisu on itselle vaikeita. Puolisovalinta tapahtuu usein tällä perusteella. Toisesta tulee minun *puoliskoni*, se puoli minusta, jota en itsessäni halua kehittää. Tyypillisesti pidättyväinen mies valitsee oman hellyytensä ilmaisijaksi lempeän naisen. Vuosien päästä hän on katkera siitä, että vaimolla on paljon läheisempi suhde lapsiin, kuin hänellä. Nainen valitsee oman tahtonsa ilmaisijaksi määrätietoisen miehen, ja on vuosien päästä vihainen siitä, että toinen päättää kaikesta. Aina löytyy joku, jolle voin siirtää vastuun omasta muuttumisestani. Turha häntä on jälkepäin syyttää siitä mihin itse olen hänet vietellyt.

Tapailimme vuosia sitten perhettä, joka oli antanut melkein koko keskinäisen rakkautensa pienen koiran ilmaistavaksi. Koira tykkäsi kaikista kaikkien puolesta ja oli hellä jokaiselle jokaisen puolesta. Koko perhe joutui uskomattomaan kriisiin koiran kuoltua. Kriisin ydinkysymys oli siinä, hautaisivatko kaikki rakkautensa koiran mukana, vai uskaltaisiko kukin vihdoon ottaa vastuun oman rakkautensa ilmaisemisesta. Kun koira ei enää ollut hoitamassa tätä tehtävää koko perheen puolesta, jokainen joutui akuutin muutoshaasteen eteen. Näytti siltä, että jokainen otti haasteen vastaan. Jokainen alkoi, omalla rujolla tavallaan, ilmaista aiemmin salattua kiintymystään toisia kohtaan. Koira oli vastaansanomattomalla tavalla opettanut heille miten se tehdään.

Sokea optimismi

Yksi tapa välttää tämä kipupiste on kompulsiivisesti etsiä *”kyllä”* -vastaus joka kysymykseen. Pakonomainen positiivinen ajattelu voi olla yksi tapa vastustaa muutosta. Se on jostain syystä muodikas tapa pysyä muuttumattomana. Kyllä kai jokainen meistä tuntee jonkun herra, neiti tai rouva Plussan, jolla on myönteinen selitys mihin tahansa traagiseen mielettömyyteen tai julkeaan vääryyteen.

Jos auto ajaa hänen ylitseen hän on kiitollisen siitä, että se ei ollut bussi. Jos lapsi hukkuu jäihin hän jää vain kiittämään siitä, ettei toinenkin mennyt saman tien. Jos heimo tappaa toisen Afrikassa hän kiittää siitä, ettei se tapahtunut täällä. Jos lokinpaska putoaa päähän hän kiittää onneaan siitä ettei se ollut tiiliskivi. Työttömyyskin tuottaa väistämättä jotain hyvää. *”Kaikesta voi oppia jotain”* Kuitenkaan hän ei opi mistään mitään. Asiat hoituvat aina itsestään sensijaan, että hän itse ottaisi vastuun asioiden hoitamisesta. Johdonmukaisesti hän sulkee mielestään kaikki kielteiset kokemukset, koska ei kestä niiden haastetta muutokseen. Yksipuolinen ja sitkeä positiivisuus on nynnyjen evankeliumi.

Sokea pessimismi

Pessimisti on yhtä johdonmukainen. Jos auto ajaa hänen päällensä hän valittaa ettei se ollut edes RollsRoy. Jos puoliso jättää hän *”tiesi sen jo tulevan.”* Häntä ei mikään kielteinen yllätä,

eikä hän anna minkään positiivisen sekoittaa kuvioitaan. Hän elää kohtalolle ja sille pitää vain alistua. Kumma kyllä kohtalo tuntuu aina koostuvan vain kuolemista ja hylkäämisistä. Asiat menevät pieleen itsestään, eikä minun tarvitse ottaa vastuuta siitä miten kävi.

Pessimismi on myönteisiä asioita pelkäävien evankeliumi.

”Tässä seison, enkä muuta tee.”

Tämä on passiivista tai aktiivista vastarintaa tekevän ihmisen tunnuslause. **Lutherin** versio oli tietenkin:

”Tässä seison enkä muuta voi.”

Hän oli antautunut muutoksen virtaan, eikä voinut olla olematta uskollinen sille kutsulle jonka hän siinä kuuli. Hänen oli pakko sanoa *ei* vanhalle sanoessaan *kyllä* uudelle. Hän seiso muuttumisen polttopisteessä johon kuului sekä *ei*, että *kyllä*.

Muuttuminen edellyttää sitä, että uskaltaa sanoa sekä *kyllä* että *ei*.

Kaavamaisuus

Mikä tahansa itsensä toistaminen käy kalliiksi. Intiassa matkustava nainen törmää erityisen viehättävään savityöhön. Hän kysyy sen hintaa.

”Kaksi annaa.”

Samalla hän tulee ajatelleeksi ystävärtään, joka pitää lahjatavarakauppaa ja kysyy kuinka paljon maksaisi 50 samanlaista työtä.

”Neljä annaa kappale.”

Nainen tuohtui ja sanoi:

”Mitä järkeä siinä on? Kait’ useamman kappalehinta pitäisi olla pienempi kuin yhden kappalehinta?”

Mies vastasi hänelle:

”Jos joudun toistamaan itseäni niin monta kertaa, tarvitsen enemmän rahaa, koska minun on sen jälkeen vetäydyttävä pitkäksi aikaa yksinäisyyteen, löytääkseni henkeni luovuuden uudestaan.”

Elämän ahdistaminen kaavoihin tuottaa suuren helpotuksen: vapautuksen luomisen tuskasta ja henkilökohtaisesta vastuusta. Kun apinoi muiden tekemiä kaavoja yksilövastuu siirtyy muiden käsiin:

”Näin minua on opetettu.”

”Näin meillä aina on tehty.”

”Tällä tavalla meilläpäin on tapana.”

”Minähän olen suomalainen...”

Monen ihmislapsen elämä rämettyy muiden tekemiin kaavoihin, jo ennen kuin hän on kuullut elämän kapinakutsun. Harvat säilyvät aitoina ihmisinä kaavojen tyrannian keskellä.

MUKAUTUMINEN

”Myötävirtaan — en ole lohi, olen pakastesei. Kuolleet kalat uivat myötävirtaan...”

Rakkauden eteen lapsi tekee kaikkensa, hylkää aidon itsensä, jolle ei ole elintilaa ja muuttuu epäaidoksi...

*Nyt vanhemmat sanovat, että lapsi oli hyväksytty ja rakastettu. Kyllä, sellaisena millaiseksi se viimein sopeutui." **Suomalainen X***

*"On totta, että kaikki mitä me juutalaiset teemme tapahtuu maailman näyttämöllä. Mutta on väärin, että olemme liian kauan antaneet tämän tosiasian vaikuttaa siihen, mitä teemme ja jätämme tekemättä. Maailma katselee jokaista suurta ihmistä. Jos hän itse kiinnittää huomionsa siihen, hänen suuruutensa on uhattu ytimeen asti. Hänen ei ole mahdollista elää samanaikaisesti sekä voimansa että imagonsa kautta, olkoon imago sitten hänen vihollistensa tai ystäviensä silmissä. Jos Jumala katsoo minua, en voi näyttäytyä hänelle yhtään parempana kuin jos en kiinnittäisi siihen mitään huomiota. Jos Saatana katsoo minua en voi tehokkaammin saattaa hänen katsettaan häpeään kuin olla välittämättä siitä."³ **Martin Buber***

Paavali ei ujostellut puhuessaan muuttumisesta. Esittelemättä mitään muuttumisen metodiikkaa, hän yksinkertaisesti kehotti aikansa kansainvälisessä satamakaupungissa asuvia seurakuntalaisiaan muuttumaan. Hän näki vain yhden vaihtoehdon todelliselle muuttumiselle, nimittäin mukautumisen:⁴

"Älkää mukautuko⁵ tämän maailman⁶ menoon, vaan muuttukaa...⁷ uudistukaa⁸ mieleltänne..."

Voiko sen suoremmin sanoa? Paavali pitää täysin normaalina sitä, että ihmiset mukautuvat. Sehän on selvää. Siihen ei tarvitse mitään erillistä kehotusta. Sehän on ensimmäinen asia, minkä jokainen ihmislapsi maailmaan tultuaan oppii. Myöhemmin mukautuminen tapahtuu jo niin automaattisesti, että tarvitaan aikamoinen uudestisyntyminen, ennenkuin alkaa se muutosprosessi, joka oikeasti murtaa siihen astisen mukautumisen raamit. Todelliset muutosvoimat odottavat aikaansa ja kovaksi kipsiityneiden kapaloiden sisältä voi ryömiä esille muuttuva ja muuttava ihminen, joka ei enää ole vain aikansa lapsi vaan myös uuden ajan isä tai äiti.

Kommentoidessaan Paavalin sanoja **Martin Luther** sanoo:

"Tällä tavalla Paavali kuvaa kristityn kehitystä... Kristityn elämä ei ole paikallaan seisomista vaan siirtymistä hyvästä vielä parempaan... Kristitty ihminen on aina alastomuuden tilassa. Hän on jatkuvasti tulossa joksikin, aina potentiaalisuuden (= mahdollisuuksien) tilassa..."⁹

Mutta vanhan mukautujan epäluuloisuus ei lopu tähän:

³ **Maurice Friedman** *Encounter on the Narrow Ridge. A Life of Martin buber..* Paragon House. New York - 91.

⁴ Room.12:2.

⁵ *Suskeematizomai. Pietarin* tapa käyttää samaa sanaa voi valaista sen merkitystä: "*Älkääkä taipuko noudattamaan himoja, joiden vallassa ennen, tietämättömyytenne aikana, elitte.* (1Piet.1:14.) Mukautuminenhan ei ole sisäisen virikkeen seuraamista vaan *taipumista* ulkoisen paineen alla.

⁶ *Aion* = tarkoittaa sanatarkasti aikakautta, mutta käytetään myös synonyyminä *kosmos*-sanansa kanssa, joka on yleisempi maailmaa, kaikkea luotua tarkoittava sana. Katso myös Gal.1:4, 1Kor.7:31.

⁷ *Metamorphoo.* Käyttämällä preesensia Paavali puhuu jatkuvasti edistyvästä muutosprosessista. Käyttämällä passiivia hän välttää sanomasta: "*muuttakaa itsenne*", ja sanoo pikemminkin: "*antakaa muuttaa itsenne, suostukaa muutokseen.*" Käyttämällä imperatiivia hän samalla korostaa kuulijan omaa vastuuta muutosprosessiin suostumisesta. Kaksi muuta tämän sanan esiintymiskohtaa viittaavat Jeesuksen muuttumiseen kirkastusvuorikokemuksen aikana (Matt.17:2 ja Mark.9:2).

⁸ *Anakainosis.* Paavali käyttää samaa sanaa seuraavissa kohdissa: Kol.3:10, 2Kor.4:15, Tiit.3:6.

⁹ *Commentary on Romans.* Kregel. -77.

Vastaväitteitä

"Tiedoton ja tahdoton oleminen ei ansaitse olemassaolon nimeä. Miten helppoa ihmisen on antaa itsensä liueta toisten joukkoon, odotuksiin, rooleihin, tapoihin ja historiallisiin muotoihin - antaa niiden päättää puolestaan. Miten vaikea se on väistää... Olemista uhkaa kaikkialta sen katoaminen. Itsensä kadottaminen on sääntö, autenttinen oleminen poikkeus."
Esa Saarinen.10

"Entä jos muuttumisenikin on vain mukautumista uusiin vaatimuksiin, ja mieleni uudistuu vain uusista odotuksista ja toiveista, joita minun pitäisi täyttää? Kyllähän minä muutun ja uudistun koko ajan. Teen sitä kuin näyttelijä, joka saman päivän aikana juoksee ainakin viidessä eri teatterissa esittämässä erilaisia rooleja. Matkalla teatterista toiseen muutan tunteeni, mielipiteeni, arvostukseni ja käytökseni uusia odotuksia vastaaviksi."

Niinpä. Elämme maailmassa, joka muuttuu tosi lujaa tahtia. Jo parikymmentä vuotta sitten **Alvin Toffler** kysyi kirjassaan **The Future Shock**, onko ihmiskunta jo saavuttanut ääripisteensä kyvyssään sopeutua yhä kiihtyviin muutoksiin. Sen jälkeen tahti on vain kiihtynyt. Silti yhä useammat puhuvat kehityksestä, prosesseista, muuttumisen ja muuttamisen tarpeesta.

Eikö todellinen mukautumattomuus ”tämän maailman menoon” olisikin muuttumattomuudessa pysymistä, uskollisuudessa perinteelle ja lojaalisuudessa eilislle? Eikö muuttumattomuus käänny hyveeksi maailmassa, jonka menoon kuuluu kaiken muuttaminen?

"Entä jos seurakuntanikin on vain osa tämän maailman menoa, osa sitä kulttuurisidonnaista traditiota, johon Paavali haastaa minua olemaan mukautumatta? Mitä jos muuttumiseni johtaa minut ristiriitaan uskonnollisen perinteeni kanssa? Entä jos uudistumistani pidetäänkin luopiutena?"

Entä jos perheenikin on osa tätä maailman menoa, johon minun ei tule mukautua? Miten voin olla mukautumatta vanhempieni tahtoon ja heidän tapaansa. Miten voin kunnioittaa isääni ja äitiäni, jos sanoudun irti heidän arvoistaan tai olen mukautumatta heidän tarpeisiinsa ja odotuksiinsa?

Entä jos itse olen osa tämän maailman menoa, johon ei tule mukautua? Voinko niin mukautua omiin tarpeisiini, asenteisiini ja arvostuksiini, etten enää muutu? Onko mahdollista, että niin mukaudun omaan tyhjyyteeni tai itse tuottamaani kärsimykseen, etten enää muutu ja uudistu?

Mistä tiedän, mihin ei tule mukautua? Kuka tai mikä ohjaa muutostani?"

Ristiriidassa ja sovinnossa

Paavalia ymmärtäisi helpommin, jos hän olisi kieltänyt mukautumasta ilmeiseen pahuuteen, kuten valehtelemiseen ja tappamiseen. *Sopeutumattomuus "tämän maailman menoon"* on vaikeampi soveltaa. Kulttuuri, perinne, seurakunta ja perhe eivät ole itsessään pahoja. Niissä on paljon hyvää. Tulen jatkossa kutsumaan näitä suhdeverkostoja *systemeiksi*. On vaikea sanoa milloin mukautuminen johonkin systeemiin on rakkauden mukaista ja milloin ei. Mukautumattomuus niihin voi olla hyvän vastustamista.

"Tämän maailman menossa" on aina jotain suhteellisen hyvää. Siksi siihen mukautuminen on niin mukavaa ja helppoa.

Samalla systeemit, joiden keskellä elämme, ovat myös pahoja ja väkivaltaisia. Siksi niistä irtaantuminenkin tuntuu toisista yhtä perustellulta.

Mitä tehdä tässä ristiriidassa?

Minusta näyttää siltä, että meidät on kutsuttu:

- elämään jatkuvassa ja kasvavassa ristiriidassa tämän maailman kanssa.

- elämään jatkuvassa ja kasvavassa sovinnossa tämän maailman kanssa.

Tuntuuko mahdottomalta?

Jos seuraamme Jeesuksen kutsua totuudellisuuteen ja pyhyyteen, joudumme tietenkin ristiriitaan jokaisen systeemin kanssa, joka ylläpitää valheellisuutta ja polkee väkivallallaan elämää.

Toisaalta, sama kutsu haastaa meitä kohtaamaan armollisella rakkaudella kaiken sen, jonka kanssa olemme ristiriidassa – sekä itsessämme että ympäristössämme. Se on kutsu syvenevään sovintoon itsen, toisen ja luonnon kanssa.

Jos otamme vain ensimmäisen kutsun vastaan, meistä tulee vihaisia kapinallisia, uhmakkaita kakaroita ja rakkaudettomia oikeassaolijoita - itseämme ja muita kohtaan.

Jos otamme vain toisen kutsun vastaan, armollisuutemme vesittyy tyhjäksi kaiken hyväksynnäksi. Armoahan tarvitaan vain sen kohtaamiseen itsessä ja toisessa, mitä *ei* voi hyväksyä.

Jos sitävastoin vastaanamme *molempiin* kutsuihin, astumme jatkuvaan muutos- ja uudistumisprosessiin.

Mukautuminen on ristiriitojen kiertämistä ja kieltämistä, välttämistä ja peittämistä. Se ei ole sovintoa, vaan epärehellistä sovinnaisuutta.

Ristiriidoissa elämiseen tarvitaan selkärankaa, sovinnossa elämiseen sydäntä. Se on totuuden noudattamista rakkaudessa.¹¹ Mukautuja ei tarvitse selkärankaa, ja sydäntä hän tarvitsee vain pelkäämistä varten.

On kakaramaista olla periaatteellisesti kapinassa kaikkea vanhaa vastaan, ikäänkuin joku uskomus tai käytäntö, olisi väärä tai tyhmä, vain siksi, että meidän vanhempammekin uskoivat siihen. Ihmisen tie ei alkanut meidän syntymästämme. On suostuttava kunnioittamaan myös aikaisemmin opittua. Pelkästään perinteen ja historian kieltämiseen perustuva muutoshakuisuus on tyhjäpäistä yltiöindividualismia. Varsinkin hengellisessä etsinnässä on suostuttava sekä kunnioittamaan perinnettä että olemaan sen kanssa ristiriidassa. Vuosituhansien Jumalan ilmoitusta historiassa ei voi vain ohittaa.

Tulevaisuus ilman historiaa on tyhjää ja pelkkä menneisyys ilman tulevaisuutta on toivoton. Menneisyys on nähtävä oppimisprosessina, joka valmistaa meitä tulevaisuutta varten. Menneisyys on tulevaisuutta varten tavalla, jota tulevaisuus ei *koskaan* voi olla menneisyyttä varten.

Jos aika on Jumalan luoma, uskollisuus hänelle merkitsee sitä, että olemme uskollisia menneelle menneenä, nykyhetkelle nykyhetkenä ja tulevaisuudelle tulevaisuutena.

Roolipaineet

”Sinä siis astut rooliin, jonkinlaiseen itsesi abstraktioon, joka alun alkaen säilytetään sinulle pääasiassa ulkoapäin... Tärkein seikka on aika - aikaa ei riitä mihinkään muuhun kuin rooliin, vaikka haluaisitkin vaalia henkilökohtaisen elämäsi perusasioita... tiukka ohjelma vaikeuttaa myös kaikkea pohdintaa, syventymistä, kaikkea todella henkilökohtaista elämään

¹¹ Ef.4:15.

osallistumista jopa siinä määrin, että syntyminen, sairaus ja kuoleminen on alistettava tai ainakin sovittava ”töiden” mukaan. ”12 Yrsa Stenius

Yrsa Stenius kuvaa kirjassaan huomioitaan siitä kuinka jokainen hänen ikätoverinsa lähti mukautumaan systeemiin, silloin kun se tarjosi heille mahdollisuuden menestyä systeemin sisällä. Yhteiskuntakriittiset näkökulmat muuttuivat tulkitseviksi selityksiksi. Välitön radikalismi törmäsi systeemin rajoihin ja alkoi mukautua sen muotoihin.

Hänen kirjansa yhtenä pääteemana on julkisuuden vaikutus ihmiseen, joka lähtökohdiltaan pitää itseään hyvinkin tietoisena ja itsenäisenä yksilönä. Pitkä ura julkisuudessa ja vallan kahvassa antaa salaperäisellä tavalla jotain sellaista, jota ilman ihminen on lopulta ihan hukassa itsensä kanssa. Hyvinkin individualistisista intellektuaaleista voi yllättävän helposti tulla sopuliksi, populilauman keskelle yhdenmukaistavan mediamekanismin paineessa.

Minulla ei koskaan ole ollut yhteiskunnallisesti julkista valtaroolia. Mutta olen kyllä maistellut valtaa ja julkisuutta muutaman vuoden ajan herätyskristillisessä alakulttuurissa. Yhdenlainen suljettu systeemi sekin. Olin suosittu luennoitsija, joka karismaattisen yhteiskristillisyyden aallonharjalla, onnistui löytämään tiensä monenkin kuppikunnan karnevaaleihin, sekä kirkon sisällä että sen ulkopuolella. Monituhapäiset kuulijakunnat olivat jokavuotista mannaa.

Alusta lähtien pidin yllä jonkinlaista nuoren radikaalin imagoa. Joka käänneessä korostin yksilöllisyyden merkitystä vahvasti kollektiivisuutta korostavien seurakuntien sisällä. 80-Luvun alussa se oli verrattain uutta. Herätyskristillisuus oli sitkeästi onnistunut torjumaan kaiken, mikä vähänkin haiskahti psykologialle. Minä luultavasti onnistuin välittämään sitä heidän omalla kielellään. Sen lisäksi tein ahkeraa älyllistä työskentelyä, joka ei niissä piireissä ollut kovin tavallista. Olin vakavissani, uskoin asiaani ja pidin sekä kirjoittamisesta että puhumisesta.

Nyt pidän enää vain kirjoittamisesta.

Jonkinlaisen pioneerin ja tienraivaajan osa poltti sydäntäni kuin kuluttava tuli. Jokaiseen tilaisuuteen valmistautuminen oli itkua ja tuskaa. Vastaanotto oli suorastaan huumaavan positiivista – tavalliselta riviseurakuntalaisilta. Luentokasettejani ja kirjojani myytiin kymmeniä tuhansia. Olin tulossa tämän alakulttuurin sankariksi, esikuvaksi ja johtotähdeksi. Aloin vähitellen tuntea tässä systeemissä tarvittavat menestymisen salaisuudet. Minulla oli kova kiusaus alkaa käyttää niitä. Minulle annettu rooli alkoi elää omaa elämäänsä. Yleisöni kautta minulle oli annettu vaarallisen suurentava peili. Luultavasti olisin voinut ainakin pidentää tähdenlentoani aika monta vuotta, mukautumalla siihen rooliin.

Vastaan tuli onneksi muutamia ongelmia:

Voin itse koko ajan huonommin. Luennoiminen ja kirjoittaminen oli jollakin väistämättömällä tavalla keskittymistä siihen miten asioiden pitäisi olla. Ihanteilla oli valtava imuvoima. Ne olivat inspiroivia ja antoivat toivoa paremmasta. Mutta varsinkin luentotilaisuuksissa (kieltäydyin aina kutsumasta puheitani saarnoiksi, vaikka ne sitäkin olivat) tuli yhä useammin vastaan se todellisuus, että ihanteen ja todellisuuden välille jäi liian suuri kipurako. Tauoilla ja jälkipalautteissa, ihmiset uskoutuivat minulle asioista, jotka olivat tosi kaukana ihanteista. Tapasin yhä enemmän ihmisiä joiden todellisuudelle ei tästä systeemistä löytynyt tilaa. Nämä kulissien takaiset kohtaamiset alkoivat vaivata minua yhä enemmän.

Seuraavaksi huomasin kauhukseni itsekini kuuluvani heihin. Olin ohittanut liian paljon käsittelemättömiä asioita ja kohtaamattomia tunteita itsessäni. Häpeän ja syyllisyyden kautta olin väkisin yrittänyt polkea sisäistä todellisuuttani oikeaoppiseen muotoon. Vähitellen torjutut totuudet alkoivat aiheuttaa yksityiselämässäni ongelmia, joita sellaisessa roolissa olevalla ihmisellä ei kertakaikkiaan saanut olla. Systeemin sisältä en siksi löytänyt apua.

Hakeuduin ryhmäterapiaan. Ensimmäinen ryhmän ohjaaja oli vakaumuksellinen ateisti, joka pani halvalla uskoani, mutta ei kauhistellut ongelmiani. Sain apua. Vaikka ohjaaja ei kohdannutkaan hengellistä todellisuuttani, tulin ryhmässä kohdatuksi.

Tämä kokemus antoi minulle vaihtoehdon pelkälle puhumiselle ja kirjoittamiselle. Ryhmätyöskentelyssä oli tärkeintä antaa tilaa sille totuudelle mikä on. Siitä on hyvä etsiä seuraavaa askelta, kohti sitä totuutta, mikä pitäisi olla, tai pikemminkin voisi olla. Ulkonainen pakko (en enää ollut niin suosittu ongelminen) ja sisäinen kutsu, osuivat yhteen. Hain koulutusta ryhmätyöhön ja lähdin etsimään uutta asuinpaikkaa, johon voisi majoittaa kohtuullisen joukon vieraita. Ystävyyden Majatalossa voin nyt keskittyä totuudellisiin kohtaamisiin kahden kesken ja pienissä ryhmissä. Tässä roolissa koen pysyväni terveenä ja tarpeeksi uskollisena sisäiselle totuudelleni.

Ajoittain kaipaen vanhaa rooliani. Olen monta kertaa ollut kiusattu mitätöimään itseni kokonaan kun minulla ei enää ole sitä. Mutta, kun minua edelleen kutsutaan seurakunnallisiin tilanteisiin luennoimaan, tulen aika kipeäksi. Joudun preppaamaan itseäni monta päivää aikaisemmin ja selvittämään päätäni yhtä monta päivää jälkeenpäin. Taistelen edelleen vanhojen mörköjen kanssa. Osa siitä on tervettä taistelua niitä keinotekoisia rooleja vastaan, joihin en enää halua mukautua. Suurin työ on pysyä itsenään missä roolissa tahansa. En edelleenkaan ole siinä kovin vahva.

Systemiin mukautuminen

*”Tässä maailmassa, meidän maailmassamme, hellyys ja hentous on suuri pahe. Mahtava ja anteeksiantamaton pahe. On heikkoa tai järjetöntä olla hellä. Sinulla pitäisi olla hampaat, kynnet ja sydänkin kiveä. Kuinka sinä siis pystyt elämään keskuudessamme?” **Kristos Jannars 13***

*”Olisiko mahdollista hoitaa tunnevammaiset kuntoon? Kyllä. Olisiko se kannattavaa? Ei. Tunnevammaista on helppo ohjailla... Tuntevalla ihmisellä ei ole tarvetta päättömään työntekoon, kulutukseen, tappamiseen eikä mihinkään, mitä kunnolliselta kansalaiselta odotetaan.” **Suomalainen X***

Kaikista systeemeistä vahvin on varmasti perhesysteemi. Eräs nainen ihaili perhettään ja sukuaan yli kaiken. Erityisesti hän ihaili sukunsa naispuolisia jäseniä. He olivat kaikki olleet ”hyödyllisiä” yhteisönsä jäseniä. Hän piti onnettomina ihmisiä, joilla oli ristiriitoja perheensä kanssa. Omaa sopusointuaan perheensä kanssa, hän piti elämänsä suurimpana rikkautena — kunnes näki seuraavan unen:

”Olin tullut raskaaksi. Iloitsin sisälläni olevasta uudesta elämästä ja ensimmäiseksi halusin mennä kotiin kertomaan siitä muillekin. Kutsuin kaikki kokoon ja kerroin odottavani lasta. Kukaan ei sanonut mitään, mutta hiljaisuus huusi lujempaa kuin mikään sana olisi voinut tehdä. Kalman koura kosketti sisälläni syntyneitä elämää ja se kuoli siihen paikkaan. Sikiö yksinkertaisesti haihtui pois.”

Unen jälkeen hän tajusi elätelleensä jo pitkään unelmaa, joka tuntui melkein kutsumukselta. Hän halusi ihmisten kohtaajaksi tavalla, joka ei välttämättä tuottanut mitään taloudellista hyötyä. Hän ei nähnyt itseään ensisijaisesti lasten synnyttäjänä ja kasvattajana, vaan orpojen kohtaajana ja elämään ohjaajana. Hän halusi kyllä miehen rinnalleen. Ei hän ollut enkeli vailla lihaa siipiensä alla. Hän kaipasi läheisyyttä ja seksuaalisuutta, mutta ennenkaikkea kutsumuksen jakamista miehen kanssa, jolle perhe-elämä ja lasten saanti ei ollut elämän tärkein asia. Ei hän ollut niitä naisia, jotka hylkäsivät sukupuolisuutensa Hengen nimissä. Hän vain näki itsensä naisena, jolla voisi olla ihan tarpeeksi paljon lapsia synnyttämättä niitä itse. Hän ei ollut uskaltanut myöntää sitä edes itselleen, koska pelkäsi että se ei millään sopisi hänen sukunsa sisäiseen arvomaailmaan.

Uni herätti hänet huomaamaan, että sopusointu perheen kanssa ei ehkä ollutkaan kaikkein siunauksellisin asia hänen elämässään. Sillä oli kätkeyty varjopuoli; Sopu säilyi tasan niin kauan kun hän suostuisi mukautumaan suvun henkeen. Uskottomuus sille merkitsisi hylätyksi tulemista, tuskallisen yksin jäämistä.

Jokaisessa systeemissä on sisäinen, joskus kaikilta salainen, kirjoittamaton laki, joka sanelee hyväksytyksi tulemisen ehdot. Niiden lakien rikkominen johtaa automaattiseen ristiriitaan systeemin kanssa.

Jokaisen systeemiin mukautujan sydämessä asuu kuitenkin elämätön kokemus, potentiaalinen mahdollisuus, kukkaan puhkeamaton minuus, joka haastaa ensin ristiriitaan ja sitten — ehkä paljon myöhemmin — sovintoon systeemin kanssa. Tuon salaperäisen kutsun torjuminen, muuttumattomuuden ylläpitäminen, on synty Henkeä vastaan, minuuden syvimmän totuuden loukkaamista.

Turhaan vetoamme tiedostamattomuuteemme, koska kuitenkin muistamme tuon yhden unen, tuon hetken jolloin kutsu kuului, tuon tapahtuman, jonka jälkeen *tajusimme*. Annoimme sen mennä. Ohitimme muutuskutsun. Sammutimme tosi minuuden hiljaisen kuiskauksen. Tietämättömyyteen ja tiedostamattomuuteen on vaikea vedota, koska muistutukset ja kutsut eivät ole kokonaan unohtuneet. Niiden ohittamisesta on kovin mahdollinen rangaistus: elämätön elämä.

Vanhemmiten tulee vain katkeraksi ja kateelliseksi sitä elämää kohtaan, jolle omat lapset sanovat kyllä, kun itse aikanaan on sanonut sille ei. Hylätty elämä palaa takaisin katkeruuden ja kateuden riivaajien hahmossa.

MUUTTAMINEN

”Hitlerin visioimassa maailmassa vain johtajat ovat persoonia. Kansa edustaa heidän edessään vain hengellisesti ja henkisesti kastroitua massaa.” Martin Buber¹⁴

Muuttumattomuuteen vihkiytyneen ihmisen elämä ei välttämättä ole passiivinen. Hän voi keskittää koko luovuutensa ja energiansa toisten muuttamiseen. Jos hän ei ole tyytyväinen elämäänsä, se johtuu aina siitä, että hän tai se tai nuo... Projekti on alkanut. Elämä alkaa sitten kun *muut* ovat muuttuneet.

Mikään ei kelpaa hänelle. Kaikki pitää muuttaa. Menneisyys, nykyisyys ja tulevaisuus pitää jälkikäteen, nyt ja etukäteen saada toisenlaiseksi kuin se on. Vanhemmat, puoliso, lapset, ystävät työtoverit jne pitää muuttaa sellaisiksi, että hänenkin elämänlaatunsa sen myötä muuttuisi. Tekemistä riittää, mutta tältä pohjalta hänen on vaikeaa saada todellista yhteyttä mihinkään tai kehenkään. Mikään tai kukaan ei kelpaa sellaisena kuin on. Kaikki on aina pielessä. Kaikki pitää murtamalla muuttaa, sen sijaan, että itse suostuisi murtamalla muuttumaan.

Keinoja riittää:

Alistaminen on väkivaltainen pyrkimys tavalla tai toisella muuttaa toisen tarpeet, tunteet, arvostukset, valinnat ja käytös omien tarpeiden mukaisiksi, pyytämättä sitä ja kunnioittamatta toisen vapautta suostua tai olla suostumatta siihen.

Syyttämminen on toinen keino samaan päämäärään. Se on yritys saada toinen tunnustamaan itsensä syylliseksi siihen hirvittäväan syntiin, ettei kaikilta osin vastaa muuttajan tarpeita.

Muuttaja yrittää vääntää omat tarpeensa ja tunteensa muiden käytöksen moraaliseksi mittapuuksi. Hän yrittää manipuloida toiset ottamaan vastuun omista pahoista oloistaan.

¹⁴ M. Buber. *Pointing the Way. Collected essays*. Humanities press international Inc. New Jersey & London. -57. s 154

Manipulaatio ei ole mikään harvinainen taito, jonka vain pahat ja vallanhaluiset ihmiset oppivat muuttaakseen muita. Jo ennen kuin opimme puhumaan, opimme manipuloimaan. Pian sen jälkeen kun huomasimme minkälaisia ihmeitä huutaminen ja itkeminen sai aikaan, opimme manipuloimaan.

Mitä intohimoisemmin pyrimme eri keinoja käyttäen muuttamaan läheisemme toivotun kaltaisiksi, sitä varmemmin turhaudumme. Mutta jäähän muuttumattomuudelle vielä ainakin yksi vaihtoehto:

UHRIKSI JÄÄMINEN

Eräs psykologi osallistui jäsenenä viikonlopun pienryhmään, jossa asioita käsiteltiin hieman eri tavalla kuin mihin hän oli omalla vastaanotollaan tottunut. Ensimmäisenä aamuna ryhmänohjaaja kysyy koko ryhmältä:

"Mitä tahdot muuttaa itsestäsi tänään?"

Osallistuva psykologi oli ottanut jo sopivan löhöasennon, jossa voisi mukavasti seurata "prosessin" etenemistä. Kysymys oli kuin nasta takapuoleen. Hetkessä hän vääntäytyi pystyasentoon ja sanoi:

"Täh...!?"

Hän olisi tietenkin itse mielummin kysynyt:

"Mitä tänään haluatte käsitellä, työstää, analysoida, katsoa, tutkia jne."

Kaikki tämä on tietenkin tärkeää, mutta ryhmäohjaajan esittämä epätavallinen kysymys on siinä mielessä tärkeä, että kuka tahansa voi käsitellä, työstää, analysoida ja tutkia koko elämänsä, muuttamatta yhtään mitään.

Klassinen psykoanalyysi ja -terapia auttaa monen torjutun kokemuksen ja tunteen tiedostamisessa, mutta se ei tee kovinkaan paljon salattujen valintojen ja pyrkimysten paljastamiseksi. Eikä se yleensä anna myöskään tilaa aikaisemmin ilmaisemattomille tunteille. Pahimmillaan se tarjoaa vain psykologien keksimiä diagnooseja ja vastuusta riisuvia, moraalisesti neutraaleja nimikkeitä, todellisten pyrkimysten ja tunteiden peittämiseksi.

Pahimmillaan psykologiset analyysit tarjoavat meille vain "tieteelliset" perusteet pysyä vastuuttomina uhreina, joiden käytökseen ei ollenkaan vaikuta omat valinnat ja asenteet. Uhrin käytös on kokonaisuudessaan seurausta siitä, mitä hänelle menneisyydessä, tai nyt, on tehty.

Uhuri työntää vastuun itsestään totaalaisesti toisten niskoille. Uhrin sanoma on:

"Minä olen täysin viaton ja aivan avuton. Olen kokonaan toisen armoilla. Minun ainoa toivoni on se, että hän muuttuu. Mutta koska hän ei muutu, niin minä jään kärsimykseeni. Minun kärsimykseni on kokonaan hänen syytään."

"Jos lapset olisivat vähän siistimpiä minun ei aina tarvitsisi kulkea pinna kireänä."

"Jos minun mieheni olisi avoimempi, minäkin voisin avautua. Mutta kuka nyt tuollaisen ihmisen kanssa voi olla avoin."

"Jos vain vanhempani ymmärtäisivät minua, uskaltaisin useammin käydä kotona."

"Olen tehoton ja innoton työssäni, koska minulla on niin mänttejä työkavereita ja määräilevä pomo."

"Jos minulla olisi ollut erilainen lapsuus, minun ei tarvitsisi olla niin yksin."

"En tietenkään pysty rakastamaan lapsiani, koska minuakaan ei lapsena rakastettu."

Yllättävän hurskauden puuskassa hän voi kyllä myöntää, että

"Enhän minäkään tietenkään täysin viaton ole. Kyllähän minussa on vaikka mitä syytä (mutta ei vahingossakaan kerro mitä syytä), kun olen näin kurja (tarkalleen millä tavalla?), raadollinen (yleisen raadollisuuden hokeminen on vain yksi tapa välttää todellisen raadollisuuden tiedostamista) ja onneton (pitihän sekin tietenkin lisätä. Käräjältäähän ei voi vaatia yhtään mitään.). Mutta miksi juuri minun pitäisi olla se, joka tekee jotain tälle tilanteelle? Minähän tästä eniten kärsin?"

Kenelläkään ei ole pokkaa pyytää häntä katsomaan peiliin ja kysymään itseltään muutamia kysymyksiä? Uhrin otsaan on kirjoitettu teksti *"Särkyvää. Käsiteltävä varovaisesti"*, ja kaikki ottavat sen kuolemanvakavasti. Terapeutitkin supisevat keskenään:

"Potilas ei vielä ole valmis sellaiseen tulkintaan..."

"Olisi aivan liian vaativaa sanoa, että..."

"Hän ei kuitenkaan kestäisi sitä, että..."

He ovat niin keskittyneet potilaan ongelmiin ja niistä tekemiinsä diagnooseihin, että unohtavat kokonaan hänessä olevan terveyden. Keskittymällä vain *"sairauteen"* he pahimmassa tapauksessa vain vahvistavat sitä. Sensijaan, että haastaisivat esiin sitä, mikä on tervettä ja vastuullista.

Uhri voi hankkia saamastaan diagnoosista suurennoksen ja tehdä siitä koko vartalon peittävän mainoskyltin, jolla hän itse korostaa toisten uhrina olemistaan ja peittää omaa vastuutaan. Kaikki hänen reaktionsa ovat muiden syytä. Hänen ei tarvitse kantaa vastuuta mistään, koska on potilas. Hän on saanut virallisen hyväksynnän vastuuttomuudelleen, sensijaan, että joku olisi rohkaissut sitä, mikä hänessä on tervettä, tukenut sitä, mikä hänessä on aikuista ja haastanut häntä kohtuulliseen vastuullisuuteen.

Jokainen meistä on joutunut pahanteon, rakkaudettomuuden ja hylkäämisen uhriksi. Ehkä täysin viiattomiakin uhreja löytyy. Se on kuitenkin varmaa, että pelkästään uhrin roolin sisäistämisestä mikään elämää palveleva muutos ei lähde liikkeelle.

Muuttumisen käynnistäjät

"Miten ihmeessä muuttuminen tapahtuu?"

Mieti sitä oman menneisyytesi kautta.

Milloin, miten ja minkä kautta olet viimeksi muuttunut, avannut mielesi jollekin uudelle? Mikä sai sinut muuttamaan asennettasi tiettyä ihmistä tai asiaa kohtaan? Mikä laukaisi edellisen merkittävän elämäntapamuutoksen? Mikä on tehnyt aikaisemmat muutokset uskosi sisältöön mahdollisiksi? Mitkä tekijät ovat vaikuttaneet elämänuskosi kasvuun? Oletko koskaan salaa sydämässäsi kokenut, että Jumala on jollakin tavalla puhunut sinulle elämäsi muuttavalla tavalla? Milloin, miten ja minkä kautta tietoisuutesi on valaistunut uudella ja vapauttavalla totuudella?

Mitä tai kenet kohtasit? Minkälaisesta kohtaamisesta alkoi muutos, jota jälkeenpäin voit pitää hyvänä ja elämää palvelevana?

Ajattele aikaisempia myönteisiä muutoksia omassa elämässäsi. Ehkä löydät vihjeitä siitä mikä voisi tulevaisuudessakin tehdä uudet muutokset mahdollisiksi.

Ryhmän alussa saatamme joskus kysyä:

”Mikä on saanut sinut hakemaan muutosta elämäsi? Missä uskossa teit päätöksen tulla kurssille? Missä toivossa lähdit liikkeelle? Kenen rakkaudesta tai rakkaudesta kehen teit tämän aloitteen?”

Muutoksen alkuvirikkeet voivat olla pieniä ja huomaamattomia tai suuria ja katastrofaalisia.

Kehitystyö

”Olen syntynyt 40-luvun puolivälissä. Aikuiselämään astuminen sattui kohdallani siihen tuulenpuuskaan, joka sekoitti kaiken maailman ankkalammikot ja käänsi useimmat asiat pääläelleen - myös ja erityisesti käsitykset sukupuolista, niiden keskinäisestä samankaltaisuudesta, ja ylipäätään ihmissuhteista, joissa vapaus tehdä mitä haluaa ilman sovinnaisuuden kahleita oli tärkeimpiä kysymyksiä.” 15 Yrsa Stenius

Vain kuolemassa ei ole muutosta. Elämä on yhtä jatkuvaa muutosprosessia alemmasta muodosta korkeampaan. Mineraalit kutsutaan kasvimaailmaan, kasvimaailma kutsutaan eläinmaailmaan jne. Jokaisessa muutosprosessissa on kuolemaa ja uudestisyntymistä. Jokaisessa muutoksessa korkeampi elämänmuoto kutsuu sisäänsä alemman. Viimeinen ja suurin muutos on ihmisen kutsu uskon, toivon ja rakkauden valtakuntaan. Se edustaa korkeinta elämänmuotoa taivaassa ja maan päällä

Mikään ihmiselämän ulottuvuus ei ole tämän muutosprosessin ulkopuolella. Koko elämä tuntuu olevan suuri kutsu jatkuvaan muuttumiseen. Meille jää vain vapaus joiltakin osin vastustaa muutosta tai suostua siihen.

Kristillisen kirjallisuuden historiassa on paljon ihmisen kasvuvaiheita ja muuttumisen kipeyttä käsitteleviä kirjoja. Kuuluisin niistä on varmasti **Danten Jumalainen Näytelmä**16 ja **John Bunyanin Kristityn Vaellus**.17

Viime vuosikymmeninä monet tutkijat ovat panostaneet elämäntyönsä jonkun inhimillisen muutos- ja kehitysprosessin tutkimiseen.

Jean Piaget'n tutkimukset ihmisen *älyllisestä* kehityksestä lapsesta aikuisuuteen on antanut paljon lisää valoa siihen, mitä ja millä tavalla eri ikäkausina voi ja tulee opettaa uskosta.18 **Lawrence Kohlberg** on tutkinut ihmisen *moraalin* kehitystä lapsesta aikuisuuteen. Hänenkin tutkimuksensa ovat auttaneet kasvattajia uudelleenarvioimaan kristillisen etiikan opetusta eri ikävaiheissa.19 **Erik H. Erikson** loi elämänsä aikana kattavan hahmon ihmisen tärkeimmistä *sosiaalipsykologisista* kriisivaiheista ja niiden sisältämistä haasteista ja vaaroista. Hänen työnsä vaikutus on selvästi nähtävissä esimerkiksi **Erik Ewaldsin** ja monen muun kristillisen sielunhoitajan opetuksessa.20 **Robert Kegan** on kehittänyt oman teorian minuuden kehityksestä eri ikäkausina.21

James J. Fowler otti vaikutteita edellisiltä, samoin kuin **Richard Niebuhrilta**22 **Paul Tillichilta**23 **Robert Bellahilta**, **Carl Jungilta** ja kehitti erinomaisen tavan hahmotella ihmisen *tapaa uskoa* eri ikäkausina.24

15 Stenius s.158.

16 Danten kuvaus kiirastulesta (*purgatory*) on symbolinen kuvaus ihmisen kasvuprosessista. Uskonpuhdistus jätti turhaan paljon oppimatta sen viisaudesta vain siksi, että se pohjautui katoliseen ja ”tekokeskeiseen” teologiaan. Kiistelty julkaisuvuosi on suunnilleen 1320.

17 Köyhä ja oppimaton tinasepän poika kirjoitti 1650-luvulla oman kokemuksensa pohjalta allegorian uskon tiestä. Kristityn Vaellus oli parin vuosisadan ajan Raamatun jälkeen Euroopan luetuin kirja.

18 **Herbert Ginsberg ja Sylvia Opper: Piaget's Theory of Intellectual development.** Prentice-Hall, -69.

19 *Collected papers on Moral Development.* Vol.1-3. Harper & Row. 81.

20 *Childhood and Society.* Norton -63. *Identity, Youth and Crisis.* Norton -68.

21 *The Evolving Self: Problems and Progress in Human development.* Harvard Univ. Press. -82.

22 *Radical Monotism and Western Culture.* H & R -60.

23 *Dynamics of Faith.* Harper & Row. -57.

Jokainen itsemurha tai aito marttyyrikuolema tekee pilkkaa vanhalle selitykselle jonka mukaan kaiken muutoskehityksen ainoa tarkoitus on lajin eloonjääminen.

Koko ihmiskunta on historiallisessa muutosprosessissa. Jokaisen yksilön elämä on pieni tai suuri osa tätä kehitystä, jonka seurauksena tuntuu olevan jatkuvasti lisääntyvä hyvyys tai/ja pahuus. Ihmiseksi syntymisen jälkeen, on aika mahdotonta kiemurrella irti osallisuudestaan jomman kumman todellisuuden todentumisesta. Jokainen elämänsaari kantaa *jonkinlaista* hedelmää. Jokainen meistä jättää *jonkinlaiset* jäljet läheistemme sydämiin ja sen kautta koko ihmiskunnan historiaan.

Katastrofit

*"Jumala ei kohdannut minua ihmissuhteessa vaan siinä syvässä yksinäisyydessä, johon olin jäänyt, kun puolet elämästä kestänyt suhde sortui."*25 **Terho Pursiainen**

*"Vähitellen jouduin syvään psyykkiseen kriisiin, joka vaati sairaalahoitoa. Asiain kulkuun vaikuttivat ratkaisevasti eräät muut elämäni tapahtumat: läheisen petos, läheisen kuolema... sellaista oli silloin kun psyyken rossipohja alkoi natista. Vielä tänäkin päivänä väitän etten ole psyykkisesti heikko ihminen. Silti minä sairastuin."*26 **Yrsa Stenius**

Kaikki muutokset eivät tule kauniisti ennakoitavassa järjestyksessä elämänsaaren oletetuissa kohdissa. Jotkut muutokset tulevat yllättävinä *katastrofeina*, tai käsittämättöminä *onnenpotkuina*.

Kukaan ei ole välttynyt muiden tekemien tai itse tehtyjen valintojen korjaamattomista seurauksista. Kuinka monen sydämessä on yllättävien hylkäämisten aiheuttamia haavoja? Palautuuko sellaisen jälkeen koskaan kaikki ennalleen? Tuskin. Hylkääminen, joka on kaikkien syntien äiti, on samalla suurien elämänmuutosten tuottaja.

Uskottomuuden paljastuminen, avioero, ystävän tekemä petos, kuolema, yllättävä sairaus, työttömyys, onnettomuus jne, voivat muuttaa elämän yhdessä hetkessä.

Martin Buberille ensimmäinen maailmansota oli katastrofi, joka mursi hänen siihenastisen ajattelunsa selkärangan (hän oli silloin 36-vuotias) Niiden vuosien aikana hän nöyrtyi siihen, mikä oli leimaava hänen loppuelämänsä - todelliseen dialogiin. Hän ymmärsi että sekä yksilön, että kansakuntien kohtalo määräytyisi sen kautta kuinka vilpittömästi he antautuisivat kohtamaan toisensa.

Yli yhdeksänsadan ihmisen hukkuminen hyiseen Suomenlahteen oli tuhansille elämää muuttava järkytys. Lapsetkin tulevat kymmenien vuosien jälkeen muistamaan tarkalleen mitä tapahtui keskiviikkoyönä 29 syyskuuta 1994.

Entä positiiviset muutokset? Lottovoitto, yllättävä onnistuminen mahdolltomalta tuntuvasta tehtävästä, ensisilmäyksellä rakastuminen, ihmeparantumisen, jälleennäkeminen, yliluonnollinen kokemus, täpärä pelastuminen onnettomuudelta jne. Tällaisten kokemusten jälkeen ehkä sanot:

"Siitä hetkestä lähtien en ole ollut sama ihminen. Elämäni on täysin muuttunut."

Tällaiset hetket voivat repiä elämämme tempelin esirippuja ylhäältä alas ja panna sisikunnan perhekalleudet uuteen, ennalta-arvaamattomaan järjestykseen. Kaikki muutokset eivät ole kehityksellisiä. On mahdollista kokea vallankumouksellisesti elämää muuttavia tulvia, jotka lähtevät liikkeelle minuuden juurista ja tulvivat persoonamme uloimpien oksien latvoihin saakka.

24 *Stages of Faith. The Psychology of Human Development and the Quest for Meaning.* Harper & Row -81.
Becoming Adult, Becoming Christian. H & R -84. Faith Development and Pastoral Care. Fortress Press -87.
25 Pursiainen. s.38.

26 **Yrsa Stenius.** *Valta ja Naiseus.* Kirjayhtymä oy. Helsinki -94 s.39,89.

Eräs itsetuntemuskurssille tullut nainen kertoi puoli vuotta aikaisemmin käyneensä ns. *nauruherätyksen* kokouksessa.

“Sen jälkeen olen itkenyt joka päivä. Tulin tänne ottamaan selvää mitä ihmettä oikein itken, koska itkusta ei muuten taida tulla loppua ollenkaan.”

Syvä muutosprosessi oli lähtenyt käyntiin yllättävästi. Nyt hän halusi päästä perille sen sisällöstä ja ottaa vastuu sen suunnasta.

Näkymätön vaikuttaja

”Yhtä epäilemättä kaikki mitä olen kokenut, olisi selitettävissä monella muullakin tavalla kuin sillä, että Jumala puuttui elämäni.” **Terho Pursiainen.**

*”Jumalan voiman vaikutuksia on monenlaisia, mutta hän, joka meissä kaikissa kaiken vaikuttaa, on sama.”*27 **Paavali**

Onko hyvään elämään johtava muutosprosessi luonnollinen vai yliluonnollinen? Onko se hengen vai aineen tuottamaa? Vai onko se molempia?

Riippumatta siitä ovatko he kristittyjä tai eivät, jotkut ovat aina hakeneet turvaa lukkiutumalla dogmien taakse ja opinkappaleiden suojaan. Jotkut pitävät uskomuksiaan Jumalan sanelemina, tai muuten vain hyvästä lähteestä tulleina. Toiset pitävät niitä terveen päättelykyvyn synnyttäminä tai muuten vain mukavan tuntuina. Tärkeintä on se, että niitä ei muuteta. Toiset taas vierastavat kaikkea pysyvää ja seuraavat kriitikittömästi mitä tahansa *”Hengen ilmoitusta”*, **Nykypostin** artikkelia, tai muuten vain uuden tuntuista. Edellisten kuollut kirjaviisuus tai paikalleen pysähtynyt auktoriteetti-usko, ja jälkimmäisten ailahteleva hurmahenkisyys, ruokkii jatkuvasti kummankin ennakkoluuloja.

Mikä on luonnollista ja mikä on yliluonnollista? Maailmassa jossa jopa fysiikka alkaa jo tuntua hengentieteeltä on yhä vaikeampi tarkasti määritellä luonnollisen ja yliluonnollisen rajaa. Psykologit selittävät yliluonnollisiksi uskottuja kokemuksia alitajunnan impulsseilla. Teologit vierastavat niitä, yllättävää kyllä, vähän samanlaisista syistä. Käytännössä monet teologit ovat eristäneet Jumalan opinkappaleeksi, johon voi uskoa, mutta jonka kanssa ei voi olla yhteydessä. Joko Hän on niin tämänpuoleinen (*immanentti*), ettei Häntä voi huomata tai sitten niin tuonpuoleinen (*transsendentti*), ettei Häneen voi olla yhteydessä.

Ne taas, jotka kovaäänisimmin puhuvat Jumalan arkipäiväisestä johdatuksesta ja yliluonnollisista ihmeistä, vaikuttavat usein niin sekopäisiltä, että niihin on kiusallista yhtyä, vaikka salaa uskoisikin samoin.

Useimmat teologit keskittyvät siihen *mitä* uskotaan eikä siihen *miten* usko kasvaa tai miten elämää muuttava uskonkokemus tapahtuu. Parhaassa tapauksessa salaperäinen Jumalan työ pannaan kyllä Pyhän Hengen tiliin. Siihen se sitten jääkin. Se miten voimme oppia tunnistamaan Hengen vaikutuksia elämässämme, myötävaikuttamaan siihen tai vastustamaan sitä, on jäänyt melkein kokonaan käsittelemättä.²⁸

Itämainen uskonnollisuus, spiritismi ja erilaiset mystiikan muodot ovat herättäneet sekä tunkeilevaa uteliaisuutta että pelokasta torjuntaa näkymätöntä maailmaa kohtaan. Jotkut etsivät tapoja hallita henkien maailmaa ja toiset pelkäävät sen hallitsevan heitä.

27 1 Kor 12:6

28 Yksi tällaisen teologian luomisen vaikeus on se, että sitä on nykyään vaikea tehdä ottamatta huomioon tämän vuosisadan uutta tietoutta syvyyspsykologiasta. Karismaatikoilla ja helluntalaisilla ei ole mitään vaikeutta ohittaa psykologiaa kokonaan, mutta muilla tuntuu olevan suuria vaikeuksia irroittautua sen käsitteistöä ollenkaan. Harvat edes yrittävät luoda teologiaa Pyhän hengen työstä, joka kohtuullisesti ottaisi huomioon myös nykyisen tuntemuksen ihmisen psyykkeestä ja samalla tekisi oikeutta Raamatun opetukselle.

Uuden hengellisyyden etsijät eivät meidän oloissamme löydä paljonkaan oppaita kristittyjen parista. Kaavoihimme pettyneet sisäisen tien etsijät luopuvat peruskristillisestä teologiasta, koska sen edustajat koetaan niin pinnallisina ja ”hengettöminä.” Länsimaista kristillisyyttä on ehkä syystäkin alettu pitää liian rationaalisenä ja sen vastailmiöitä liian hurahaneina ja pinnallisina.

"Raittiissa opissa" pysyvät tuntuvat liian usein vieraantuvan yhteydestä sekä omaan sisikuntaansa että Jumalaan. Heidän kanssaan keskustellessa ei aina tiedä kuunteleeko puhelinvastaajaa vai ihmistä. Pelastuksestaan kaikkein varmimmat ihmiset tuntuvat joskus olevan eniten hukassa. Yhteys omaan sisikuntaan on korvautunut teorialla siitä, minkälainen ihminen Raamatun mukaan on. Kun heidän kanssaan yrittää nauttia yhteysateriaa huomaakin popsivansa vain ruokalistaa.

En aio mainostaa itsetarkoituksellista muutosta — muuttumista muutoksen tähden. Korkeimman tason tyhmyys lausui aikanaan:

"Tärkeintä ei ole suunta, vaan liike."

Sanopa se miehelle, joka seisoo kuilun reunalla.

Tärkeintä on löytää hyvää *elämää palveleva* muutos. Kutsuttakoon sitä sitten luonnolliseksi, yliluonnolliseksi, luonnollisen yliluonnolliseksi tai yliluonnollisen luonnolliseksi elämäksi; Se on minulle samantekevää. Tärkeintä on, että emme elä luonnotonta tai aliluonnollista elämää.

Pinnallinen muutos

Erään terapeutin myytin mukaan kaikki muutokset lähtevät sisältä, eikä mikään pinnallinen muutos kannata, jos se ei pohjautu syvällisiin sielun rakenteiden muutoksiin.

Saman mytologian mukaan syvämuutos vie aina paljon aikaa. Perusteellisessa psykoterapiassa kahdessa vuodessa päästään vasta alkuun.

En ole niin varma. Tietenkin syvällinen uskomuksen tai asenteen muutos, lapsuuden traumojen läpityöstäminen ja varhaiskokemusten tiedostaminen voi poikia kestäviä käytöksen muutoksia. Vaikutuksen suunta on sisältä ulos.

Myös päinvaistainen vaikutus on mahdollinen. Pelkkä käytöksen muutos voi poikia hyvinkin syvällisiä elämän uudelleenjärjestelyjä. Esimerkiksi AA:ssa muutosta ei haeta etsimällä juomisen syitä, tai analysoimalla ryypäämisen motiivimaailmaa. Alkulähtökohta on vain myöntää juomisen tulleen ongelmaksi, johtui se sitten mistä tahansa. Sen jälkeen pyritään juomisen lopettamiseen, vaikka ei ymmärtäisi yhtään mitään koko taudin syvärakenteista. Sisäinen remontti alkaa pinnallisesta käytöksen muuttumisesta. Vasta sen jälkeen aletaan oikoa vinoutuneen elämän peruspilareita.

Erilaiset ratkaisukeskeiset lyhytterapiamuodot ovat viime vuosina tarjonneet palvelujaan pitkän analyttisesti orientoituneen psykoterapian vaihtoehdoksi. Minusta trendi on hyvä. Tarkoituksena ei ole edes yrittää mitään monen vuoden täysremonttia asiakkaan elämässä. Muutoksen tavoitteet määritellään erittäin konkreettiseksi ja aikaraja niiden saavuttamiseksi sovitaan etukäteen. Taustalla on optimistinen usko siihen, että muutos on tarttuvaa. Pieni muutos yhdellä käytännön alueella poikii muita muutoksia prosessin kautta, joka on asiakkaan oma, eikä pitkän terapian luoma. Pieni reikä totuttujen käytösmallien padossa ei näytä uhkaavan koko sisäistä maisemaa, mutta niin voi silti käydä.

Eräs kurssille osallistunut pariskunta kertoi siitä, miten heidän pitkä ja erittäin riitaisa suhteensa muuttui.

He olivat etsineet apua ongelmiinsa monelta taholta, mutta riidat vain jatkuivat entistä kuluttavimpina. Vaimo ehti epätoivossaan hakea avioeroa. Hän hakeutui takaisin työelämään ja palkkasi taloutteen nuoren lastenhoitajan muutamaksi kuukaudeksi. Nuori neiti sai

käyttöönään pienen huoneen ja luvan osallistua perheen illallisiin. Hän rakasti lapsia, piti työstään ja onnessaan hän kehui perhettä maasta taivaaseen joka päivä. Pariskunta tietenkin häpesi salaista todellisuuttaan ja teki joka ilta parhaansa peittääkseen kahden hengen helvettiään. He hymyilivät ja jakelivat väkinäisiä ystävällisyyksiä toisilleen ylläpitääkseen tyttöparan naivia harhakuvitelmaa.

Kun tytön työrupeama päättyi ja pariskunnan pakkoystävälliset piinakuukaudet olivat vihdoin ohi, huusholliin laskeutui hämmentynyt hiljaisuus. Nyt olisi taas mahdollisuus huutaa solvauksia, marmattaa ja paiskoa ovia tai vaikka hakata toista, ilman että kukaan ulkopuolinen siitä järkyttyisi. Mitään ei oltu kahden kuukauden aikana selvitetty. Vanhat kaunat ja katkeruudet olivat jäljellä, mutta kumpikaan ei enää halunnut tapella. Väkisinkin tuotettu ystävällisyys tuntui siihen verrattuna, jos ei ihan paratiisilta, niin ainakin kirpeän raikkaalta kevättalven aamulta.

Nuori sinisilmäinen idealisti oli sokealla optimismillaan saanut aikaan sen, että molemmat olivat parin kuukauden aikana vaivoin hillinneet normaalisti villinä ja vapaina laukkaavia primitiivireaktioitaan. Sosiaalisen häpeän tuottama itsehillintä oli raivannut tilaa nöyrälle itsetutkistelulle.

Muutaman päivän mietiskelyn jälkeen molemmat päättivät olla palaamatta vanhaan reaktiivisuuteen ja siirtyä aktiivisesti rakentamaan suhdetta. Ulkoaohjautuvuus (*”Sinä suututat minut... Tietenkin minä, koska sinä...”*) muuttui itseohjautuvuudeksi ja alivastuullisuus vastuullisuudeksi.

Molemmat suostuivat näkemään itsensä omien tunteittensa, asenteidensa ja käytöksensä tuottajina ja lakkasivat lykkäämästä vastuuta niistä toiselle.

Kurssi oli heille keskinäisen sovinnon syventämistä ja yhteisen elämäntarkoituksen ja kutsumuksen etsimistä. Tosi kaunista katseltavaa.

Kuulin kerran tarinan ovelasta terapeutista, joka sai asiakkaakseen erittäin pettyneen aviomiehen. Mies halusi oikeastaan vain neuvoa siihen miten pystyisi rankimman päälle kostamaan vaimolleen kokemansa vääryydet. Hän oli päättänyt jättää vaimonsa mutta kipeimmällä mahdollisella tavalla. Hullunrohkea terapeutti ehdotti seuraavaa menetelmää:

”Kaikkein eniten jättämisesi sattuu jos ensin saat hänet vakuuttuneeksi siitä, että todella rakastat häntä. Minä siis ehdotan, että seuraavan parin viikon ajan käyttäydyt ikäänkuin rakastaisit häntä. Jatkat sitä kunnes hän varmasti luottaa rakkauteesi. Jos säästät hylkäämisesi siihen asti se sattuu varmasti kaikkein eniten.”

Loput varmaan arvaatkin. Muutaman viikon päästä mies ilmoittaa peruneensa eroaikomuksensa. Rakkaudellinen käytös oli herättänyt hänet oikeasti rakastamaan ja se tuntui niin hyvältä ettei halunnut enää lopettaa sitä.

Kaikki muutokset eivät ala sydämeistä. Nekin, jotka alkavat sydämeistä eivät aina yllä käytäntöön asti. Pinnalliset muutokset eivät aina jää sellaisiksi. Pienikin ulkonainen muutos voi joskus tavoittaa sydämenkin.

Muuttumisen prosessi

”Ihmisen henki on Herran lamppu: se tutkiskelee sydämen kammiot kaikki.” Salomon 29

Seuraavassa yritän hahmottaa elämää palvelevan muuttumisprosessin sisäistä dynamiikkaa. Esitän yksinkertaisen kuvauksen elämää palvelevan muutosprosessin luonteesta. En aio keskittyä kasvun eri vaiheisiin, vaan siihen, mitä tapahtuu kun ihminen siirtyy yhdestä

vaiheesta toiseen. Sijoitettuna esimerkiksi AA:n kahteentoista askeleeseen, nämä muutosprosessin vaiheet kuvaavat sitä lyhyttä tai pidempää vaihetta, joka sijoittuu AA:n askelten *väliin*. Uskon, että tässä kuvaamani prosessi on ikäänkuin sisäänrakennettuna jokaiseen muutosprosessiin.

Muutosprosessin yksinkertainen perusrakenne toistuu kaikilla inhimillisen kokemuksen alueilla, yksinkertaisesta ongelmanratkaisusta tieteellisiin löytöihin ja Jumalasuhteeseen asti.

Muuttumisen kuvaus ei välttämättä muuta mitään. Se on vain kokemukseen ja havaintoihin perustuvaa jälkiviisautta. Sen avulla ei voi opetella mitään uutta muuttumisen tekniikkaa. Se ei tarjoa mitään uusia niksejä tai menetelmiä niille, jotka yrittävät nikkaroida elämää. Uskon, että se voi kuitenkin auttaa sinua ainakin kahdella tavalla:

Ensinnäkin voit selkeämmin hahmottaa oma tämänhetkinen tilanteesi. Se auttaa sinua syventämään itsetuntemustasi ja vahvistaa elämänviisauttasi.

Voit sen rohkaisemana höllentää taipumustasi vastustaa muutosta ja itse aktiivisemmin etsiä sitä. Pystyt näkemään mihin kohtaan olet jumiutunut, mistä olisi aika luopua ja mihin olisi aika suostua.

Elämä odottaa yhteistyötäsi.

Kuusi luomispäivää

Mitä elämää palveleva muutos yleensä pitää sisällään?

Tiivistän näkemykseni kuuteen helposti muistettavaan sanaan, määrittelen ne lyhyesti ja sitten kuvaan niitä perusteellisemmin:

Kriisi, kysely ja kaaos.

Valo, vapaus ja vastuu, 30

tässä järjestyksessä.

1. **Kriisi** on vanhan järjestyksen ja tasapainon järkkymistä. Vanhat asenteet, arvostukset, mielipiteet, uskomukset ja käytösmallit eivät enää kannu. Ne eivät sovi yhteen sen elämän kanssa, joka sisältämme ja edestämme aukeaa. Niiden ja todellisuuden välille syntyy ristiriita. Aluksi tiedostamaton ja mielestä torjuttu ristiriita välittyy ehkä vain yleisenä mielen rauhattomuutena ja turhautuneisuuden tunteena.

2. **Kysely** ja uuden etsintä alkaa yleensä ristiriidan ja turhautuman tiedostamisesta. Uusien mahdollisuuksien syväluotaus voi sekin olla tiedostamatonta. Sisikunnassa on vain epä määräinen haku päällä. Sydän alkaa rukoilla ilman sanoja.

3. **Kaaos** alkaa, kun vanhat kaavat, roolit ja ratkaisut ovat lopullisesti menettäneet kantovoimansa ja uusia ei vielä ole. Kysymykset ja epäilyt ovat vain vahvistaneet alkuperäistä kriisiä. Ristiriita on tullut sietämättömän ilmeiseksi ja vastauksien tilalla on vain pimeyttä, tyhjyyttä ja sekasortoa. Vanha järjestys ei enää päde ja uutta ei vielä ole. Vanha elämä on kuollut ja uutta ei vielä ole syntynyt. Jos tätä kaaoksen tilaa ei suostu tiedostamaan, ruumis alkaa oireilla erilaisten psykosomaattisten sairauksien kautta.

4. **Valo**, usko ja uusi vakaumus välittyy lopulta yhtäkkisenä kokemuksena tai hitaasti nousevana aamuurinkona, äkillisenä oivalluksena tai hiljaa hiipivänä intuitiona. Se on kuin lahjaksi saatu totuus, itsestään syntynyt lamppu tai yllättävä löytö.

30 Nimet eivät tietenkään ole ehdottomia. Yhtä hyvin voisin esittää saman tiivistelmän käyttäen raamatullisia esikuvia ja teologisia termejä: Egypti, Exodus ja erämaa. Ilmoitus, inspiraatio ja inkarnaatio.

5. **Vapaus** ja uusi energinen voima valtaa rasittuneen mielen. Etsintään kulutettu energia vapautuu iloiseksi kiitollisuudeksi, vahvaksi päättäväisyydeksi ja uudeksi elämäninnoksi.

6. **Vastuu** tulee valon ja vapauden kylkiäisenä. Se haastaa minut vastaamaan saamalla ni valolle. Vastaan sille antautumalla ja sitoutumalla siihen tai sitten hylkäämällä ja unohtamalla sen. Vastuu on myös uuden löydön, ilmestyksen, kokemuksen tai oivalluksen testaamista, koettelemista ja käytäntöön soveltamista.

Luominen jatkuu

*"Sinun on yhä uudestaan laskeuduttava tuohon muuttavaan kuiluun, altistettava sielusi aina uudelleen, vihittävä itsesi toistuvasti pyhälle epävarmuudelle."*31 **Martin Buber**

Uuden totuuden ympärille rakentuu uusi rauha, joka rikkoutuu vasta sitten, kun senkin vajavaisuus alkaa tuottaa uutta ristiriitaa ja mielen rauhattomuutta.

Vertaan mielelläni edellä mainittuja kuutta muutosprosessin askelta Raamatussa kuvattuihin luomispäiviin. Kun ne on käyty läpi on lepopäivän aika. Saamme viettää sapattivapaan. Elämä tuntuu asettuvan paikoilleen. Mutta tuhatvuotinen rauhanvaltakunta ei vielä ole alkanut. Luomistyö on vielä kesken. Muutosprosessi jatkuu. Sapatin jälkeen alkaa uusi työpäivä uusine haasteineen.

Uuteen tasapainoon linnoittautuminen ja lepopäivän pitittäminen pysähtyneisyyden ajaksi on syntiä itse Elämää vastaan. **Terho Pursiainen** kertoo pelkäävänsä tätä syntiä: *"Pelkäänhän itekin sitä, että se siunaus, jota olen kokenut, ajan myötä vähitellen hiipuu ja eltaantuu niin, että eräänä päivänä minut taas eristää todellisuudesta sama lattea äyllisyyden muuri kuin aina ennenkin. Minunkin Jumalani on silloin kuollut."*32

Jokaisen muuttavan kokemuksen, oivalluksen ja löydön jälkeen on kiusaus vetää kalkkiviiva kantapään taakse ja julistaa olevansa perillä. Jokaisen vastauksen lähteellä väijyy lopullinen tyydytys. Jos sammutat sillä janosi lakkaat kysymästä. Elävä usko on antautumista löydetylle, sulkeutumatta uudelle. Se on vakuuttuneisuutta ilman lukkiutumista. Elämän loputon moninaisuus tuottaa aina uusia ristiriitoja. Turhautumisen, pettymisen ja epäonnistumisen sakramentit herättävät kyllä huomaamaan, että matkaa on vielä jäljellä.

Jokainen askel on itse asiassa hallittua kaatumista. Kun nostat jalkasi siirtääksesi sen eteenpäin luovut siitä tasapainosta, joka vain paikallaan seisovalla voi olla. Jatkuvassa tasapainossa voi pysyä vain paikallaan seisoen.

Kaikki askeleet eivät ole hallittuja kaatumisia. Kompurointi sattuu. Kulkija loukkaantuu. Ehkäpä **Carson McCullers** oli oikeassa laulussaan **The ballad of the Sad Cafe**: *"Only the wounded can serve in the army of the Lord."*33 Jos haavoilta ja ruhjeilta aikoo varjeltua, täytyy vain jäädä paikalleen.

Kun **Martin Buber** 85-vuotis syntymäpäivänsä iltana oli menossa nukkumaan, hänen talonsa ympäri kokoontui yli 400 Jerusalemin yliopiston opiskelijaa soihtuja kantaen. Kun valkopartainen vanhus meni heitä verannalle vastaan, hänelle ojennettiin opiskelijaliiton kunniajäsenyys.

"Minulla on pöytälaatikko täynnä kunniaatohtorin arvoja teologiasta lääketieteeseen asti eri puolilta maailmaa", Buber myhäili. "Mutta tämä on ensimmäinen kerta kun minut nimitetään kunniaopiskelijaksi. Tämä on minulle suuri lahja."

Se oli todella kohdalleen osunut kunnianosoitus miehelle, joka oli juuri aloittamassa viimeistä opiskeluvuottaan maan päällä.

31 Friedman. s.70.

32 Pursiainen. s.20.

33 Suomennos: "Vain haavoittuneet voivat palvella Herran armeijassa."

KRIISI

”Elämässä ei ollut yhtään sektoria, johon paeta epäjärjestystä, sillä kaaos oli kaikkialla...

Tuskinpa sinä ihmettelet sitä, että hyvinkin roteva ihminen, jonka päälle luhistuu puoli taloa, makaa kipseissä monta murtunutta luuta ruumiissaan. Onko sitten niin kummallista, jos sama tapahtuu henkisellä tasolla.”³⁴ Yrsa Stenius

Kreikankielen sana *krisis* tarkoittaa yksinkertaisesti *käännekohtaa*, tilannetta, jossa asioiden on muututtava. Kriisissä joku vanha asiantila loppuu ja uusi on alkamassa. Kun tämä sana ensimmäistä kertaa käännettiin kiinalaiselle merkkielelle, kääntäjät yhdistivät viisaasti kaksi kirjainmerkkiä, joista toinen tarkoitti *vaaraa* ja toinen *mahdollisuutta*. Yhdessä käytettyinä ne merkitsivät kriisiä.

Uudessa Testamentissa sana tarkoittaa pääasiassa *tuomiota*. Uuden mahdollisuuden (valon) ilmaantuessa pimeydessä kulkija joutuu kriisiin, joka samalla on hänen tuomionsa. Hän on *tuomittu valitsemaan* tiedostamisen ja torjunnan, suostumisen ja kieltäytymisen, pimeyden ja valon välillä, ja tuomittu kantamaan valintansa seuraukset.

Salattu kriisi

”Olin toivottoman eksesissä uudessa epäasemassani ja minut valtasi yhtäkkiä uusi, pelottava tunne, jolle minulla ei aluksi ollut edes nimeä. Myöhemmin opin että sitä sanotaan ahdistukseksi... Alussa ne tulivat ajoittain, ahdistuskohtaukset, jotka terävällä sinisellä liekillään katkoivat elämäntunteen sisäiset kiinnitysköydet... En tajunnut mitä noina aamuina tapahtui, kun heräsin maailmaan, johon en kuulunut, minään jota en tuntenut, kauhuun jolla ei ollut nimeä. En tajunnut enkä voinut puhua siitä.”³⁵ Yrsa Stenius

Joku tekee työtään sielusi ja henkesi salatuissa ulottuvuuksissa. Tietoisesti et välttämättä edes halua myöntää, että elämässäsi on jotain pielessä. Sydämesi tieto siitä, että kaikki ei ole kunnossa, jotain on pielessä, jonkun on aika muuttua, välittyy tietoisuuteesi vain mielen levottomuutena. Tavallinen tapa tehdä asioita ja ajatella niistä ei enää tunnu tarpeeksi vakuuttavalta. Kaikkien saavutustenkin jälkeen jää levoton kysymys:

”Tässäkö tämä nyt sitten on?”

Täytyneidenkin unelmien jälkeen jää tarkoitukseton ja tyhjä olo. Olet kuin **Nebukadnessar**, joka uniltaan ei enää saanut unta. Esille tunkeutuva tietoisuus ei anna rauhaa.

Huomaan itse yliarvioineeni tietoisien ongelmaratkaisun merkitystä. Olen aliarvioinut "sisäisen ihmisen"³⁶ viisautta ja sitä työtä, jonka Henki minussa tekee tietoisuuteni valon ulkopuolella.

Tätä kirjoittaessani, luin **Sana**-lehdestä³⁷ erikoisen kääntymyskertomuksen. Fanaattinen jumalankieltäjä **Eino Kuronen** kertoi, kuinka fanaattisesti hän myös kävi lenkeillä. Tulkitsin tämän heräävän alitajuisen ristiriidan torjumiseksi. Sisäinen kutsu ei kuitenkaan jättänyt häntä rauhaan. Kolme kertaa puolen vuoden aikana hän näki unen, jossa Jeesus kutsui häntä juoksulenkillä. Ensimmäisellä kerralla Kuronen viittasi kintaalla. Toisella kerralla hän alkoi kysellä ja kolmannella kerralla hän otti kutsun vastaan. Tietoisella tasolla *”...olin siihen asti ollut jumalankieltäjä.”* Sitten hän sanoo, mitä en ole koskaan kuullut kenenkään aikaisemmin sanovan: *”Olin unessa tullut uskoon.”* Myöhemmin hän teki valvetilassa tietoisesti saman valinnan.

34 Stenius s.90.

35 Stenius s.37,94,95.

36 Room.7:22, 2kor.4:16, Ef.3:16.

37 Sana. 10.10.1990. Sivulla 12.

Tämän lukeminen oli hauskaa. Olen itse kokenut, kuinka joku pitkään kytenyt ristiriita on ratkennut unessa. Aamulla vain tiedän sen tapahtuneen ja sitoudun siihen myös tietoisuudellani.

Elämänkaaren eri kohdissa Henki aloittaa juuri sen kutsun kuiskaamisen, joka siihen elämänvaiheeseen luonnollisimmin kuuluu. Se on oikein ajoitettua siihenastisen rauhan hiljaista ja lempeää kyseenalaiseksi asettamista ja uusiin mahdollisuuksiin kutsumista. *"Jolla on korvat se kuunnelkoon"* Jumalan sisäistä kutsua ja jolla on silmät se katselkoon niitä uusia elämänvisioita, joita Hän haluaa kirkastaa.

Normaaliuden kiusaus

"Kun tapa katkaistaan, vieroitusongelmat ovat sitä pahemmat mitä pitkäaikaisemmasta tottumuksesta on kysymys ja ne käyvät kestäättömiksi, jos totumus on elämänikuinen." 38
Yrsa Stenius

"Toinen vaihtoehto, valikoitujen tunteiden tappaminen ja epäaitona eläminen, siihen en voi enää ruveta. Hymyllä tekohymyä, hukuttaa tunteet työllä ja kiireellä ja olla sisäisesti tyhjä."
Suomalainen X

En minä turvallisuutta sinänsä vastusta, mutta on surullista jos uhraamme koko elämämme tarkoituksen sen alttarille.

Kun kriisi laukeaa ulkoisista tekijöistä, yllättävistä elämänmuutoksista, sairaudesta, kuolemasta, menetyksestä, elämän myrskyaallot liikuttavat pohjamutia ja nostattavat elämän peruskysymykset normaalielämän pintaan.

Kuvat ja käsitykset todellisuudesta eivät vastaakaan sitä mikä on. Joulupukin oikean henkilöllisyyden paljastumisesta alkaen monet muutkin todellisuuden naamarit putoavat – kaikki omalla ajallaan. Joudut uudestaan hahmottamaan todellisuutta. Uskomukset, jotka aikaisemmin ratkaisivat ristiriitoja, alkavat tuottaa aivan uusia ristiriitoja. Maailma ei enää mahdu maailmanselityksiin. Vanhat reseptit eivät tuotakaan toivottua tulosta ja suunnitelmat menevät pieleen.

Vanhemmilta perityt kartat eivät viekään perille. Aikaisemmin niin luotettavat ja turvalliset auktoriteetit tuottavat pettymyksiä ja uutta uhkaa. Rajat, jotka ennen suojelivat, alkavat tuntua ahtailta. Turvapaikka on muuttunut vankilaksi ja lempivaatteet tuntuvat pakkopaidoilta.

"Jotain on pielessä."

"Täytyy olla olemassa parempi tie."

Viime vuosien suuret poliittiset mullistukset Neuvostoliitossa ja Itä-Euroopassa ovat saaneet alkunsa yhdestä tällaisesta hetkestä. **Mihail Gorbatshev** oli hieman ennen valtaantuloaan kävelemässä Mustan Meren rannalla entisen ulkoministerinsä, **Eduard Shevardnazen**, kanssa. Kauniin luonnon keskellä he nöyryivät kohtaamaan kotimaansa poliittisen realiteetin ja myönsivät yksinkertaisesti, että *"Kaikki on pilalla... Emme voi enää elää näin."* 39 Tästä kriisiin nöyryymisen hetkestä alkoi sisäinen kysely, jonka tuloksena syntyi uusi perestroikapoliittikka. Kuusi kaaoksen vuotta on eletty sen jälkeen. Minkäläisen epäjärjestyksen kautta Venäjän on vielä kuljettava, ennenkuin jotain uutta ja rakentavaa syntyy vanhan raunioille jää vielä nähtäväksi.

Kiinassa vastaava kriisin, kyselyn ja kaaoksen kautta kulkeva matka on vasta alkamassa. Turvallisen kansanvankilan seinät pullistelevat ja kommunistisen normaalielämän kaavat natisevat liitoksissaan.

38 Stenius s.10.

39 Helsingin Sanomat. 2.12.90.

Mikään kriisi ei enää ole turvallisen välimatkan päässä meistä. Ihmiskunta alkaa olla kokonaisuudessaan sidottu keskinäisiin riippuvuussuhteisiin, jossa kaikki todellakin vaikuttaa kaikkeen. Samalla kun turvallisen normaalielämän kiusaus käy yhä vahvemmaksi, sen toteuttaminen käy yhä vaikeammaksi.

Vaikka tunnemmekin itsemme avuttoman pieniksi ja suurten kuvioden edessä merkityksettömiksi, jokainen sota on tikari omaan sydämeemme:

”Entä jos minunkin elämänasenteeni lisää tai vähentää maailmarauhaa. Entä jos minunkin tapani elää todella vaikuttaa koko ihmiskunnan elämänlaatuun?”

Voin tietenkin yrittää olla välittämättä ristiriidoista ja parannella sydämeni vammaa kepeästi, vakuutellen itselleni: *”Rauha, rauha, vaikka ei rauhaa ole.”*⁴⁰ Voin keskittyä yksityisen mielenrauhani ylläpitämiseen, vanhojen ratkaisujen epätoivoiseen pönkittämiseen ja turvautua niiden antamaan keinotekoiseen rauhaan. Jos arvostan turvallisuutta enemmän kuin totuutta, en anna tilaa ristiriidoille, jotka rikkovat rauhaani. Jokainen kriisi uhkaa tähänastista turvallisuuttani ja koettelee rakkauttani totuuteen.

Olen toiminut toisten opettajana paljon ennen kuin minulla oli nöyryyttä olla väärässä. On erityisen kiusallista muuttaa mieltään asioissa, joita on ladellut paperille. Joskus kuulen vedottavan vanhoihin kirjoituksiini:

”Se mitä nyt sanot on ristiriidassa tämän kanssa...”

Ikäänkuin minulla olisi pyhä velvollisuus pysyä uskollisena käsityksille, joita minulla oli 10 tai 20 vuotta sitten. Jatkan kirjoittamista muuttuneista uskomuksista huolimatta tai juuri sen tähden. Tekstini ovat matkakertomuksia: *”Tällaista näen nyt.”* Siksi olenkin monta vuotta tehnyt ne mieluummin Ystäväkirjeiden muodossa. Kovissa kirjan kansissa on turhan paljon keinotekoisia auktoriteettia. Pehmeälle paperille painetuilla kirjeillä on helpompi aikanaan pyyhkiä takapuolensa.

Kerran saavutetusta tasapainon tunnusta voi tulla normaaliuden tyranniaa. *”Terveys ja tasapaino”* on moderni unelma normaalista elämästä, eikä haittaa vaikka siihen lisätään ripaus onnea ja menestystä. Miksi sitten käy yhä vaikeammaksi olla *”itsensä kanssa sopuisoinussa”*, ja ympäristöönsä hyvin sopeutunut kunnan kansalainen? Millä hinnalla tällainen ”normaalius” ja ”mielenterveys” on saavutettavissa, jos se ylipäänsä on mahdollista?

Onko epänormaalia löytää arvoja, unelmia ja päämääriä, joiden puolesta on valmis kestämaan suuriakin kärsimyksiä tai toteuttaa kutsumusta vaikka se johtaisi ”ennenaikaiseen” kuolemaan? Näyttää siltä, että on normaalia ettei ole mitään, jonka puolesta olisi valmis vaikka kuolemaan. Onko silloin mitään jonka takia on valmis vaikka elämään?

Se joka ei lankea normaaliuden kiusaukseen ja alkaa etsiä jotain olennaisempaa sen alta, saa kantaakseen kaksi raskasta ristiä: Oma sisäinen epäily ja normaali-ihmisten vastustus.

Israelin kansan profeetat eivät koskaan julistaneet Jumalaa, joka olisi tyydyttänyt pelkkää turvallisuutta etsiviä ihmisiä. He ovat aina pyrkineet pommittamaan rikki kaikki keinotekoiset turvatakuut ja pakottamaan ihmiset tilaan, josta ei ole mitään muuta pelastusta, kuin tulla todeksi todellisen Jumalan edessä.

Saatana ei kiusannut Jeesusta kauniilla naisilla ja muilla aistillisilla ylellisyyksillä. Millä sitten? Saatana tarjosi Jeesukselle sellaista messiaanisuutta, jota jokainen silloin elävä hurskas juutalainen kaipasi. Messiaan tuli olla Mooseksen kaltainen profeetta, joka pystyy vaikka muuttamaan kivet leiviksi. Hänen tuli olla haavoittumaton pappi, joka ei vahingoitu, vaikka hän hyppäisi temppelein harjalta alas. Hänen tuli myös olla daavidilainen kuningas, joka valloittaa takaisin valtakunnan.

⁴⁰ Jer.6:14.

Saatana ei siis kiusaa Jeesusta millään ilmeisen pahalla. Hän tarjoaa Jeesukselle juuri sitä kutsumusta ja tehtävää, jonka jokainen sen-ajan hurskas juutalainen sydämessään tiesi Jumalan tahdoksi. Juuri sitä hän heille oli kirjoituksissa luvattu. Saatanaa myöten, kaikki muut paitsi Jeesus, tuntuivat tietävän, mikä hänen Jumalan tahdon mukainen tehtävänsä tulisi olla.

Mitä tämä opettaa meille uskonnollisesta konsensuksesta?

Teetkö sinä sitä, minkä "kaikki tietävät" oikeaksi, vai oletko valinnut vaarallisemman tien? Kollektiivin ja yleisen mielipiteen tie on aina turvallisen leveä. Yksilöllinen Jumalan seuraaminen on tuntemattomien polkujen kulkemista, riskien ottamista ja itsensä altistamista. Se on suostumista opettaviin erehdyksiin, nöyryyttäviin lankeemuksiin, vahvistavaan heikkouteen, paljastavaan alastomuuteen ja viisastuttavaan tietämättömyyteen.

Kun Jeesus rikkoi uskonnollista konsensusta ja alkoi kulkea tietä, joka ei ollut "normaali", häntä haukuttiin hulluksi, pilkkaajaksi, riivatuksi, lainrikkojaksi jne. Tietenkin he tekivät niin. Normaali oli heidän Jumalansa. Saman jumalan lapset pitävät edelleen kaikkea poikkeavaa automaattisesti pahana. Tietenkin - "kaikkihan sen tietävät."

Missä meidän kokemuksessamme voisi piillä pahana pidettyä pyhää?

Missä meidän kokemuksessamme voisi piillä pyhänä pidettyä pahaa?

"Miten opin tuntemaan eron?"

Oletko ihan varma, että todella haluat oppia tuntemaan eron?

Vaarallinen kriisi

"Kolmas vaihtoehto on aidoksi tuleminen. Se on pelottava vaihtoehto. Aitona olemisesta ei ole enää muistoja, ja se tulisi muuttamaan koko elämän." **Suomalainen X**

Haluaisin päättää tämän kirjeen siunauksella - enkä tunne parempaa kuin tämä: Olkoon sinulla rohkeutta ja kykyä pysyä totena. Sillä usko minua, elämän kruunu ei ole onnellisuus vaan mahdollisuus saada olla tosi." **41 Martin Buber**

"Rakkaus ei etsi omaa etuaan" **42** pitää paikkansa myös totuuden etsimisen suhteen. Rakkaus totuuteen ei vaadi totuudelta mitään. Se saa olla sitä mitä se on. Sen ei täydy olla mitään. Totuuden ei pidä täyttää minun tarpeitani. Sen ei tarvitse vastata ennako-odotuksiani. Pyyteetön rakkaus totuuteen avaa mielen vastaanottamaan totuuden sellaisena kuin se on. *"Rakkaus... iloitsee totuuden voittaessa."* **43**

Monen seurakuntatyöntekijän nääntyminen (lääkäri kirjoittaa sairauslomapapereihin: *exhaustion*), loppuunpalaminen tai hermoromahdus (niinkuin ennen sanottiin) on usein oire pitkään torjutusta sisäisestä kriisistä. Sydämen ääni, sisäisen ihmisen rakkaus totuuteen, joutuu lopulta sietämättömään ristiriitaan käytännön elämän valheellisuuden kanssa. Romahdus voi olla vain merkki siitä, että sydän ei ole vielä paatunut. Jokin sisikunnassa ei yksinkertaisesti suostu mukautumaan keinotekoiseen, pinnalliseen ja valheelliseen, vaan etsii syvällistä muutosta ja autenttista elämää.

Monen työpaikan tai oman suvun valheellisiin ja väkivaltaisiin systeemeihin mukautuneen pahoinvointi kasvaa lopulta niin suureksi, ettei sisältä huutava totuuden vaatimus enää pysy kurissa. Torjuttu totuus tuntuu kipuna rinnassa, fyysisenä pahoinvointina tai taakkana joka murskaa selän. Vasta sairauden antama tekosyy antaa mahdollisuuden vetäytyä vähän kauemmas siitä mihin on yrittänyt sopeutua. Tilapäinen etäisyys antaa mahdollisuuden vuosia torjuttujen kysymysten tulla esille.

41 Friedman s.456.

42 1Kor.13:5.

43 1Kor.13:6.

”Olenko todella sairas, vai johtuuko pahoinvointini vain siitä, että olen mukautunut sairaaseen systeemiin?”

Minua huvitti kun eräs seurakunnan uskollinen palvelija kertoi, että hänet oli siirretty varhaiseläkkeelle mielenterveydellisistä syistä. Minusta näytti nimittäin siltä, että hänellä todellakin oli liian terve mieli mukautuakseen sovinnolla liian sairaaseen systeemiin.

Ne joilla ei ole ollut rohkeutta itse asettaa systeemiä kyseenalaiseksi, eivät voi sietää sitä, että joku muu tekee sen. Aikaisemmin aivan kohtuullisistakin ihmisistä tulee yhtäkkiä fanaattisia perinteen puolustajia, armottomia tuomareita, niitä kohtaan, jotka alkavat epäillä koko instituution oikeutusta. He varoittavat sinua omaperäisyytesi vaarallisuudesta. Eivätkä he aiheetta varoittele. Totuuden etsijä voi joutua maksamaan aitoudestaan *jokapäiväisellä tuhoutumisen tunnolla*. Voi sitä, jossa koko systeemin sairaus alkaa oireilla. Hänet voidaan tuomita valtakunnan petturuudesta.

Buber näki historian jatkuvana dialogina ihmiskunnan ja Jumalan välillä. Ne jotka systeemin näkökulmasta ovat epäonnistuneet ja romahtaneet, ovat usein niitä, jotka ovat olleet kaikkein uskollisimpia tälle dialogille. Ehkä he ovat tehneet sitä vain salaa sydämessään, samalla kun ulkonaisesti ovat yrittäneet mukautua systeemiin ja sen henkeen. He ovat kahden maailman välisen taistelun ensimmäisiä uhreja. He menehtyvät valtakuntien väliseen ristiriitaan. He eivät ole sankarillisia marttyyrejä, koska taistelu on uuvuttanut heidät jo ennen kuin sen syy ja sisältö on tullut ilmeiseksi. Jumala kuitenkin tunnistaa heidän ”turhan” uhrinsa. Ehkä joku muukin tunnistaa sen. Ehkä se jää siemeneksi jonkun toisen sydämeen.

Systeemin kannalta on aina vaarallista kun joku sairastuu mukautumisensa ja totuudenrakkautensa väliseen ristiriitaan. Vaarallista se onkin kun mukautuja romahtaa — raunioista voi nousta tinkimätön totuuden etsijä, joka on systeemille vaarallinen. Loppuunpalanut voi palata alkuun. Hän voi muuttua. Hän voi alkaa esittää ”tämän maailman menon” kannalta vaarallisia kysymyksiä.

On surullista että totuus murtautuu systeemiin vasta totuuden rakastajan murtumisen kautta. Hänestä tulee ikäänkuin aukko, josta totuus pääsee läpi. Hän ei kestänyt, hän ei jaksanut mukautua, hän ei pysynyt normaalina, mutta hänen sortumisensa oli profetaalinen:

”Jos tämä systeemi ei muutu, se tulee kokonaisuudessaan seuraamaan ensimmäisen uhrinsa kohtaloa.”

Yhden kriisistä on tullut koko systeemin kriisi. On aika rikkoa patologinen normaalius ja kysyä koko systeemin kannalta uhkaavia kysymyksiä.

Olen viime päivinä saanut puheluita erään mielisairaalan suljetulta osastolta:

”Miksei kukaan tule, kun mä huudan apua. Miksi tällaista pahuutta on tässä maailmassa. Minä en voi antautua ennen kuin joku tulee taistelemaan kanssani tätä julmuutta vastaan.”

Hänen haluaan taistella suljettuja osastoja ja niiden kylmyyttä vastaan on helppo pitää suuruudenhulluna harhana. Silloinkin kun hän on vapaana, hän ei voi elää rauhassa niin kauan kun hän tietää, että yksikin ihminen huutaa hätäänsä kuuroille korville. Miten noin sairas ihminen voi kuvitella pystyvänsä mihinkään terveeseen sairaalatyön uudistamiseen? Ei siitä tulekaan mitään. Olen samaa mieltä. Hänen on opittava ensin huolehtimaan itsestään. Silti hänen vuosia jatkuneessa itkussaan on jotain jonka kanssa en voi millään kiistellä. Voin paaduttaa sydämeni ja sanoa, ettei se kuulu minun kutsumukseeni. Voin kääntää sen analyttiseksi kysymykseksi siitä kuinka paljon hän ”rajatilapsykoosissa” sekoittaa oman problematiikkansa toisten hätään. Silti minulla on koko ajan kiusallinen olo siitä, että hän kiusaa itsensä kuoliaaksi *ihan oikealla asialla*, josta en itse jaksa välittää sen verran, että tekisin asialle mitään. Täytyyhän minun realistiset rajani tunnustaa.

Voi niitä pieniä lintuja, jotka syntyvät kylmään maailmaan ilman höyheniä. He menehtyvät sellaiseenkin rakkaudettomuuteen, joka ei kohdistu heihin.

Voi meitä tarpeeksi suojattuja, asiallisia ja normaaleja ihmisiä, jotka emme jaksa kuunnella heidän hullua parkuaan. Olemmeko mekin vähäjärkisten profeettojen kivittäjiä?

KYSELY

Nälkä ja jano

”Kaikki tuntuu tähtäävän siihen, että kysyjä tuntee itsensä tyhmäksi ja epävarmaksi ja oppii tekemään niinkuin sanotaan... Sellaista asiaa ei olekaan mihin olisi vain yksi ratkaisu.”

Suomalainen X

”Siunattu on ihmisen nälkä ja jano, sillä se on elämämme voimallisin koettelemus ja suurin toivo.” Kristos Jannars.44

Mikä on tuo hillitön halu, joka saa meidät takertumaan toisiimme, ahmimaan ruokaa yli tarpeemme, juomaan pohjatonta pulloa ja tekemään työtä vuorotta? Mistä tulee tuo tyydyttämätön nälkä ja jano, jokaisen *holismin* äiti ja jokaisen *addiktion* isä?

Aikuisen työnarkomaniassa, alkoholismissa, läheisriippuvuudessa ja hengellisessä etsinnässä elää jotain pienen lapsen alkuhuudosta, nälästä ja janosta, joka ei vieläkään ole sammunut. Meidän on kuunneltava tuota sielumme syvintä levottomuutta, sisimpämme hermostunutta hapuilua. Jos emme ota sydämemme hamuamisia vakavasti, jos emme kuuntele niiden syvintä sanomaa, annamme halujemme purkautua kohteisiin, jotka eivät kestä niiden painoa. Kun ihmisen perimmäinen into ja himo yrittävät löytää täyttymyksensä pelkästään urheilusta, politiikasta, seksistä, taiteesta tai toisesta ihmisestä, ne luhistuvat itseensä. Mikään näistä suurista intohimojen kohteista ei kestä kaikista tuimimman intohimon painoa eikä mikään niistä ole tarpeeksi arvokas sen lopulliseksi kohteeksi.

Ruoka voi tulla minun ja nälkäni välille. Juoma voi saada minut unohtamaan janoni. Raha voi saada minut unohtamaan köyhyyteni. Ne eivät tyydytä eivätkä täytä, mutta niiden avulla voi lykätä sydämen kuuntelemista ainakin huomiseen. Ihminen ei todellakaan elä pelkästään leivästä ja seksistä tai työstä ja vapaa-ajasta. Hän on *Homo poeta*, tarkoituksentekijä, joka ei löydä rauhaa elämässä vailla perimmäistä mieltä.

Suuri halu, joka takertuu liian pieneen kohteeseen, muuttuu pakkomielteeksi. **Jung** oli luultavasti oikeassa, kun hän otti etäisyyttä **Freudiin** väittäen ettei *libido* ole vain seksuaaliviettä. Seksuaalisuus on vain yksi muoto ja taso, jolla perimmäinen nälkä ja jano elää. **Ronald Fairburn** oli ensimmäisiä uudemman *objektisuhde-teorian* kehittäjiä, joka tajusi, että ihmisen minuus kuolee ilman sinuutta. Mutta psykologia, joka ei ota huomioon sinä-kaipuun hengellistä ulottuvuutta, jää aika avuttomana katsomaan vierestä, kun ihminen tarttuu toiseen ihmiseen viimeisenä toivonaan.

Silti jokaiseen kaipuuseen ja haluun on suhtauduttava kunnioittavasti. Sisäistä suunnistajaa ei tarvitse tappaa vain siksi, että se on pysähtynyt väärälle rastille. Ilman tätä, joskus riivaajalta tuntuvaa kyltymättömyyttämme, voisimme erehtyä pitämään pelkkää ruokalistaa ravintona. On kamalaa kun henki näantyy ravinnon puutteessa, mutta vielä traagisempaa on riutua pois ilman, että edes huomaa sydämensä nälkää ja janoa.

Suomalainen mies on historiallisesti koulutettu syömään rautaa ja paskantamaan kettinkiä, eikä hän edes huomaa sydämensä ruostumista ennen ensimmäistä infarktia. Hennot haaveet ja tuliset intohimot on kuuluisalla sisulla taottu pelkäksi työkoneeksi, jonka ainoa tehtävä on pitää perhe leivissä ja pankinjohtaja tyytyväisenä.

Emme saa antaa halumme sammua, ennen kuin olemme löytäneet sille arvoisensa täyttymyksen.

”Tätäkö minä todella olen etsinyt? Tuotako minä todella tarvitsen? Jos halullani on syvempi sisältö, niin mikähän se mahtaa olla? Mitä tai ketä oikeasti kaipaan, tarvitsen ja haluan?”

Etsitty etsijä

”Te etsitte minua ja löydätte minut, kun te etsitte minua kaikesta sydämestänne.” Jeremia.45>

*”Sisälläni oli tapahtumassa jotakin, josta olin itse tietämätön, mutta älyn tasolla olin jo ajattelemassa asioita, jotka aikanaan tapahtuisivat todellisessa elämässäni.”⁴⁶ **Terho Pursiainen***

Olen usein hahmotellut tiettyjä teemoja päässäni ennen kuin vastaavat asiat alkavat tuntua ja tapahtua. Yleensä älyllistämistä pidetään tapana torjua totuutta. Ei sen aina tarvitse niin olla. Joillakin älyllinen hahmottaminen voi olla tapa lähestyä muuttavaa kokemusta. Älyllinen haku on päällä, samalla kun jossain sisällä jytisee vastahaku. Kokemus ja ymmärrys etsivät toisiaan, kunnes kohtaavat. Sisäinen totuus ja älyllinen esiaavistus haparoivat toistensa syliin. Etsin tosi itseä ja tosi itse etsii minua.

Eräs toistuva käytännön kokemus on vahvistanut uskoani Jumalan johdatukseen: Tapa, jolla löydän kirjoja, tai tie jolla ne löytävät minut. Kuinka monta kertaa ne ovat osuneet kuin laserohjatut tarkkuuspommit juuri keskelle ydinkysymyksiäni. Myös ihmiset tuntuvat silloin tällöin ohjautuvat aivan käsittämättömän salaperäisellä tavalla vieraiksi, tapaamisiin tai kursseille, juuri sellaisella elämänkokemuksella, joka osuu yhteen oman prosessini kanssa. Näissä asioissa en edes halua kuunnella tilastotieteilijän luentoja sattumista ja todennäköisyyksistä. Kukaan ei voi viedä minulta sitä uskoa elämän perimmäiseen mieleen, *thelokseen*, jota nämä lahjaksi annetut kohtaamiset kirjojen ja ihmisten kanssa ovat alleviivanneet.

Kysely on myös informaationälkää, tiedonhalua. On aika luopua ennalta rajaavista käsityksistä siitä mistä oikea vastaus voi tulla. On aika avautua minkä tahansa lähteen käännytettäväksi. Itse olen yrittänyt koko ajan purkaa ennakkoluulojani tässä suhteessa. Kun joku kriisin laukaisema kysely on päällä, yritän avautua lukemaan mitä tahansa aiheeseen liittyvää kirjallisuutta ja esittää kysymyksiä sellaisillekin ihmisille, joilta en odota ”oikeita” vastauksia. ”Totuudenetsintä” tuntuu tässä vaiheessa liian ankaralta termiltä. Sana *informaatio* on väljempi ja avarampi. Sitä kerätessäni voin avautua totuudelle joka yllättää minut, ennakkoluulojeni kannalta, epätodennäköisestäkin lähteestä.

Jeesus kehottaa meitä aktiivisesti etsimään Jumalan valtakuntaa.⁴⁷ Samalla hän esittäytyy hyvänä paimenena, joka itse etsii kadonnutta lammasta.⁴⁸ Toisiaan etsiviä osapuolia on siis kaksi: Sinä kolkutat vielä suljettua mahdollisuutta, ovea tuntemattomaan, jonka Hän on luvannut avata.⁴⁹ Samalla Hän kolkuttaa sinun oveasi, mutta sen verran hiljaa, että sen voi jättää kuulematta, jos ei halua tulla häirityksi.⁵⁰

Buber kertoo lapsena kuulleen vanhan juutalaisen tarinan, jota ei silloin ymmärtänyt: Rooman portin äärellä istui leprasairas kerjäläinen ja odotti. Hän oli Messias, mutta kukaan ei tiennyt sitä. Tarinan päähenkilö menee miehen nähdessään erään vanhuksen luokse kysymään, mitä tuo kerjäläinen oikein odottaa. Vanha mies vastasi:

”Hän odottaa sinua.”

45 Jer.29:13.

46 Pursiainen. s.51.

47 Matt.6:33. Luuk.12:31.

48 Matt:18:12. Luuk.19:10.

49 Matt.7:7,8. Luuk.11:9,10.

50 Ilm.3:20.

Haluissamme elää Jumalan vielä suurempi halu meihin. Intohimoissamme sykkii Jumalan kutsu minä - Sinä suhteeseen, joka on tarpeeksi suuri vastaanottamaan koko todellisuutemme.

Totuutta ei tarvitse metsästää kuin pakenevaa peuraa, mutta se ei yleensä myöskään hyökkää päälle kuin nälkäinen karhu. Totuus kohtaa etsijänsä kuin kauan sitten kadotetun ystävän. Joskus täytyy vain suostua hyvin epätodennäköisiin kohtaamispaikkoihin.

Epäileminen

Miksi mun pitäisi tehdä rumasta kaunista? Multa on vaadittu sitä koko elämä... Kyllä mä uskovaisen lapsuuden ja nuoruuden aikana torjuin rumaa ja yritin kaunista.” Suomalainen X

”En minä kutsuisi Camy’ta ateistiksi. Hän oli yksi niistä, jotka vain rikkoivat vanhoja kuvia. Tiedäthän mitä minä tunnen sellaisia kohtaan.”⁵¹ Martin Buber

Henkesi ei saa lepoa ennenkuin ristiriita on saanut ratkaisun. Alkaa tietoinen ja alitajuinen uuden tasapainon etsintä.

Tämä vaihe on itsetutkiskelun, lukemisen,⁵² tutkimisen, odottamisen, hapuilemisen, johdatuksen pyytämisen, rukouksen ja aavistusten kuuntelemisen aikaa.

Tämä on vanhojen itsestänselvyyksien, elämänmallien, käytöskaavojen, kieltojen ja käskyjen, uskomusten, asenteiden, ennakkoluulojen, perinteiden ja auktoriteettien kyseenalaistamisen ja epäilemisen aikaa.⁵³ Ilman epäilemisen armoa ihminen ei koskaan löydä henkilökohtaista, elävää ja autenttista uskoa.⁵⁴

”Mutta entä jos epäileminen johtaakin kauemmaksi totuudesta eikä lähemmäksi sitä?”

Hyvä kysymys. Myös epäilyä on syytä epäillä. Kysymyksen sisältämä arkuus kertoo rakkaudesta totuuteen. Itsetarkoituksellinen epäilyn ihannoiminen ei kerro totuuden etsinnästä, vaan haluttomuudesta antautua totuudelle silloinkin kun se löytyy.

Rohkea ja nöyrä epäily pitää mielen avoimena syventyvälle totuudelle. Ylpeä ja itsetarkoituksellinen epäileminen pitää mielen suljettuna ja kääntyy totuutta vastaan. Tätä asennetta voisi kutsua, **Pursiaisen** ilmaisuua käyttäen, ”*älyfundamentalismiksi*.” Voit epäillä, koska haluat eteenpäin, tai voit epäillä, koska haluat pysyä paikallasi. Epäily voi pohjautua sekä totuuden etsimiseen että sen torjumiseen.

Kuvittele epäilijää joka kieltäytyy uskomasta että vieraalla kielellä olisi mitään merkitystä ennenkuin on valmis opiskelemaan sitä. Parempi on epäillä jo opittua, jotta pysyisi auki sille mitä ei vielä ole oppinut.

”*Pyhä turvattomuus*” oli **Buberin** elämän kaikkein tärkeimpiä termejä. Siitä hän piti kiinni koko 60-vuotisen kirjallisen tuotantonsa ajan. Ei hän halunnut ylistää turvattomuutta itseisarvona. Tärkeintä oli kohdata se avoimin ja luottavaisin mielin ja vastata siihen koko elämällään, sen sijaan että suojelisi itseään siitä ja yrittäisi pitää sitä hallittavissa mittasuhteissa.

Joka yrittää kasvaa uskossa välttämällä epäilyjä, on kuin mies, joka yrittää kasvattaa lihaksiaan välttelemällä painoja.

⁵¹ Friedman s 342.

⁵² Esimerkiksi **Antti Alhonsaaren** kirja *Sisätöissä* (WSOY -88.) sopii hyvin ihmiselle, joka on elänyt pitkään ja välinpitämättömästi kirkollisten itsestänselvyyksien keskellä. Leppoisa ja vaatimaton tyyli, avoin mieli ja käytännönläheiset neuvot auttavat työstämään omaa maailmankatsomusta uusiksi.

⁵³ **Peter Kreeftin** kirjoittama *Sokrates & Jeesus* on erinomainen opas siihen, miten johdonmukainen ja tarpeeksi ahkera *kysymysten* esittäminen voi johtaa uuden totuuden löytämiseen. *Kristityn Kasvu* -90.

⁵⁴ **Ajankohtainen 3:n** viimeisessä luvussa käsittelemme epäilemisen erilaisia muotoja, syitä ja seurauksia varsin perusteellisesti. Siksi ohitan sen tässä lyhyesti.

Käsitys siitä, että elävä usko on usko ilman epäilyjä, on elävälle uskolle paljon tuhoisampaa kuin epäily itsessään voi koskaan olla. Epäilyksien vaijentaminen tappaa sen, mitä yritetään suojella – nimittäin elävän uskon.

Se yksinkertainen tosiasia, että Uudessa Testamentissakin on neljä evankeliumia, rohkaisee vertailemaan moninaisuutta ja kritisoimaan vain yhtä näkökulmaa.

Fanatismi ei aina ole tulista kiivailua. Se voi olla myös passiivista kieltäytymistä minkään uuden asian oppimisesta. Passiiviset fanaatikot käyvät säännöllisesti kirkoissa ja hengellisissä kokouksissa nauttimassa hengellistä aspiriiniaan. Se turruttaa hengen ja säästää heidät yksinäisten hetkien päänvaivoilta. Toistuvat rituaalit pitävät epäilykset turvallisen välimatkan päässä.

Tulinen fanatismi on eri asia. On kauhistuttavaa kohdata ihminen, joka ilman epäilyksen häivääkään uskoo olevansa täysin oikeuden, vanhurskauden ja totuuden puolella. Hän ei kauhistuta vain muita. Hän kauhistuttaa myös itseään. Siksi hän rakentaa sisikuntansa suojaksi ikkunattomat muurit, jotta hänen ei tarvitsisi nähdä oman sydämensä varjoja. Hänen varmuutensa on rautainen leka, jonka alasimena on hänen oma kovettuva sydämensä. Hän turvautuu oman käytöksensä pinnallisesti määriteltyyn synnittömyyteen ja kadottaa armollisen myötätunnon ”syntisiä” kohtaan samalla kun hän hylkii oman sydämensä pimeää ja heikkoa puolta.

Joka torjuu oman sydämensä epäilyt ja pelot, kietoutuu usein fanaattisen uskon suojaan. Hänen uskonsa on näennäisen varmaa, koska se ei kestä epävarmuutta. Itse asiassa hänen uskonsa on liian heikko uskaltaakseen olla avoin omille epäilyilleen tai toiselle epäilijälle. Hän on liian vieraantunut omasta sydämestään uskaltaakseen tulla lähelle toisen sydäntä.

Fanaattinen usko on kuuma, mutta ei lämmin. Mitä tiukempaan epäilyn torjuntaan usko pohjautuu, sitä kuumemmin se palaa. Se kohtaa lähimmäisen kuin hitsausliekki.

Fanaattinen usko ei ole luja. Se on kova. Mitä ontompi sisältö sen kovempi kuori. Sen rohkeus on näennäistä.

Epäuskoon vihkiytyneellä kyynikolla ja fanaattisella uskovaaisella on yhteistä se, että kumpikaan ei epäile, eikä kysele. Siinä on niiden suurin onnettomuus.

Vasta nöyrä kaiken kyseenalaiseksi asettaminen voisi avata heille mahdollisuuden päästä sovintoon pelkäämänsä Jumalan, torjutun itsen, arvoituksellisen todellisuuden ja hylkäämänsä lähimmäisen kanssa.

Kriittistä mieltä tarvitaan, mutta senkin on joskus avauduttava rohkeaan uusnaiviuteen vapaaehtoiseen lapsellisuuteen ja rohkeaan tietämättömyyteen, jos aikoo päästä eteenpäin.

En yhtään ihmettele, että moni ”tosiuskovaisissa” piireissä kasvanut nuori kokee välttämättömäksi etsiä aikuisuuttaan uskonnollisen yhteisönsä ulkopuolelta. Aikuistuminen edellyttää paljon radikaalimpaa kyseenalaistamista kuin mitä uskonnolliset yhteisöt yleensä ovat valmiita sietämään.⁵⁵

Epäilyksien syvyys on suoraan verrannollinen uskon syvyyteen. Mitä vakavammin otat uskosi, sitä vakavammin sinun on suhtauduttava epäilyksiin. Tämä on aikuisuutta joka ei helposti mahdu Jumalan lasten piireihin. Usko, joka on jäänyt esimurrossiän stereotyyppiselle tasolle ei riitä todellisen aikuiselämän oppaaksi.

Hassua kyllä, vasta aikuiselämän seksuaalisuuteen liittyvät moraaliset ongelmat ja epäonnistumiset toimivat ylitsepääsemättöminä pakotteina myös lapsuudessa omaksutun uskon aikuiseen uudelleenarvioimiseen. Jokainen askel minäksi tulemisessa on askel pois päin lapsenuskon paratiisinomaisesta turvasta. Kiusaus turvautua naiveihin itsestäänselvyyksiin,

⁵⁵ John M. Hull. *What prevents christian adults from learning?* SCM Press Ltd. London -85.

sensijaan että suostuisimme aikuisiin epäilyihin, on kova, varsinkin yhteisössä, joka kokonaisuudessaan elää lapsenuskon tasolla.

Raamatun kirjojen moninaisuus ja niissä dokumentoitu historiallinen prosessi itsessään kutsuu ja innoittaa meitä eri vaiheiden kautta kulkevaan muutosprosessiin. Siksi Kristuksen seuraaminen ei merkitse vain tietyn valmiiksi muokatun oikeaoppisuuden vastaanottamista vaan *tien kulkijaksi* antautumista. Hän kulkee edellämme ja kutsuu meitä uusiin epäilyihin, joiden kautta kuljemme kriisi kriisiltä kypsempään uskoon.

"Parasta mitä voin sanoa itsestäni on se, että olen kristitty, jota vielä tehdään. En ole fundamentalisti, enkä modernisti, vaan kristitty, jota vasta luodaan.."

Jos minun olisi valittava kaksi hengelliselle kasvulle välttämätöntä sanontaa, mainitsisin nämä: "En tiedä" ja "Olen pahoillani."" **Stanley Jones**

Unien kuunteleminen

"Mielenkiintoista, en muista että olisin koskaan unessa koskettanut itseäni." **Suomalainen X**

*"Nebukadnessarin toisena hallitusvuotena näki Nebukadnessar unia, ja hänen mielensä oli levoton eikä hän enää saanut unta."*⁵⁶

Jokainen keskeneräinen kertomus haastaa etsimään sille jatkoa, joka tekisi kertomuksesta kokonaisen ja tasapainoisen, tai ainakin tunnetun. Siinä on television jatkosarjojen ja keskeneräisten romaanien sietämätön viehätys. Samalla tavalla keskeneräiset unet (sellaiset, joista herää ennen kuin ne saavat selvän tai tyydyttävän lopun) jättävät mielen rauhattomaksi. Ikäänkuin alitajunta tai jokin sisimmässä vaikuttava kutsu veisi juuri sille kynnykselle, josta pitäisi tietoisesti jatkaa matkaa. Unet ovatkin tämän muutosvaiheen erityisen tärkeitä viestintuojia. Juutalainen sananlasku sanoo: *"Tulkitseminen jätetty uni on kuin lukematta jäänyt kirje."*

Vasta kymmenen viimeisen vuoden ajan olen itse alkanut kiinnittää huomiota uniini. Olen todella hämmästynyt niiden rikkaudesta ja kadun kaikkia niitä vuosia, jolloin sujuvasti ohitin unien sanoman. Myös ryhmätyössä ja yksityisissä kohtaamisissa olen alkanut kiinnittää enemmän huomiota uniin. Miten olenkaan voinut olla huomaamatta, kuinka keskeinen osa unilla on sekä Uudessa että Vanhassa Testamentissa. Itse asiassa kaikki kirkkoisät sekä idässä että lännessä uskoivat unien tärkeyteen merkitykseen jumalallisen viestin tuojana.⁵⁷

Miten sitten tulkita niitä?

Ensinnäkin älä heti käänny ainakaan sellaisen unikirjan puoleen, jossa annetaan valmiit selitykset unien symboleille. Kuuntele ja katsele tarkasti, ennen kuin lähdet itsekään tulkitsemaan. Ota sisäiset viestit vakavasti kirjaamalla niitä. Älä kirjaa vain unen tapahtumia, vaan myös sen aikaisia tunnelmia ja kokemuksia.

Voit pitää uniasi elokuvina. Ne ovat sikäli erikoisia elokuvia, että sinä itse olet niiden tuottaja, ohjaaja, lavastaja ja jokaisen roolin näyttelijä. Sinä et ole vain lavastaja vaan itse lavasteet. Elokuvan maisema, tunnelma ja jokainen elokuvan roolihenkilö voi kertoa jostakin osasta itseäsi.

Se rooli, jonka olet itsellesi tässä elokuvassa antanut, on yleensä se, joka valve-elämässäkin on sinulle tutuin ja läheisin. Jos unessa näet itsesi takaa-ajettuna, voit kysyä mitä takaa-ajaja kertoo sinusta. *"Millä minä ajan itseäni takaa? Millä minä vainoan itseäni?"* Jos elokuvassa näet itsesi murhaajana, voit kysyä mitä murhattu osapuoli kertoo sinusta. *"Mitä minä olen tappamassa itsessäni?"*

⁵⁶ Dan.2:1.
⁵⁷ Yksi erinomainen kirja aiheesta on Morton Kelseyn *God, Dreams and Revelation. A Christian Interpretation on Dreams*. Crossroad -76.

Itse muistan unen, jossa katselin piilopaikasta kuinka toista yritettiin jujuttamalla murhata. Unessa tunsin pelkoa murhaajaa kohtaan ja huolta murhattavasta. Mietin miten voisin pelastaa hänet. Pelastajan rooli oli arkielämässäni kaikkein tutuin. Siksi näin unessakin itseni samassa roolissa. Unen sisältö aukeni minulle vasta kun kysyin mitä murhaaja ja murhattava mahdollisesti kertoivat minusta. Suostuin myöntämään, että sisäisesti olin tappamassa itsestäni jotain hyväuskoista ja luottavaista. Löysin sekä katalan murhaajan, että rakastettavan uhrin itsestäni. Minulla todella oli aihetta huoleen.

Unen itselle vieraat hahmot kertovat niistä minuutesi osista, joita minun on vaikeampi tiedostaa ja ehkä vielä vaikeampi hyväksyä osaksi itseäni. Monet miehisyyteni torjutut ulottuvuudet olen löytänyt unieni kummallisten mieshahmojen kautta.

Jos unet todella ovat sinun tuotoksiasi, sinä olet jokaisen unen syvämerkityksen paras tulkitsija. Minun tulkintani sinun unistasi voi kertoa paljon enemmän minusta kuin sinusta. Uskalla siis luottaa siihen salattuun tietoon ja ymmärrykseen, joka sisäisellä elokuvan tuottajallasi on. Hän tietää syyt tuotokseensa. Haastattele häntä. Esitä hänelle kysymyksiä.

Ensimmäinen ja yleishyödyllisin kysymys unista on:

”Mitä tämä uni kertoi eilisen päivän aikana ohitetuista tunteista ja tarpeista? Oliko unessa jotain niistä tunnoista joita eilen tunsin, mutta en uskaltanut tunnistaa?”

Unet auttavat meitä olemaan ainakin vuorokauden viiveellä jälkirehellisiä sisikuntamme suhteen. Ne ovat usein muistutuksia edellisen päivän torjutuista totuuksista. Sillä tavalla unet auttavat meitä pääsemään lähemmäksi rehellistä tässä-ja-nyt-elämää.

Jotkut unet vievät selvästi kauemmas taaksepäin historiassa. Tapahtumissa oli selkeästi eilispäivän tunnelmia, mutta ne tapahtuivat lapsuuden maisemissa. Ehkä tuore kokemuksesi kytkee sinut jo kauan sitten torjuttuihin tunteisiin.

Toinen kysymys mistä tahansa unesta on:

”Mitä unen jokainen rooli ja lavaste kertoo minusta?”

Tämän kysymyksen kautta olen löytänyt itsestäni paljon torjuttuja puolia. Jotkut löydöt ihastuttavat ja toiset kauhistuttavat, mutta jokainen uusi itsensä osan tunnistaminen eheyttää. Jotkut hahmot havaitsen itselleni vieraiksi, muilta sisäistetyiksi rooleiksi, joista on aika sanoutua irti. Toiset hahmot tuntuvat vierailta vain siksi, että olen torjunut niiden sisällön omasta minuudestani, vaikka ne kuuluvatkin minuun.

Kolmas kysymys on Jumalalle? *”Mitä yrität opettaa? Mistä yrität varoittaa? Mihin olet kutsumassa minua?”*

Kun seurustelin Railin kanssa elin eroni jälkeistä kipua. Minulla oli ollut useita ihania kohtaamisia naisten kanssa, mutta kaikille tein selväksi sen, että en enää halunnut sitoutua uuteen parisuhteeseen. Unelmoin elämästä, jossa seksuaalisuus jäisi taka-alalle ja suhde Jumalaan tyydyttäisi kaikki olennaiset tarpeeni. Se ei onnistunut kovin hyvin. Naisen kohtaaminen löysi liiankin helposti seksuaalisen ulottuvuuden.

Raili herätti saman kaipuun ja paljon enemmän sen lisäksi. Silti pidin sitkeästi kiinni halustani olla lopullisesti sitoutumatta kehenkään ihmiseen (paitsi lapsiini). Jossakin vaiheessa seurusteluamme näin seuraavan unen:

Olin satamassa, jossa oli paljon laivoja. Valitsin niistä mielenkiintoisimman ja hyppäsin kyytiin. Aina kun laiva lähti matkaan, sukelsin siitä pois, ja uin takaisin rantaan. Minusta oli tulossa hyvä laivaekspertti. Minulla oli hyviä kokemuksia monesta laivasta. Ainoa ongelma oli siinä etten päässyt mihinkään. Olin ja elin edelleen samassa satamassa.

Unessa näin maailman kartan, ja yhden laivan reitin merkittynä siihen. Joku vanha ja viisas selitti minulle, että jos Daniel haluat päästä pitkälle matkalle, sinun on pysyttävä yhdessä laivassa tarpeeksi kauan.

Heräsin aika nolona. Minun ei tarvinnut kauan kysellä uneni selitystä. Se oli liiankin ilmeinen. Joku yritti selvästikin opettaa minulle jotakin. Hän ei olisi voinut valita selkeämpiä ja yksinkertaisempia symboleja.

Otin opetuksen vastaan ja päätin sitoutua. Mutta ilman tätä unta saattaisin jahkailla vielä tänäänkin.

Edellisen unen nostattamia kysymyksiä voit esittää vaikka seuraavana iltana ennen nukkumaanmenoasi. Ehkä seuraavan yön unet antavat sinulle uusia vastauksen palasia.

Jotkut unet eivät herätä kysymyksiä. Silloin tällöin unessa tulee vastaan ehdoton paha tai pyhä sellaisessa muodossa, että selityksiä ei enää tarvitse. Sellaisten unien edessä ollaan vain hiljaa.

Enkeli kivessä

"Ole kärsivällinen kaikelle ratkaisemattomalle sydämessäsi... Yritä rakastaa itse kysymyksiä kuin lukittuja huoneita tai kirjoja, jotka on kirjoitettu salaperäisellä kielellä. Älä vielä etsi vastauksia, joita sinulle ei voi antaa, koska et vielä ole valmis elämään niitä. Tärkeintähän on elää kaikki. Nyt on aika elää kysymyksiä. Ehkä jonakin päivänä saat huomaamattasi mahdollisuuden elää vastauksiakin." 58 **R.M. Rilke.**

Kyselyvaihe on aikaisemmin vapaasti liikkuneen toukan koteloitumisvaihe. Vanha tapa olla ei enää riitä. On aika koteloitua, olla liikkumatta ja eristäytyä suojattuun hiljaisuuteen, jossa itselleen tuntemattomat voimat saavat tehdä salaperäistä työtään siihen päivään asti, kunnes lentäminen on mahdollista.

Tällaisena aikana on hyödyllistä varata jokapäiväinen hiljainen puolituntinen, jonka aikana kirjoitat muistiin kaiken, mitä vain sattuu tulemaan mieleesi. Älä turhaan sensuroi itseäsi, äläkä yritä panna asioita muistiin hyvässä järjestyksessä. Kiinnitä huomioita mieleesi nouseviin sanoihin, kuviin ja uusiin tunteisiin. Kysele niiden merkitystä ja niiden kytkentöjä historiaan. Jää kuuntelemaan ja katselemaan.

Muistan jostakin kertomuksen **Michelangelosta**, joka raahasi isoa kiveä katua pitkin. Muurilla laiskotteleva naapuri kysyi, miksi hän näki niin hikistä vaivaa kiven kanssa.

"Koska kiven sisällä on enkeli, joka haluaa tulla ulos."

Paljon oli taltalla vielä työtä ennenkuin enkeli vapautui kivestä.

Etsintä on joskus epämääräisen ja raskaan möykyn raahaamista sydämessään. Aina ei ole edes selvää mielikuvaa sen sisältämisestä kysymyksistä, puhumattakaan sen sisältämisestä enkeleistä. Muodoton taakka tarvitsee monta tutkivaa taltaniskua, ennenkuin sen hahmo alkaa paljastua.

Tanskalainen kristitty filosofi **Kierkegaard** (1813-1855), kaikkien levottomien sielujen suojelupyhimys, on ollut yksi niistä historian henkilöistä, jonka sinnikäs ja tinkimätön totuuden etsintä on innostanut minua.

"Kierkegaardille totuudessa eläminen merkitsi kykyä elää ahdistuksen ja käsittämättömän kanssa. Se merkitsi keinotekoisien turvajärjestelmien hylkäämistä ja pyrkimystä aitoon elämään." 59

58 **Rainer Maria Rilke.** Siteerattu **Elisabeth O'Connorsin** kirjassa: *Eighth day of Creation. Gifts and Creativity* (Word Books -71).

59 **Torsti Lehtinen.** Kotimaa. 2.11.-90. Lehtinen on kirjoittanut vaikuttavan kirjan: *"Sören Kierkegaard - Intohimon, ahdistuksen ja huumorin filosofi."* (Kirjapaja -90). Lehtinen on tehnyt suuren palveluksen

Kierkegaard ei suostunut mukautumaan oman aikansa maailman menoon. Hän hyökkäsi kaikkien akatemioitten ohitse yhteiskunnan ja kokonaiskulttuurin kimppuun terävällä sanomalla, joka pakotti lukijat menemään kipeällä tavalla itseensä. Häntä ei mikään instituutio voinut sitoa. Hän ei ollut minkään laitoksen palvelija ja ilmoitti halukseen *"synnyttää vaikeuksia kaikkialla."* Elämänsä lopussa hän oli tulisessa ristiriidassa myös porvarillisen, institutionalisoituneen kirkon kanssa, jonka hän näki vilpillisyyden ruumiillistumana, herjana uskon aidolle sisällölle. Epätoivoinen taistelu mursi hänet jo 42-vuotiaana. Hän kuoli yksinäisenä ja häväistynä - *"Naurun marttyyrina markkinakaupungissa"*, kuten hän itse sanoi viimeisissä kirjoituksissaan. Ennen kuolemaansa hänen kirjojaan myytiin vain muutamia satoja. Tanskan ulkopuolella niitä ei luettu ollenkaan. Nyt tämän nerokkaan filosofin ja tulivoimaisen kristityn teoksia luetaan ja tutkitaan kaikkialla maailmassa. Niistä on tehty satoja väitöskirjoja. **Esa Saarinen** sanoo kirjassaan "Länsimaisen filosofian historia": *"Kierkegaard on yksi niistä ihmisistä, joita on helppo ihailla, rakastaa ja kunnioittaa etäisyyden päästä. Lähikosketuksessa hän polttaa, hän ahdistaa liikaa."*

Aitoon elämään kuuluu sekä nöyrytymisen vastauksiin, että suostuminen jatkuvasti avoimiin ja tuskallisiin kysymyksiin.

Luopuminen

"Aamulla nukuttaa niin, ettei tahdo ylös päästä. Illalla taas keksii kaikenlaista tekemistä, niin ettei tahdo nukkumaan päästä. Olisiko kyseessä sellainen asia, ettei osaa lopettaa mitään? Ei osaa lopettaa eikä aloittaa. Kummallista." **Suomalainen X**

"Ihmisen täytyy lopulta lähteä ulos väärästä turvallisuudesta, ulos loputtomaan uskallukseen, ulos siitä yhteisöstä, jonka yläpuolella kohoaa nyttemmin vain temppelin kupoli eikä enää taivas, viimeimpään yksinäisyyteen." **60 Martin Buber**

Kun aluksi tiedostamaton etsintä on muuttunut tietoiseksi, sydän alkaa vähitellen irtaantua vanhasta. Etsintä uhkaa tyrehtyä, ellei tapahdu tietoista luopumista vanhasta.

Uskon isä **Aabraham** on kaiken etsinnän perushahmo. Hän ei luopunut mistään tiedon takapajulasta. Hän ei jättänyt yksinkertaista oppimattomuutta mennäkseen yliopistoon opiskelemaan. Hän jätti sen aikaisen sivistyksen kehdon ja lähti *erämaahan* etsimään jotain uutta ja tuntematonta. Hän jätti perilläolijat ja suostui oudon ja näkymättömän etsijäksi. Ensimmäinen askel sitä kohti oli askel pois päin vanhasta.

Vanhasta luopuminen voi olla surullista. Se ei aina tule helpotuksena. Etsijän ei sovi vähätellä omaa surutyötään. Surutyö on arvon antamista sille mikä on ollut, samalla kun se on huomion siirtämistä siihen, mikä on tulossa.

Uskonnon Uhrin ry:n **61** jäsenten kertomukset ovat täynnä kipeää luopumista yhteisöistä, jotka aikanaan olivat tyydyttäneet tärkeitä tarpeita heidän elämässään. Uuden etsintä merkitsi

esitellessään meille eurooppalaisen uskonnollisuuden ja filosofian ehkä tärkeimmän henkilön. Kirja on erinomainen yhdistelmä sekä elämäkertaa että Kierkegaardin ajattelun keskeisten teemojen esittelyä.

60 Minä ja Sinä s.151.

61 Täällä Ystävyiden Majatalossa kohtaamme paljon "uskontovammaisia" ihmisiä. Tänne tuntuu hakeutuvan monia, jotka tarvitsevat apua ja rohkaisua uskaltaakseen ylittää hengellisen kotinsa pystyttämät kasvun esteet.

Lainaan tässä yhdistyksen monisteesta kuvauksen sairastuttavasta yhteisöstä:

UHRINTEKIJÄYHTEISÖN IDEOLOGIA

1. Oma yhteisö on jumalallinen, ainoa pelastustie koko maailmassa.
2. Koko muu maailma (myös uskonnollinen) on saatanallinen.

kipeää luopumista vanhoista ystäväistä, tutuista sosiaalisista kuvioista ja astumista autioon erämaahan ilman varmaa tietoa paremmasta.

Seurakuntauskollisuus on paikoin nostettu epäjumalan asemaan.

Harva uskonnollinen yhteisö on niin avoin elämälle, että se kestäisi kasvavan ja totuutta etsivän ihmisen kaikki elämänvaiheet, puhumattakaan siitä, että se voisi antaa niihin tukea. Miksi siirtyminen yhteisöstä toiseen tai väliaikainen vetäytyminen omaan yksinäisyyteen pitäisi olla niin syyllistetty asia? Eri yhteisöt palvelevat eri tavalla eri vaiheissa olevia. Siksi etsijän matka voi aivan luonnollisesti kulkea eri yhteisöjen kautta kohti syvempää Jumalan valtakunnan sisäistämistä ja tosi minuuden löytämistä.

Kristillisyyden hajaannus on mahdollista nähdä myös siunauksena, jos katsomme erilaisia yhteisöjä saman Kristuksen ruumiin jäseninä. Yhteisöt (tai niiden johtajat) voivat kyllä julistaa riippumattomuuttaan toinen toisistaan, ja ylläpitää harhaa totuuden monopolista. Kasvava yksilö voi kuitenkin myöntää tarvinneensa tai tarvitsevansa yhtä yhteisöä hoivan antajana, toista yhteisöä tiukkojen ja turvallisten rajojen antajana, kolmatta älyllisen selkeyden opettajana, neljättä itsenäisyyden ja luovuuden rohkaisijana, samanaikaisesti tai peräjälkeen.

Uskollisuus totuudelle on aina uskottomuutta niitä kohtaan, jotka ovat omineet sen yksinoikeudekseen.

Uurin näkökulmasta katsoen Aabrahamin etsintä näytti luopiudelta. Tuskin kukaan etsijä Aabrahamin jälkeenkään on säästynyt luopiuden leimalta. Vain mukautujat kulkevat otsa puhtaana.

Muuttuja on usein myös muuttaja. Kun muuttujan muutosprosessille ei yhdessä paikassa ole tilaa hän muuttaa toiseen paikkaan. Mutta ennen kuin hän löytää luvatus maan, jossa saa kasvaa rauhassa, hän kulkee monen erämaan halki.

KAAOS

"Jumalani, Jumalani, miksi minut hylkäisit?" Jeesus.62

3. Yhteisön säilyminen on tärkeämpää kuin yksilön elämä.

4. Oman yhteisön jäsenet sidotaan yhteisöön ja eristetään muusta maailmasta mahdollisimman usealla elämänalueella (tunne-elämä, ihmissuhteet, ajattelu, tahto, sukupuolielämä, vapaa-aika, ammatti, omaisuus jne.)

5. Yhteisön jäsenten oma kokemus kyseenalaistetaan ja yhteisön tulkinta yksilön kokemuksista julistetaan totuudeksi.

6. Ideologian ytimen (kohdat 1-3) sisäistäneet henkilöt (usein yhteisön johto) ratkaisevat sitomisen ja eristämisen asteen sekä toteuttamiskeinot.

Tämä on kuoleman ideologiaa. Kuolemaa yhteisössä edustavat nimenomaan ideologian ytimen sisäistäneet yksilöt, joilta oma yhteys elämän lähteeseen on tukossa, jotka pelkäävät elämää ja siksi tarrautuvat yhteisöön kuvitellen sitä todellisuudeksi.

USKONNON UHRI. Yhteisö ei salli jäsenilleen tilaa henkilökohtaiseen kasvuun yhtään sen enempää kuin yhteisön säilymisen kannalta on turvallista. Aina kun yksilön henkilökohtainen kasvu ylittää yhteisön turvallisuusrajan, ryhtyy yhteisö käyttämään väkivaltaa. Kaikkein vaarallisimmaksi yhteisö kokee yksilön, joka rohkenee luottaa siihen omaan kokemukseensa, että elämän virta (Jumalan Henki) vaikutta ensisijaisesti yksilössä ja vasta hänen kauttaan yhteisössä. Tällainen itseohjautuva ihminen yritetään jopa psyykkistä kidutusta käyttämällä murtaa ja uudelleenkasvattaa riippuvaiseksi yhteisöohjauksesta. Ellei tässä onnistuta, yksilö eristetään koko yhteisöstä.

62 Matt.27:46.

Kulttuurimme valmistaa meitä aika huonosti kaaoksen kohtaamiseen. Sensijaan meille tarjotaan innokkaasti rauhoittavia tai piristäviä lääkkeitä, keventävää ajanvietettä, yksipuolisesti valittuja raamatunlauseita, kaikenlaisia helpotuksia ja pakoteita kaaoksen tuottamasta avuttomuudesta, yksinäisyydestä ja hädestä. Myös virallinen mielenterveystyö keskittyy pääasiassa oireiden lieventämiseen, eikä suostu edes käsittelemään kaaoksen hengellistä ulottuvuutta.

Wall Street- tai Bona-maitoevankeliumi eivät myöskään tarjoa paljon eväitä. Nykyajan John Bunnyannit kirjoittavat Kristityn Vaelluksesta, joka on täynnä "uskossa etenemistä" ja "Herran rauhaa", tiellä ilman lohikäärmeitä, petoja ja erämaita. Kaikin tavoin meitä varjellaan siltä tyhjyyden tilalta, alkukaaokselta, josta uuden luominen voi alkaa.

"Älä nyt ole noin melodramaattinen, ehkä kysymys on vain vaihdevuosien alkamisesta, olethan sinä jo sen ikäinen."

"Mitä sinä oikein puhut? Jos Jumala on meidän puolellamme, niin mitä meillä on pelättävää. Heittäkäämme kaikki murheemme hänen päällensä. Rukoillaan yhdessä..."

Buddhalainen taru kertoo naisesta jonka ainut lapsi kuolee. Desperaattisessa surussaan nainen kääntyy **Gautama Buddhan** puoleen, rukoillen tältä lääkettä, joka herättäisi lapsen henkiin. Buddha lupaa herättää tytön henkiin, jos äiti toisi hänelle sinapinsiemenen yhdestä sellaisesta kodista, joka ei ole koskaan kuolemaa kohdannut. Äiti kolkuttaa epätoivoisesti ensin naapuriensa oville. Kun vierailut naapurikylissäkään ei tuota tuloksia, äiti alkaa vähitellen herätä surunsa itsekeskeisyydelle. Hän sulaa näkemään, että suru kuoleman edessä on yhteinen. Hän luopuu mahdottomasta tehtävästään, kokee valaistuksen ja ryhtyy buddhalaiseksi nunnaksi.

Joillakin on tapana liioitella oireitaan ja toisilla on tapana vähätellä niitä. En tiedä kumpi on vahingollisempaa. Joskus kriisi ja kysely voi johdattaa tilanteeseen, jossa kaikki psykologiset nikkaroinnit ja hengelliset kuperkeikat paljastuvat juuri sellaisiksi. Tästä ei tempuilla selvitä.

Toisaalta kaaoksesta on tullut "kaiken kohtaaville" ihmisille pakollinen turistikohte. Heillä tuntuu olevan sellainen uskomus, että jos **Jussi Parviaisen** lailla kaivautuu helvetin alimpiin kerroksiin asti, niin sieltä löytyy joku ihmeellinen jousi, joka ponkauttaa suoraan taivaaseen.

Kaaoksen kohtaaminen voi kyllä vaatia sankaruutta, mutta sankaroinnille siellä ei ole paljon tilaa.

Kaikkein yksityisimmät tunteet ovat kaikkein yhteisimpiä tunteita. Olkoon niin. Se ei poista kaaoksen yksityisyyttä sen enempää kuin sen kauheuttakaan.

Kaaoksen torjuminen

Kaaos vie meidät kivun ja tuskan keskelle. On vain yksi asia, joka voi tämän kivun tehdä syvemmäksi ja pidempiaikaiseksi. Jos iskemme kantapäämme yhteen paikkaan, kaivamme varpaamme maahan ja kieltäydymme etenemästä, lukitsemme itsemme kohtaan, jossa kaaos tuottaa kyllä kipua, mutta ei hedelmää. Muutosprosessin vastustaminen tuottaa pitkän päälle paljon enemmän kipua kuin muuttuminen itsessään voi koskaan tuottaa. Kasvu on pysäytettävissä, mutta ei ilman vakavia seurauksia, jotka tuntuvat sekä ruumiissa, psyykkeessä, että hengessä.

Tietämisen sietämätön rajallisuus

"Tieto, omistaminen ja valta (varsinkin uskonnollinen sellainen) eivät varsinaisesti ole prosessipäihkeitä kuten ovat seksi, uhkapeli ja työ. Niiden yhteinen nimittäjä on siinä, että ne ovat eräänlaista vahvuuteen sairastumista. Niiden voima puolestaan on siinä, että ne pitävät

'heikkouden' loitolla ja sitä kautta vapauttavat ihmisen tutkimasta omaa itseään ja omaa tunne-elämäänsä."63 **Tommy Hellsten**

DeMello kertoo tarinan paholaisesta ja tämän kaverista, jotka olivat kävelyllä. He näkivät kuinka edellä kävellyt mies kumartui ja poimi jotain maasta.

"Mitähän tuo mies mahtoi löytää?" kysyi ystävä.

"Totuuden sirpaleen", vastasi paholainen.

"Eikö se huolestuta sinua?" ystävä kysyi.

"Ei yhtään", sanoi paholainen. "Minä annan hänen tehdä siitä uskonkappaleen."64

Korvien väliin järjestetty maailma ei ole maailmanjärjestys.

Tietäminen tuntuu turvalliselta. Tietäminen vähentää kaaoksen tuntua. Siksi mielelläsi uskottelet tietäväsi enemmän kuin tiedätkään. Mitä enemmän rakennat sisäistä turvaasi tietämisen varaan, sitä vähemmän olet avoin muutokselle. Muutos kulkee kaaoksen kautta, jossa et enää tiedä mitään, et enää usko mihinkään, etkä enää ymmärrä mitään.

Monet länsimaiset uskonnollisuuden muodot rakentuvat tietämisen varaan. **Rajatieto**, **Salatieto**, **teosofien** yritykset paljastaa todellinen *gnosis*, **Urantia** kirja täydellisine maailmanselityksineen jne, ovat minusta tietämisen henkeen turvautumista. Niissä voi olla ja onkin paljon totuusarvoa, mutta niiden perusongelma on minusta se, että elämä yritetään saada järjestykseen rakentamalla siitä mahtava taivaita kattava aukoton metafyyssinen systeemi. Se on *minä-sinä* suhteen välttelemistä. Kun kaikki saadaan puettua kuvitellun tiedon muotoon. Tietoon voi olla turvallisessa *minä-se* suhteessa. Raamatunkin pohjalta on yritettu rakentaa yhtä tieteellisen pätevää, matemaattisen tarkkaa ja loogisen johdonmukaista systeemiä. Itsekin uskoin joskus sellaiseen.

Filosofian historia on urhoollista yritystä tiivistää koko todellisuus ajattelun alueelle. Kunnan filosofi ajattele jopa varpaankynsillään. Minä-se suhde saa korkeimman ja jaloimman muotonsa filosofisessa ajattelussa. Silti tuntuu aika kipeältä keskustella lahjakkaan ajattelijan kanssa, johon ei saa minkäänlaista minä sinä -suhdetta. Kyllästyttävimmät ja yksinäisimmät illanistujaiset olen viettänyt teologien ja filosofien kanssa, jotka kapakassakin jaksavat jauhaa sivistyssanoja ja määritelmiä, kunnes kieli ei enää kunnolla tottele. Jos fiksuissa ajatuksissa olisi yhtään kaloreita he olisivat parisatakiloisia jättiläisiä, mutta tosi yhteyteen kykenevän hengen kääpiöitä.

Sokrates käytti kysymyksiä purkaakseen aikalaistensa tietämisen kuvitelmia.⁶⁵ **Jeesus** käytti tarinoita ja vertauskuvia hämmentääkseen uskonnollisia itsestäänselvyksiä. **Martin Luther** ei koskaan ollut varma siitä mitä uskoi, ennen kuin kuuli itsensä puhuvan siitä, eikä koskaan tiennyt kuinka paljon uskoi siihen, ennen kuin kohtasi vastaväitteitä. Vasta kohdatessamme muiden ihmisten vakaumuksia omamme tiivistyy oman tuntuiseksi.

"Täällä me näemme niinkuin kuvastimessa, arvoituksen lailla."

Sen **Paavali** ainakin näki selvästi, että me näemme kaiken epäselvästi. Täydellinen tieto itsestä, niin kuin kaikesta muustakin, on mahdoton. Vaikka kuinka pyrkisimme näkeviksi ja tiedostaviksi uskon, että loppuun asti tulemme aina salaamaan itseltämme jotain. Vaikka emme tekisi sitäkään, jotain jää meiltä aina salatuksi. Pysymme myös itsellemme mysteereinä siihen päivään saakka, jolloin kaikki salaisuudet huudetaan katoilta. Siksi omaan

63 Virtahepo olohuoneessa. Läheisriippuvuus ja sisäisen lapsen kohtaaminen. Kirjapaja -91.

64 **Anthony De Mello**. *Kuuletko linnun laulun*. Suomentanut Paavo Rissanen. Katolinen tietokeskus -93. s. 38

65 Suositellen **Peter Kreeftin** kirjaa *Sokrates Kohtaa Jeesuksen* (Kristityn Kasvu -92) loogisten kysymysten harjoiteluoppaaksi.

tietämättömyyteen nöyrytyminen, kaaoksen kohtaaminen, on tärkeä askel syvemmän totuuden tuntemiseen.

Kun nöyryymme tietämättömiksi, joudumme samalla suojautumaan tietäjien vallankäytöltä. Kait sinäkin tunnet ihmisiä, jotka olettavat tuntevansa ja tietävänsä sisikuntasi. Heti kun alat olla itsellesi arvoitus, he alkavat lukea sinua kuin avointa kirjaa. Sen jälkeen he ryhtyvät tekemään lukemastaan selitysteosta.

"Minä tiedän mikä on sinulle parasta. Kyllä minä sinut tunnen. Älä kuule tule selittämään minulle mitään. Minä tunnen sinut kuin taskunpohjani."

Omana taskunpohjanaan he käsittelevätkin sisikuntaasi. Vaikka he eivät odota kummastakaan löytyvän muuta kuin kynsien alle tarttuvaa pohjaroskaa, he silti pitävät oikeutenaan työntää kätensä mihin vain. He ottavat tunkeilevan vapauden tietää sinusta mitä vain, tulkita sinua miten päin tahansa, ojentaa, nuhdella ja tuomita sinua mistä vain. He eivät kunnioita sisäistä kotirauhaasi, vaan tunkeutuvat sinne täysin uusilla kalusteilla ja uudella järjestyksellä. Ehkä he yrittävät pitää omaa sisäistä kaaostaan kurissa siivoamalla sinun sotkujasi.

Kuuntele välinpitävää ja rajojasi kunnioittavaa palautetta, mutta älä kaaoksen hetkellä anna hataraakaan itsetuntemustasi toisen käsiin, äläkä korvaa epävarmaakaan omaatuntoasi toisen tunnolla. Pysy itsesi asiantuntijana, silloinkin kun et vielä tunne mikä sinua vaivaa.

Todellinen ymmärrys ja viisaus avautuu vain sille, joka suostuu olemaan myös ymmärtämätön ja tyhmä.

Pyrkimys jatkuvasti ymmärtää kaikki on epätoivoista yritystä pitää asioita hallinnassa järjen avulla. Siksi on niin vaikea olla tekemisissä ihmisen kanssa, jota ei ymmärrä. Kontrollivimmaa uhkaava kaaos kohtaa meidät hänen kauttaan.

On vaikea suostua ymmärryksen rajallisuuteen.

"Kyllä minä hänet tiedän", on itseään pettävä tapa sulkea korvansa, silmänsä ja ennenkaikkea sydämensä toiselta ihmiseltä. Niin kauan kuin "tiedät" ja "tunnet" hänet, sinun ei tarvitse kohdata mitään uutta hänessä – eikä sen seurauksena myöskään itsessäsi. Kohtaamattomuuden kautta voit säilyttää valitsemasi asenteet ja tutun käytösmallisi häntä kohtaan.

Meidän on vaikea luopua jo omaksutusta mielikuvasta. Se on todettu yksinkertaisen kokeen avulla:

Koehenkilöille näytetään diaprojektorilla aluksi epäselviä, mutta asteittain selveneviä kuvia kaikille tutuista esineistä.

Joidenkin koehenkilöiden kyky sietää tietämättömyyden tilaa on niin heikko, että he ovat aina ensimmäisiä "tietämässä" mitä kuva esittää. Jos he kuvan tarkennuksen alkuvaiheessa erehtyvät kuvan tunnistamisessa (niinkuin usein käy), heidän on melkein mahdotonta tunnistaa sitä siinäkin vaiheessa, kun muut jo selvästi näkevät mistä esineestä on kysymys.

Johtopäätökset kokeesta:

Ensinnäkin, joka ei siedä tietämättömyyttä, luo liian hätäisesti erheellisiä mielikuvia.

Toiseksikin, väärästä mielikuvasta luopuminen on paljon vaikeampaa kuin oikean kuvan tunnistaminen.

Astuminen mukautumisesta muutokseen merkitsee luopumista näennäistietämisen keinoturvasta ja heittäytymistä *uskomisen* huikeaan riskiin. Olla puoliksi varma ja silti täysin antautunut – se on jokaisen pioneerin palleaa kiristävä kokemus. Ne jotka ovat tehneet historiaa, muuttaneet maailmaa, ovat ottaneet väärässä olemisen huikean riskin - kulkeneet

kaaoksen kautta. Mitään uskoa ei voi todistaa. Jos se voitaisiin todistaa, sitä kutsuttaisiin tiedoksi ja lakkaisi olemasta suuri seikkailu..

Tietoinen kaaokseen ja tyhjyyteen antautuminen vaatii rohkeaa ja kokenutta mieltä, tarpeeksi vahvaa perusluottamusta siihen, että sekasorrosta ja tyhjyydestä voi nousta uusi vastaus.

Ennustamisen sietämätön vaikeus

Miksi luulet, että tietäjillä, tulevaisuuden ennustajilla, huomisen näkijöillä ja viimeisen päivän profeteoilla on, ja tulee aina olemaan, niin hyvä markkinarako?

Joskus olisi mielenkiintoista dokumentoida lyhyen elämäni aikana ”*Raamatun ilmoituksen pohjalta*” tehtyjä ennustuksia ja niiden toteutumisia. Tulos olisi ennustamisen kannalta aika nolo. Minkä Jumala on päättänyt tehdä, sen hän voi varmasti ennalta ilmoittaa. Minkä hän voi ennalta nähdä syy-seurausketjujen päässä, sen Hän voi varmasti kertoa. Osan on varmasti tehnytkin. Mutta samalla hän tuntuu piilottaneen ilmoituksensa sen verran tulkinnanvaraisiin vihjeisiin, että irtautuminen historiassa *elämisestä* pelkkään historian *ennustamiseen*, on tullut mahdollisimman vaikeaksi. Uskon, että jopa Jumalan ennustamien asioiden keskelle jää tilaa elää ja toteuttaa historiaa *muokkaavaa*, eikä vain ennustuksia *mukailevaa* elämää.

Rukouksia kuulemattoman *kohtalon* hedelmiä on varmasti mahdollista ennustaa. Niin vahvasti ohjaavien systeemien keskellä taidamme elää, että kohtalon ennustajien napakymppit eivät minua hämmästytä. Usko niihin ennustuksiin vain sinetöivät kohtalon toteutumista.

Se ei ole sen kummempaa, kuin että lapselle alusta lähtien toivotetaan:

”Sinä olet tullut isän sukuun ja kaikkihan tietävät minkälaisia miehiä siellä on.”

”Kun sinä tulet siihen ikään, kukaan mies ei sinua huoli.”

”Sinusta tulee varmaan taiteilija.”

”Sinulla on peukalo keskellä kämmentä. Sinusta tulee varmaan matemaatikko.”

Vanhempien omista kohtaloista voi tulla lasten elämän ennusteita. Heidän palautteensa voi kasvaa ennusteeksi. Tarpeeksi moni toisto voi muuttua ennustettavaksi, ja aktiivisesti toteutettavaksi, kohtaloksi:

”Näin minulle aina käy. Kyllähän minä sen jo tiesin.”

Elämässä vaikuttaa myös kohtalon yläpuolelle kutsuva voima, *kutsumuksen* voima. Sen hedelmät eivät uskoakseni ole ennustettavissa. Kun Jumala kutsuu kenet tahansa avoimeen ja jatkuvasti muuttuvaan minä-sinä suhteeseen Itsensä ja toisten kanssa, sitä elämää ei kukaan voi ennustaa. Minä-sinä rakkaussuhteessa elää aito luova vapaus, joka uskoakseni voi tuottaa yllätyksiä jopa Jumalalle.

Vapaudessa tehdyt valinnat tulevat oleviksi, vasta kun ne tehdään. Siksi niitä ei voi ennustaa. Kohtalo sensijaan on olemassa jo ennen kun se toteutuu. Siksi se on niin helposti ennakoitavissa.

Mistä minä tämän tiedän? En minä tiedä, mutta oikeaoppisuuden rippeidenkin menettämisen uhalla uskon näin. *Kutsumus ja kohtalo* tuntuvat olevan ihmiselämän kaksi perusvoimaa. Ensimmäinen on radikaalisti vapaa ja ennustamaton. Toinen on niin orjuuteen ja ohjelmoitavuuteen sidottu, että se on helposti ennustettavissa.

Vallan sietämätön keveys

"Kekkonen riisui nuoren radikalismista antamalla sille valtaa."⁶⁶ **Yrsa Stenius**

"Joka etsii valtaa, vallan itsensä takia, etsii ei mitään (nothing)."⁶⁷ **Martin Buber**

"Ota ohjat omiin käsiisi."

"Ole oman elämäsi Herra."

"Luo oma elämäsi." jne

Nämä modernit iskulauseet ovat tarpeellisia ihmisille, jotka ovat täysin menettäneet itseohjautuvuutensa, ja antaneet vallan omaan elämäänsä muiden ihmisten käsiin.

Samat iskulauseet houkuttelevat meitä yksipuolisesti miellettyinä toiseen ojaan: kuvittelemaan itsemme minijumaliksi joilla on maksivoima. Itseohjautuvan elämisen huikea ekstaasi viettelee unohtamaan ihmisen rajallisuuden ja keskinäisen tarvitsevuuden. Oman itseriittoisen voiman yliarvioiminen on kaaoksen torjuntaa.

Lapset oppivat jo sarjakuvista miten kaaos torjutaan:

Sankarit taistelevat yksityisiä roistoja tai kansainvälistä salaliittoa vastaan joiden yhteisenä pyrkimyksenä on kaaos. Sankarin tuoma vastaus on *kontrolli*. Hyvin varhain heidät koulutetaan syyttämään kaikista ongelmista jotain ulkopuolista kohdetta, joka tavalla taikka toisella pitäisi saada hallintaan. Hallinnan väline on tietenkin pelastava väkivalta.⁶⁸ Sarjakuvien naiset ovat naisia, mutta kaikki miehet eivät ole miehiä. Miehen täytyy ansaita miehisiytensä osoittamalla kykyä hallita, vaikka väkivaltaa käyttäen.

Minkä tahansa ryhmän johtajan suurin kiusaus on pitää kivenkovaan kiinni pyrkimyksestä hallita kaikkia tilanteita, jos ei muuten, niin uhkauksilla, manipulaatiolla tai väkivallalla. Mitä enemmän hän pelkää kaaosta sitä lujemmin hän pitää kiinni kaavoista. Jos hän ei uskalla heittäytyä osaamattomuuden vallattomaan kaaokseen, hän yrittää katkeraan loppuun asti vääntää ryhmän jäsenet oman valtansa ja kontrollinsa alle.

Sellaisesta ryhmästä yksinkertaisesti erotetaan *"epäjärjestyksen aiheuttajat"*. Tietenkin on ihmisiä, jotka tahallaan aiheuttavat epäjärjestyksiä lisätäkseen omaa valtaansa, enkä sano, että ryhmän suojeleminen heiltä olisi väärin. Useimmiten on kuitenkin vain kysymys siitä, että joku vie meidät kiusallisen lähelle omaa sisäistä epäjärjestyksensä ja uhkaa yritystämme *"pitää homma hanskassa"*. Sellaisen "häirikön" hylkääminen voi olla myös oman sydämen sulkemista totuuksilta, joita ei haluta nähdä.

Ryhmässä piilevä luovuus ei ikinä pääse esille, ennenkuin johtaja uskaltaa sydämensä pohjasta luopua vallastaan ja sanoa:

"Minä en tiedä, en osaa enkä pysty. Olen valmis luopumaan. Auttakaa minua."

Sama pitää tietenkin paikkansa perheessä, puolisoitten välisessä suhteessa ja vanhempien suhteessa lapsiinsa.

Miksi hermostut niin kohtuuttomasti siitä, että lapset sotkevat kodin tai joku muu panee hyvässä järjestyksessä olevat tavarasi sekaisin? Mikä tahansa yllättävä epäjärjestys voi herättää sinussa aivan kohtuuttomia reaktioita. Reaktiosi vain kielivät siitä, kuinka syvä ja voimakas vallan ja kontrollin menettämisen pelko, kaaoksen kohtaamisen kammo, sinulla on. Äärimmillään pelkää jopa nukahtamista, koska et pysty kontrolloimaan näkemiäsi unia.

⁶⁶ Stenius s.11.

⁶⁷ Pointing the way. s. 157.

⁶⁸ Tosin tämä vanha myytti pelastavasta väkivallasta on uusimmissa sarjakuvissa väistymässä ja jäljelle jää pelkkä väkivalta. Sen käyttämiseen ei enää tarvita mitään pyhittävästä syytä. Se on itsessään tarkoitus.

Osaamisen ja taitamisen kautta voi yrittää hallita kaikkia tilanteita, pitää elämän ohjaksia koko ajan omissa käsissä. Se on epätoivoista avuttomuuden tunteen välttelemistä. Se on sellaisten tilanteiden tai ihmisten karttamista, joita ei pysty kontrolloimaan osaamisen kautta. Se on suostumattomuutta omaan rajallisuuteen.

Todellisen taidollisuuden ja osaamisen lähteet eivät avaudu kirjojen, seminaarien ja kurssien kautta. Ne avautuvat vain niille, jotka suostuvat kohtaamaan elämän osaamattomina ja taidottomina. Eli, mitä epätoivoisemmin pyrit osaamaan ja taitamaan kaikki asiat, sitä tiiviimmin suljettuna pysyy todellinen luovuutesi lähde. Jos haluat avautua lahjaksi saadulle, antaudu tilanteisiin, jossa olet täysin avuton – kohtaa kaaos.

Vallasta luopuminen on kipeä itselleen kuoleminen muoto, joka on kuitenkin välttämätön uuden elämän syntymiselle. Se on suostumista ihmiseksi, joka ei ole Jumala ja syöksymistä suureen tuntemattomaan, jossa Jumala joko hallitsee tai sitten ei.

Mikään ei loppujen lopuksi osoittaudu niin turvattomaksi paikaksi kuin se, jota pyrit itse hallitsemaan ja pitämään järjestyksessä hinnalla millä hyvänsä. Koko maailma on valjastettu uhkaamaan sitä.

Täydellisessä voimattomuuden tilassa tarjoutuu vakavia kiusauksia:

Kun tunnen menettäneeni kaikki mahdollisuuteni vaikuttaa mihinkään, kun kaikki jättävät jälkensä minuun, mutta minä en pysty jättämään jälkiäni kehenkään, koko olemassaolo tuntuu uhatulta. Kaaos on nielaisemassa minut täydelliseen olemattomuuteen. Eikö siinä tilanteessa tunnu täysin luonnolliselta etsiä mistä tahansa joku valta tai voima joka antaa minulle takaisin mahdollisuuden vaikuttaa edes johonkin? Millä muulla tavalla saisin kokea olevani edes olemassa?

Valtavarhat voivat tarjota helpotuksen. Psykoosissa ihminen voi yksinkertaisesti kieltää tarvitsevan ja rajallisen ihmisyytensä ja yrittää mielikuvituksensa voimalla nousta sen yläpuolelle. Hän voi omaksua Jumalan tai jonkun muun täysin itseriittoiseksi kuvitellun identiteetin. Yleensä hänet voi palauttaa harhoistaan vain rakastava ihminen, jonka välittäminen on tarpeeksi uskottavaa, jotta hän uskaltaisi vastaanottaa paluulipun todellisuuteen.

Väkivalta antaa rakkaudesta tyhjälle minuudelle mahdollisuuden tuottaa toiselle edes kipua muistutukseksi olemassaolostaan, tai haavan muistoksi siitä että kerran oli olemassa. Hänen viimeinen toivonsa on, että pystyy jättämään ainakin parantumattoman arven jälkeensä. Valta ja voima on perussaanallinen kiusaus. Se mahtuu parhaiten sydämeen, joka on täysin luopunut luottamuksesta rakkauteen.

Kaikenlainen *magia* on aina palvelut kontrollin ja hallinnan tavoitetta. Natsi-Saksan huippujohtajat olivat kaikki vihkiytyneet okkultisen vallan etsimiseen. Kolmannessa valtakunnassa oli jopa erityinen okkultisten asioiden ministeriö.

Väkivallassa on vielä varjo halusta päästä kohtaamaan toinen. *Okkulttiseen voimaan* turvaava luhistuu kokonaan tyhjään ja eristettyyn minuuteensa. Hän huutaa ”*Minä olen vaikka sinä et enää olekaan.*” Sydäimestä tulee musta aukko, joka pyrkii imaisemaan valtaansa kaikki lähelle tulevat. Tässä on tietoisien tai tiedostamattoman Saatanan palvelon pelottavin ydin. Maaginen valta tarjoutui pelastajaksi voimattomuudesta ja sietämättömässä kontaktittomuudessa. Kuka, tai mikä, voisi nyt pelastaa hänet siitä vallasta, johon hän turvautui?

Jokainen, joka on yrittänyt rakkaudellaan saada yhteyden tähän ansaan joutuneen sieluparan kanssa tietää, ettei siihen välttämättä enää riitä vahvinkaan isän, äidin tai ystävän rakkaus. Väkevinkään inhimillinen rakkaus ei kykene tuonelan portteja kukistamaan. Siihen tarvitaan mustan aukon läpi kulkeneen ja kuoleman voittaneen Jumalan pojan rakkaus.

Ei ole mitään reilua siinä, että suurin pahuus saa vahvimman jalansijan kaikkein hylättyimmissä sieluissa. Sielumme vihollinen ei tottelekaan reilun pelin sääntöjä.

Jos emme suostu kaaoksessa luottamaan, uskomaan ja toivomaan, ei jää paljon muita mahdollisuuksia, kuin pelastautua siitä kuin kontrolloimalla, kuvittelemalla tai hallitsemalla.

Kaaoksen kohtaaminen

*”Epätoivo on Jumalan ylin lähettiläs. Se kouluttaa meitä hengellisyyteen, jossa voi sekä luoda, että tehdä valintoja.”*⁶⁹ **Martin Buber**

*”Tiedämme hyvin vähän ahdistuksesta - tuosta henkisestä poikkeustilasta kuolemanvarjojen laaksossa, kun joku läheisimmistämme horjuu elämän ja kuoleman välillä - ennen kuin olemme itse olleet siellä.”*⁷⁰ **Yrsa Stenius**

Kierkegaard ei vältellyt kaaosta. Hän katsoi ympärilleen Tanskan maallistuneessa ja pikkuporvarillisessa kristikunnassa ja päätti tehdä kristinuskon niin vaikeaksi kuin mahdollista. Hän, jos kukaan, on kuvannut sisäisen kaaoksen ja epätoivon merkitystä. Hän piti sitä välttämättömänä kokemuksena, jotta ihminen voisi uskon kautta tarttua evankeliumiin. Silti juuri hän kohotti kristillisyyden uuteen majesteettiseen arvoon Euroopan intellektuaalisessa maailmassa. Sitä eivät aikalaiset tientasoittajat ja kristillisyyden pehmentäjät saaneet aikaan.⁷¹

Ei Kierkegaard ollut ainoa. Tunnetko sinä ketään vanhaa ja viisasta, jonka olemus ja usko on sinusta melkein vastaansanomattoman vakuuttavaa? Se viisaus ja ymmärtäväisyys ja uskomaton luottavaisuus, jonka voimme joissakin vanhemmissa ihmisissä tunnistaa, on syntynyt toistuvien vierailujen kautta elämän pimeimmissä paikoissa.

Harvoin löydät ystävän, joka ei joudu paniikkiin, kun sinä kohtaat kaaoksen. Harvassa löytyy se edelläkulkija, joka voi hiljaa pitää kädestä tyhjyyden keskellä.

Kun **Job** oli kaaoksensa keskellä, hänen ystäviensä neuvoista ei ollut paljonkaan apua. Ne vain lisäsivät Jobin tuskaa. Mutta yhdessä asiassa he olivat ylivoimaisia: He istuivat Jobin seurassa seitsemän päivää ja seitsemän yötä, sanomatta yhtään mitään.⁷² Mistä sellaisia ystäviä nykyään löytää?

Harvassa löytyy se opastaja, jolle pimeys on niin tuttu, että osaa antaa myös käytännön neuvoja sille, joka kaaoksessa vaeltaa.

Sellainen ystävä osaa, olla hiljaa, antaa olennaisia kysymyksiä ja auttaa kaaoksessa olijaa pysymään myös realiteeteissa kiinni. Sisäisen kaaoksen keskellä on tärkeää säilyttää edes jonkinlainen kosketus arjen rutiineihin ja hetken helpotuksiin – olkoot kuinka pinnallisia tahansa. Niinkuin vanha paimentolaissananlasku sanoo:

*”Ei pidä siirtää **kaikkia** teltan pidikkeitä kerralla.”*

Pitääkö meidän vartavasten etsiä kaaokseen?

Minusta **Riitta ja Seppo Teinonen** antavat siihen tarpeeksi selvän vastauksen:

⁶⁹ Friedman. s.66.

⁷⁰ Stenius s.107.

⁷¹ Olen viettänyt kiihkeän antoisia lukuhetkiä **Heidi Liehun** kirjoittaman väitöskirjan (*Sören Kierkegaard's Theory of Stages and its Relation to Hegel*) äärellä. Olen Hegelin ja Kierkegaardin välisessä ristiriidassa näkevinäni sadan vuoden takaisen New Age ja kristillisyyden välisen jännitteen. Koska Heidi Liehu ei itse ota henkilökohtaista kantaa käsittelemäänsä aineistoon, hänen kirjansa ei ollenkaan tunnu saarnaavalta. Siksi se kelpaa erinomaisesti kristillisen evankeliumin esittelijäksi akateemisesti sivistyneelle älykölle, joka vierastaa kansantajuistettuja saarnoja.

⁷² Job.2:13.

*"Haluaako ihminen exoduksen jälkeen autiomaahan vai ei, on yhdentekevää, sillä sinne hän joutuu kuitenkin ennemmin tai myöhemmin: hänet viedään sinne. Kenellekään ei myöskään tarvitse opettaa, millainen tämä autiomaan on. Kyllä hän sen oppii tuntemaan aikanaan ja aivan kylliksi asti."*⁷³

Kaaoksen monet kasvot

Kaaoksen kohtaaminen voi olla monenmuotoista.

Se voi olla lyhyt hetki luovuttuasi lukitun oven turvallisuudesta ja avattuasi salvan, tietämättä vielä, kuka tai mikä, oven takana kolkuttaa.

Se voi olla hetki, jolloin vihdoinkin luovut vanhoista ajatuskaavoista, mutta et vielä ole löytänyt mitään uutta. Luopuminen vanhasta mallista vain tuottaa kaaottisen tyhjiön, johon mahtuu jotain uutta.

Ideat kadoksissa

Kaaos on tärkeä hetki aivan tavallisessa ongelmanratkaisussa. Monet keksinnöt on tehty lyhyen kaaoksen aikana.

Kerron yhden epädramaattisen esimerkin. Kun olimme aloittaneet Ystävyiden Majatalon toiminnan vanhan meijerin tiloissa, mietin koko alkukesän, mihin kohtaan pihaa voisimme rakentaa nuotio- ja grillipaikan. Sellainen pitäisi välttämättä olla kesäisiä illanviettoja varten. Mikään vaihtoehto ei tuntunut tyydyttävältä. Jokainen pihan nurkka tuntui olevan muuta tarkoitusta varten.

Lopulta luovuin etsimästä ratkaisua rajaamaltani alueelta ja avauduin mahdollisuudelle, että sen voisi rakentaa mihin vain – *ihan mihin vain*, vaikka talon katolla. Tuo lyhyt hetki ilman ennalta asetettuja rajoja, on se hetki, jota kutsun tyhjyydeksi, kaaokseksi, tilaksi johon mahtuu uutta.

Muutaman minuutin jälkeen silmäni osuivat massiiviselle kivelle, jonka varassa vanha laiturimme lepäsi. *"Heureka!"* Valoimme kiven päälle pohjan, muurasimme sen päälle grillin ja rakensimme ympärille ison laiturin, jolle mahtuu vaikka parikymmentä ihmistä viettämään iltaa. Nyt meillä on nuotiopaikka veden päällä. Satojen rakkaiden kanssa olemme viettäneet iltaa ja yötä kahden rauhoittavan peruselementin, tulen ja veden, lähellä. Olen vieläkin kiitollinen tuosta lyhyestä kaaoksen hetkestä ja siitä mille se antoi tilaa.

Voit itse kokeilla kykyäsi rikkoa tuttuja ongelmanratkaisun rajoja:

Piirrä neliönmuotoiselle alueelle kuvio, jossa on tasaisin välein kolme pistettä pysty- ja vaakasuorissa riveissä. Sen jälkeen tehtäväsi on piirtää neljä suoraa viivaa (nostamatta kynää paperilta), jotka yhdistävät kaikki pisteet toisiinsa. Viivojen täytyy siis kulkea kaikkien yhdeksän pisteen yli. Jos tämän takia menetät yöunesi voit kyllä soittaa minulle kysymään ratkaisua. Minä todennäköisesti olen vielä silloin valveilla.

Kuvat sirpaleina

"Minun oli pakonomaisesti kiusattava itseäni entisellä roolillani, koska ilman sitä en tiennyt kuka olin..."

*Minusta tuntui, että koko olemassaoloni perusta järkkyy ja että minä liukenin ja katosin pois niin itseltäni kuin muiltakin, itseluottamus ja näkemys omasta itsestäni murskana."*⁷⁴ **Yrsa Stenius**

⁷³ Riitta ja Seppo Teinonen *Keskustelua Mystiikasta*. (WSOY -90).

⁷⁴ Stenius s.37,38.

"Pari vuotta sitten pyysin uudestaan, että sinä Jeesus tulisit elämäni. Mitään ei tapahtunut eikä mikään tuntunut silloin eikä myöhemminkään. Siinä vaiheessa tajusin olevani yksin maailmankaikkeudessa, sillä minulle ei ollut ystäviä eikä enää edes toivoa Jumalasta."

Suomalainen X

"Vinttinsä ikkunasta tyhjään tuijottava ateisti on usein lähempänä Jumalaa kuin oman jumalakuvansa pauloissa oleva uskova." **Martin Buber**⁷⁵

Kaaos ei ole vain hulvatonta tilanantoa uusille älyllisille ratkaisuille. Se voi yllättää sinut kun olet perusteellisesti epäonnistunut niissä suorituksissa, joiden varassa itseluottamuksesi on pysynyt pystyssä, etkä vielä tiedä, löytyykö ihmisarvollesi mitään muuta pohjaa. Mokaat työpaikalla, tai sinut irtisanoitaan ilman selkeästi ilmaistua syytä. Epäonnistut kasvattajana. Et valmistu opiskeluissasi. Et yllättäen pystykään rakastelemaan. Menetät hyvän maineesi jne. Kieriskelet kaaoksessa.

Vanha tuttu kuva lähimmäisestäsä on mennyt rikki, etkä ole varma haluatko edes katsella tai kuunnella sen takana olevaa todellisuutta. Puolisosi ei olekaan sitä, minkä luulit hänen olevan ja havaitset liiankin todeksi **Nitkan** vitsin:

"On sama kenen kanssa menet naimisiin. Huomenna hän kuitenkin on joku toinen."

Ihannoidusta varhaisperheestä nouseekin kauhistuttavia muistoja, ja onnellisesta lapsuudesta nousee vielä kauheampia tunteita. Uskottu ystävä on pettänyt luottamuksesi, täydellinen auktoriteetti on osoittautunut syntiseksi ihmiseksi jne. Kaaos on astunut teidän välillenne. Et enää tunnekaan toista, vaikka luulit niin. Yhtäkkiä hän esittäytyykin sinulle hämmäntävän vieraana.

Jos suostut tähän hämmennykseen, tuntemattomuuteen ja tietämättömyyteen, korvasi ja sydämesi voi avautua uudelle.

Todellinen kuunteleminen alkaa hetken kaaoksesta, kun lakkaat tarkkailemasta itseäsi, etkä enää yritä tietää tai väkisin ymmärtää toista. Kuunteleminen on itselleen kuolemisen ehkä vaikein muoto. Kun hetkeksi lakkaat kuuntelemasta vain omia kuvitelmiäsi hänestä ja kuulet mitä hän oikeasti on sanomassa, tuntemassa ja tarvitsemassa, voit kohdata uuden todellisuuden, johon vastaamiseen sinulla ei ole valmiita kaavoja.

*Kun toinen pyytää sinua kuuntelemaan
ja sinä alat häntä neuvomaan,
toimit kuin kuka tahansa.*

*Kun toinen pyytää sinua kuuntelemaan
ja sinä alat moittia hänen tunteitaan
jyräät hänen sisäistä puutarhaansa.*

*Kun toinen pyytää sinua kuuntelemaan
ja alat ratkoa hänen ongelmiaan,
annat uuden ongelman hänen kokoelmaansa.*

Kuuntele.

*Hän pyytää sinua vain kuuntelemaan,
ei puhumaan tai tekemään - vain kuuntelemaan.*

Neuvot hän saa muualtakin.

Niitä hän voi ostaa kirjakaupasta.

Rahattomana hän voi mennä vaikka kirjastoon.

Neuvoja hän keksii itsekkin.

Ei sinun tarvitse hänen ongelmiaan ratkaista.

Hän on väsynyt ja surullinen, mutta ei avuton.

⁷⁵ **Jean Lacroix** *The Meaning of modern atheism*. Macmillan: NY 1965. s 12. **Paul Schilling** *God in an age of atheism* Abingdon: Nashville 1969. s.19.

*Kun tarjoudut tekemään hänen puolestaan,
minkä hän voi tehdä itse,
tuet hänen heikkouttaan.
Kuuntele. Auta häntä purkamaan tunteitaan.
Kulje hänen kanssaan kaaoksen lävitse.
Hyväksy hänen tilansa sellaisenaan.*

*Kyllä hän itse tiensä löytää
Ja jos ei löydä, niin Tie löytää hänet.
Et sinä voi häntä pelastaa.
Hän tarvitsee vain kuuntelevaa ystävää
jakamaan kanssaan tuskaiset hetket.
Sitä ei mikään korvaa.*

*Jumalakin on hiljaa
kun me rukoilemme.
Ehkä hänkin vain kuuntelee.
Ehkä hän rakastaa meitä liikaa
tehdäkseen kaikkea puolestamme.
Ehkä hän vain uskoo meihin ja vaikenee.*

*Joten ole niin ystävällinen
ja tyydy luottavaisesti kuuntelemaan.
Se auttaa häntä jatkamaan matkaa
Jos itsekin olet yksinäinen
ja haluat päästä puhumaan,
odota kunnes hän on ehtinyt lopettaa.*

Vanhoja ratoja edennyt keskustelu pysähtyy uuden totuuden kuulemiseen. Yhtäkkiä et tiedä ollenkaan mihin tie kulkee siitä eteenpäin. Et enää hallitsekaan elämää. Jäät vain luottamaan – jos uskallat.

Vanha on mennyt

”Tuona keväänä uskovaisuuteni oli kuivunut pois, ja alan termejä käyttäkseni, minusta tuli luopio. Ehkä itsenäistyin kesän aikana hiukan... Minä olen kokeillut uskoa ja uskonut siihen niin paljon kuin pieni ihminen voi uskoa. Olen viihtynyt monissa uskonnollisissa tilaisuuksissa. Silloin uskoin enemmän kuin nämä pelleuskovaiset ovat koskaan uskoneet.”

Suomalainen X

Elämän kasvukriiseissä kaaoksen vaihe voi olla tuskallisen pitkä. Kaikki vanha, jonka varassa olet elänyt ja uskonut on rikki ja uutta ei vielä ole syntynyt. Et enää tiedä mihin tai kehen voi luottaa. Aikaisemmin isät ja opettajat tiesivät kaiken. Kaaoksessa he eivät tunnu tietävän mitään, ja sinä tiedät vielä vähemmän. Olet heittänyt vanhat auktoriteetit pihalle ja löydät itsesikin "ihan pihalla." Olet sanonut *ei* vanhalle, mutta et vielä tiedä mille sanoisit *kyllä*. Olet luopunut kaikesta, mutta et vielä ole saanut mitään tilalle. Olet menettänyt kaiken, etkä vielä tiedä korvautuuko se uudella, vai päättyykö kaikki kuolemaan.

Itse olen aikuiselämäni aikana kokenut vain muutaman kerran sellaisen tyhjyyden, jonka keskellä olen ollut täysin toimintakyvytön. Ensimmäisen kerran makasin sängyssä viikon. Toisen kerran elin pari viikkoa helvetissä, jonka keskellä en päästänyt ketään lähelleni ja olisin voinut tappaa melkein kenet vain. Kolmas kerta kesti noin kuukauden ja päättyi kesken jääneeseen itsemurha-keikkaan.

Toisen tason erämaissa olen viettänyt vuosia kerrallaan, silti pystyen samalla tekemään työtäni. Nyt olen jo viisi vuotta elänyt vaihetta, jolloin kaikki vuosien aikana tekemäni luentomuistiinpanot ovat tuntuneet tyhjiltä. Olen suostunut luennoimaan ainoastaan sellaisista aiheista, joihin en tarvitse muistiinpanoja. Sillä tavalla olen halunnut varmistaa pysyväni vain

niissä aiheissa, jotka tällä hetkellä todella elävät minulle. Vähitellen intoni kirjoittaa on palannut, mutta se on nyt lähempänä omaa kokemustani ja vähemmän riippuvaista kaikesta siitä, mitä olen kirjojen kautta muilta oppinut.

Jokaisessa osaamattomuuden hetkessä on kaaoksen makua. Siihen on vaikea suostua. Vuosia pelkäsin, että mieleni yhtäkkiä tyhjenee kesken luennon, enkä tunne mitään muuta kuin paniikkia. Kaiken varalta tein aina erittäin hyvät muistiinpanot. Pelkoni toteutuikin muutaman kerran. Jatkoisin sydän pampattaen muistiinpanojeni varassa loppuun. Menin kotiin, ja vannoin etten koskaan enää astu yleisön eteen. Onneksi päätökseni petti, sillä myöhemmin opin suostumaan tuohon tyhjyyden ja paniikin hetkeen salaamatta sitä keneltäkään. Kun huomaan olevani vailla sisäistä kosketusta siihen mitä puhun, tai muuten vain ulalla koko tilanteesta, keskeytän ja kerron sen yleisölleni. Pelkkä rupattelu heidän kanssaan voi palauttaa minut raiteilleni, tai sitten viedä uusille ja yllättäville raiteille. Toistaiseksi kaaokseen suostuminen yleisönkin edessä on aina tuottanut jotain elävän tuntuista.

Entä moraalinen kaaos? Ehkä olet langennut pahan kerran. Teoillasi olet hajottanut viimeisenkin itsevanhurskauden pilarin. Olet onnistunut rikkomaan oman tai yhteisösi syntiluettelon loputkin käskyt, ja ollut tottelematon kaikkein ankarinta kieltoa vastaan. Ehkä avioliittosi on hajonnut ja tiedät varsin hyvin oman osuutesi siihen. Ehkä ystäviesi luottamus sinuun on pettänyt, etkä voi loppuun asti syyttää heitä, koska tiedät valehdelleesi tai ainakin piilottaneesi liian hävettäviä totuuksia. Puolittainen syntisyytesi ja puolittainen vanhurskautesi on vaihtunut lopulliseksi tuomioksi Jumalan ja ihmisten edessä, etkä vielä tiedä löytyykö kadotukselta pelastavaa armoa. Olet kaaoksessa.

Tuntuuko tutulta? Niin minullekin.

Moni on kulkenut saman tien ennen sinua. Itse asiassa jokainen kääntymyskokemus on kertomus siunatusta tappiosta.

Minän varjo

*"Ihmisen sovinto oman luontonsa kanssa kulkee tuon hirvittävän kokemuksen kautta, jossa ihminen laskeutuu sielunsa syvyyksiin ja joutuu kohtaamaan kaiken sen, joka on kirkuvassa ristiriidassa huolellisesti varjellun ja ihannoidun minäkuvan kanssa. Hän joutuu kasvokkain rakkaudellisen käytöksensä alla olevan vihan kanssa ja hyvien aikomustensa alla olevan itsekeskeisyyden kanssa. Hän joutuu myös kohtaamaan tuon sinnikkään haluttomuutensa nähdä totuus itsestään. Kaikki se paha mitä hän on yrittänyt pitää kaukana itsestään osoittautuu hänen omaisuudekseen. Kuitenkin juuri tämä sovinto torjutun itsen kanssa avaa hänelle tien sovintoon myös muiden ja koko maailman kanssa."*76 **Frances G. Wickes** (87-vuotiaana.)

*"On tärkeää opetella yösuunnistusta omassa minässään, jotta auttajan rooli ei pääsisi huomaamatta vääristymään itselleen ja muille vahingolliseen suuntaan... Teesini on siis se, että auttajan oma poisleikattu varjo on hänen sisäisen sokeutensa tärkein syy."*77 **Martti Lindqvist**

Jokaisessa vahvassa ihmisessä on heikko ihminen, jokaisessa sankarissa on pelkuri, jokaisessa uskovaisessa on luopio ja jokaisessa rakastavassa on murhaaja. Jokainen, joka luottaa vain hyviin ominaisuuksiinsa, joutuu joskus sisäisten vastakohtiensa ajamana kaaokseen.

Kuinka hirveää on kohdata itsessään se todellisuus, josta Paavali puhui:

*"En tee sitä hyvää mitä tahdon, vaan sitä paha, mitä en tahdo."*78

76 **Frances G. Wickes:** *The Inner World of Coise* (Coventure Ltd. -77).

77 **Martti Lindqvist:** *Auttajan Varjo* (Otava -90. s.31 ja 108). Tämä erinomainen kirja on tavallaan jatkoa kirjalle: *Ammattina Ihminen*, mutta käsittelee enemmän auttajajohdoksen omaa sisäistä prosessia.

78 Room.7:19.

Katselin **Estonia** onnettomuudesta tehtyä surutyöohjelmaa. Siinä eräs nuori mies tunnusti:

”Ennen onnettomuutta olin varma siitä, että kriisitilanteessa toimin epätietoisesti ja sankarillisesti. Todellisen hädän keskellä löysin itseni valmiina uhraamaan toisen hengen pelastaakseni omani. Se oli hirveää.”

Jos olet kohdannut tämän äärimmäisen kahtiajaon itsessäsi tiedät, kuinka kammottavasta ja yllättävästä kokemuksesta on kysymys, kun hakemattomat mielikuvat tunkeutuvat mieleesi, itsellesi vieraat sanat tulevat suustasi ja suunnittelemattomat teot toteutuvat jäsentesi kautta. Seisot ikäänkuin itsesi vieressä ja kysyt kauhistuneena: *”Voiko tuo olla minä?”* Kuitenkin se *olit* sinä. Se ei ollut tuttu sinä, eikä ehkä edes sisin ja todellisin sinä, vaan vieras, tuntematon ja ennenkaikkeaa hallitsemattoman tuntuinen sinä.

Moraaliset jättiläiset törmäävät varjoonsa yleensä vasta julkisen skandaalin kautta. Mitä vähemmän lehdistö kunnioittaa yksityisyyttä, sitä todennäköisemmin hyväksi esikuvaksi antautunut törmää varjoonsa viimeistään lehtien paljastuskirjoitusten kautta.

Jos itse olisin suurempi tekijä Suomen julkisuudessa, olisin epäilemättä lukenut varsin ikäviä uutisia itsestäni jostakin iltapäivä- tai viikkolehdestä. Onneksi olen tähän asti saanut suhteellisen rauhassa kohdata hyvyyteni varjopuolta loukkaamieni ihmisten antaman palautteen kautta.

Joskus meidät on taivaallisella jujitsulla lyötävä alas valkoisen hevosemme satulasta ja pyöritettävä maan pölyssä tarpeeksi nöyryyttävällä tavalla, ennen kuin suostumme luopumaan ylpeästä oikeassa olemisestamme ja hyvyydestämme. On sääli, että joskus tarvitaan totaalinen moraalinen konkurssi, ennen kuin suostumme olemaan kasvokkain sielumme varjon kanssa.

Senkin keskellä voimme vielä kääntää tappion voitoksemme tunnustautumalla ”syntisistä suurimmaksi”, tunnustamatta vieläkään oikeasti yhtään mitään.

Kuinka kukaan voi koskaan arvostaa minkäänlaista pelastusta armona, ellei ole kohdannut sitä sielun pimeyttä, josta tarvitsemme pelastusta?

Monen harhaluulo omasta kelpaavuudesta Jumalan edessä perustuu vain siihen, että ei ole uskaltanut ottaa mitään riskejä eikä ole kunnolla katsonut itseään peilistä. Torjutun peilikuvansa hän näkee vain lähimmäisissään ja kiittää Jumalaa (tai itseään) siitä, ettei ole sellainen kuin he. Näyttää siltä, että mitä valoisampi minäkuva, sitä pimeämpi on pinnan alla odottava varjo.

Mitä epätoivoisemmin yritämme olla hyviä ja täydellisiä, sitä pimeämmäksi kasvaa kohtaamaton sielun varjo. Mitä täydellisempi ja puhtaampi seurakunta yrittää olla, sitä varmemmin se valitsee keskuudestaan — tai ulkopuoleltaan — jonkun kantamaan kohtaamatonta varjoaan.

Jos yrittää ylittää todellisen kapasiteettinsa hyvyyteen, kohtaamaton sielun varjo laskeutuu helvettiin asti ja tulee tosi pahaksi. Totuuden näkökulmasta on aivan yhtä synnillistä ylittää todelliset mittansa kuin alittaa ne.

Jokaisessa liian hyvässä keitossa on tekijän päästä pudonnut hius hilseineen.

Tässä kaaoksessa on suuri kiusaus turvautua torjuntaan, vastenmielisen ja pelottavan totuuden kieltämiseen tai ulkoistamiseen, jotta tuttu kuvio ja harha rajattomasta itsehallinnasta palautuisi.

Perinteinen pietismi ei totisesti ole auttanut meitä kohtaamaan näitä sisäisiä varjojamme. Se on joko torjunut ne tai projisoinut ne demonisoituihin kohteisiin (homot, huorat, varkaat, kommunistit, pankinjohtajat, poliitikot, newagelaiset jne.). Kumpikaan ratkaisu ei ota pimeyttä omalle tililleen ja vastuulleen. Keskittyminen yksipuoliseen oman uskon,

tottelevaisuuden, antautumisen ja rakkauden vahvistamiseen on johtanut vain epärealistiseen "kirkkauden tien" kulkemiseen. Torjutut osat itsestä nimitetään vain "vanhaksi Aatuksi" tutustumatta siihen koskaan sen tarkemmin.

Buber palasi ensimmäistä kertaa Saksaan 1951. Sodan loppumisesta oli vasta kuusi vuotta. Saksalaiset kirjakustantajat halusivat palkita hänet omalla rauhanpalkinnollaan. Miten hän saattoi juutalaisena suostua vastaanottamaan sellaista kansalta, joka oli vasta murhauttanut miljoonia juutalaisia? Eikö jokainen saksalainen muka ollut osavastuussa kansanmurhaan? **Auschwitzin** ja **Treblinkan** ympärillä asuvat ihmiset tiesivät hyvin, että jotain kauhistuttavaa oli tekeillä, eivätkä tehneet mitään. Monet muutkin tiesivät tai aavistivat mutta vaikenivat visusti. 75-vuotias Buber sanoi arvostelijoilleen:

*"Sydämeni, joka on hyvin tuttu inhimillisen heikkouden kanssa, kieltäytyy tuomitsemasta lähimmäistäni siitä ettei hän uskaltanut ryhtyä marttyyriksi."*79

Jumalan seuraaminen johdattaa meidät oman sydämemme pimeyden todelliseen kohtaamiseen - ei siksi, että tulimme sieltä kirkkain kasvoin kohtaamaan Jumalan, vaan koska kohtamme Hänet juuri siellä - sydämemme pimeydessä.

Paras sisäisten riivaajien ulosajaja on armollinen rakkaus, joka sulkee syliinsä kaiken torjutun ja tekee sovintoa sen kanssa. Jokaisen elämästä löytyy tekoja, joiden kanssa voi olla sovinnossa vain anteeksiannon kautta, ja minuuden ulottuvuuksia, joiden kohtaamiseen tarvitaan armollisuutta.

Loputon pimeys

Kaaos voi taannuttaa meidät varhaislapsuuden kokemuksiin, jossa ei vielä ollut ajan tajua. Tiedät varmaan, että kaksivuotiaasta lasta on turha lohduttaa sanoilla *"äiti tulee ihan kohta."* Hän ei kykene siirtymään ajassa eteenpäin ja lohduttautumaan sillä, mitä siellä voi tapahtua. Äärettömän yksinäisyyden ja hylättynä olemisen tunne on nyt, ja se tuntuu ikuiselta — kunnes se loppuu.

Psykologisella tasolla on kysymys taantumasta ensimmäisten elinvuosien kokemuksiin. Ehkä olet viettänyt ensimmäiset kuukautesi keskoskaapissa. Ehkä sinut pantiin toiseen huoneeseen itkemään itsesi nukuksiin, koska mikään lohdutus ei sinua kuitenkaan hiljentänyt. Ehkä jouduit pienenä sairaalaan, ja sen kautta pitkään eristykseen vanhemmistasi. Näiden vaiheiden uudestaan läpieläminen ja jälkitiedostaminen voi olla eheyttävää. Sen seurauksena voin hyväksyä kokemuksen osaksi kokonaispersoonaa samalla kun tiedostan, että minun on kohtuutonta odottaa äitiä vastaavaa pelastajaa esim. puolisoistani.

Olen itsessäni tavoittanut tuon tason, jossa epätoivoinen itku yhtäkkiä vaihtuu loputtomaksi kylmyydeksi:

"Turha itkeä, ei kukaan kuitenkaan tule."

Olen intuitiivisesti voinut palauttaa sen tiettyihin varhaislapsuuden kokemuksiin (joiden todenperäisyyden olen äidiltäni tarkistanut), eikä minun enää tarvitse pyytää vaimoani pelastamaan minua tuosta tunteesta. Olen suostunut tuntemaan sen uudestaan, hyväksynyt sen osaksi itseäni ja tiedostan nyt mistä se on saanut alkunsa. Siksi minun ei enää tarvitse torjua sitä tai palata siihen toistamiseen.

Silti tässä kokemuksessa on olemassa myös hengellinen ulottuvuutensa. Se on esiaavistus aikuisen minäni perusteellisemmasta kriisistä, jokaisen ihmisen perusyksinäisyydestä, olemassaoloni perushädästä, johon kukaan ihminen ei riitä lopulliseksi vastaukseksi.

Sielun yö

*"Räjähdyksessä sisäänpäin tuhosi rakennelman, joka piti pystyssä itse elämää, ja hänen sisimmässään on enää vain ajopuita, jotka odottavat pohjaan vajoamista."*80 **Yrsa Stenius**

Pyhät kautta aikojen ovat kokeneet kaaoksen suhteessa Jumalaan suurena pimeytenä. **Ristin Johannes** kutsui sitä "sielun yöksi." Hänen mukaansa Henki näyttää meille joskus vain poissaolevan Jumalan, tilan joka kuuluu Hänelle, mutta jossa Hän ei tunnu olevan läsnä. Kaaoksen täyttää vain tietoisuus siitä, että tämäkin tila on Jumalan tilaa.

Merkillistä: Läsnaoleva Jumalan Henki puhuu poissaolevasta Jumalasta. Ehkä näin on. Ehkä Johannes on kaaoksessa kokenut jotakin Jumalasta, joka on samalla sekä totaalisen läsnäoleva että poissaoleva.

Vaikka sielun yö voi joskus yllättää kaikessa sietämättömyydessään, se on minusta läsnä myös arkipäivässä. Jumala ilmestyy harvemmin kuin kuolema. Pahuus ja kuolema on jokapäiväinen uutinen. Aavistus Jumalasta on harvinainen. Ei ole helppoa hyväksyä arkea, jossa Jumala tuntuu olevan niin niukasti mukana. Vaikka kuinka kaipaamaan Häntä, pääsen yleensä koskettamaan vaan hänen kosketuksensa jälkiä.

Henki tuntuu antavan uutta elämää vain kuoleman kautta, uutta läsnäoloa vain tyhjyyden kautta, uutta valoa vain pimeyden kautta, uutta mieltä vain mielettömyyden kautta, uutta luovuutta vain kyvyttömyyden kautta. Kaikki ovat eri nimiä sille mitä tarkoitan kaaoksella.

Yleisin raamatullinen vertaus kaaokselle on *erämaa*. Uudessakin Testamentissa sana esiintyy yli 69 kertaa. Sekä **Johannes Kastaja** että **Jeesus** lähetettiin erämaahan - valmistautumisen paikkaan, puutteeseen ja lohduttomuuteen.

Muita kaaokseen liittyviä Uuden Testamentin sanoja ovat: *kiusaus ja koettelemus, itselleen kuoleminen, itsensä kieltäminen, itsensä kadottaminen, kaiken menettäminen tai kaikesta luopuminen*. Vertaus siemenestä, jonka täytyy pudota maahan ja kuolla, ennen kuin se kantaa hedelmää, on kertomus siitä kaaoksesta, josta jokainen uusi elämä alkaa. Siemen menettää turvallisen ja selkeän muotonsa. Sen kuori hajoaa ja rajat käyvät epäselviksi. Kaiken lisäksi tämä tapahtuu täydellisessä pimeydessä, maan alla.

En yhtään ihmettele että juutalaisten temppelissä kaikkein pyhin, Jumalan kohtaamisen huone, oli täysin pimeä.

Hiljaa oleminen

"Hiljainen yksinäisyys ei ole eristäytymistä. Tosi yksinäisyys (solitude) on ihmisen koti, väärä yksinäisyys on individualistin pakopaikka... Ilman hiljaista yksinäisyyttä ei voi olla todellista myötätuntoa. Kun ihminen eksyy sosiaalisen koneiston rattaisiin, hän ei enää ole tietoinen inhimillisistä tarpeista henkilökohtaisen vastuun tasolla. On mahdollista paeta ihmistä heittäytymällä ihmisjoukon keskelle." **Thomas Merton**.81

Hiljaisuus on monelle kaikkein pelottavin kaaoksen muoto. Hiljaisuus on ohjelmoimaton tila, jossa voimme vain kuunnella, mitä todellisuus meille puhuu, pyrkimättä hallitsemaan sitä millään tavalla. Ryhmässäkin pitkää hiljaisuutta kutsutaan usein "kiusalliseksi" tai "raskaaksi."

Hiljaisuus on raskas, koska se on raskaana. Sen kohdussa on kiusallisia totuuksia, joiden synnytyksessä emme halua olla mukana. Hiljaisuus on kiusallinen, koska se nostaa torjuttuja totuuksia pintaan. Kielletyt totuudet ja torjutut tunteet sikiävät sanoiksi ja sanat haluavat tulla lihaksi, eläväksi elämäksi. Mutta synnytysspoltojen alkaessa vaihdamme mieluiten puheenaihetta. Keskeytämme hiljaisuuden, pyyhimme pois tuon kiusallisen tunteen ja

80 Stenius s.145.

81 **Thomas Merton**. *New Seeds of Contemplation* (Anthony Clare Books. -61. Luku 8.).

hukutamme uudet yllättävät totuudet yleiseen hälinään ja tyhjänpuhumiseen. Jos muita ei ole läsnä, etsimme radion tai television pelastajaksi. Tärkeintä on, että hiljaisuudessa sikiävä totuus ei pääse häiritsemään rauhaa, edes kuoleman rauhaa.

Jos kysyt Jumalalta kysymyksiä, sinun on maltettava olla sen verran hiljaa, että kuulet Hänen vastauksensa. Sinun on tyhjennettävä itsesi ennakkosensuurista ja -odotuksista. Mietiskelyn, hiljentymisen tai hartauden yksi tarkoitus on tyhjentyä, antaa tilaa jollekin uudelle. Se on tutun vaientamista ja tuntemattomalle avautumista. Se on luopumista ilmeisen tyranniasta, itsestäänselvän hirmuvallasta ja antautumista Jumalan puheelle, joka aina on yllättävää.

Pimeässä odottaminen

"Niukkana aikana elämä kristittyinä on kuulolla oloa. Ehkä se ei ole paljoa, mutta minusta näyttää, että se on suunnilleen kaikki... Kuulolla eläminen ei ole suorittamista eikä ansion keräämistä. Kuulolla olo on vain valmiutta ottaa vastaan se, mitä odottaa enemmän kuin mitään muuta elämässään." **Terho Pursiainen**

Oletko kuullut kertomuksen miehestä, jonka naapuri tapasi eräänä iltana etsimässä jotain maasta?

"Mitä olet kadottanut?" naapuri kysyi.

"Avaimeni", mies vastasi.

Naapuri meni mukaan etsimään avainta. Jonkun aikaa etsittyään hän kysyi:

"Missä tarkalleen sinä kadotit sen?"

"Sisällä" vastasi mies.

"Miksi sitten etsit sitä ulkona?"

"Koska täällä on enemmän valoa", mies vastasi.

Onko tässä miehessä jotain tuttua?

Pimeässä on todella vaikea etsiä mitään. Siellä ei voi kuin odottaa, että joku sytyttäisi valon. Saarnoissa ja tarinoissa Jumalan kohtaaminen liitetään useimmiten valoon. Meille ei aina kerrota minkälaisissa pimeyksissä hän meitä odottaa.

Tunnetko pelkoa, paniikkia ja jopa syllisyyttä siitä, että olet erämaassa kiusattuna, pimeydessä harhailevana, tyhjyydessä haparoivana, kaaoksessa, avuttomuutesi, voimattomuutesi, tietämättömyytesi, ymmärtämättömyytesi ja pimeytesi ytimessä? Näyttävätkö kaikki muut niin varmoilta päämäärätietoisilta ja uskossaan vahvoilta, että et edes kehtaa paljastaa kuinka suuressa pimeydessä koet olevasi? Kun peität ja salaat sen, muistuttaako ulkoinen olemuksesi yhtään niitä ihmisiä joita pidät itseesi verrattuna niin tukevilta?

Buber joutui elämänsä aikana kokemaan monta sotaa sekä sisäisesti, että ulkoisesti. Vuonna 1956 hän sanoo: *"Hitlerin aika oli kauhein, mitä olen joutunut kokemaan, mutta sinäkin aikana historian keskellä eli pyhä tarkoitus ja Pyhä Jumala... en vain tiedä miten ja missä."*⁸²

Niin fraasilta kuin se kuulostaakin: Odota Herraa, sinun Jumalaasi. Luota siihen, että oikealla ajallaan Hän antaa sinulle armon löytää uuden suunnan, uuden tarkoituksen ja uuden voiman elää.

82 Friedman. s.213.

Kaikkein pahin paikka elämässäsi voi Jumalan armosta muuttua kaikkein pyhimmän kohtaamispaikaksi.

Kaikkein pimeintä on juuri ennen uuden valon sarastusta.

"Isä, sinun käsiisi minä annan henkeni." Jeesus.83

VALO

*"Valo loistaa pimeydessä, pimeys ei ole saanut sitä valtaansa."*84 **Johannes**

*"Sisimmässäni sinä ilmoitat minulle viisauden."*85 **Daavid**

Intuitio

*"Heräsin johonkin ääneen ja yhtäkkiä kauan etsimäni vastaus oli mielessäni ilman, että olisin hetkeäkään ehtinyt miettiä sitä. Kaiken lisäksi olin aikaisemmin etsinyt vastausta aivan toiselta suunnalta. Kokemus on jäänyt lähtemättömästi mieleeni."*86 **Matemaatikko Jacques Hadamard**

Descartesille intuitio oli *"puhtaan ja tarkkavaisen hengen hedelmöitys."* Vain sellaisen intuition kautta oli mahdollista oppia tuntemaan olemassaolon peruseriaatteet. **Spinoza** kutsui intuitiota nimellä *"selkeä tieto"* ja väitti ettei se ollut rationaalisen päättelyn tulos vaan hedelmää siitä, että oli nautinnollisessa tunneyhteydessä todellisuuden kanssa.87

Sanat: *oivallus* ja *intuitio* ovat ei-uskonnollisia tapoja nimetä yhtäkkistä uutta tietoa. Ne ovat niitä heureka-hetkiä, jolloin joku sytyttää valon sekaiseen vinttiin ja ratkaisu on kerralla selvä. Emme tiedä minkälaisen matkan tämä vastaus on tehnyt jostakin meihin ja jossakin meissä. Emme tiedä kuinka kauan vastaus on jo asunut piilotajunnassamme, ja mistä se on sinne tullut. Tiedämme vain milloin se saavuttaa tietoisuuden. Joskus se tuntuu salamaniskulta, toisinaan hiljaa sisään hiipineeltä ystävältä, jonka yllätämme olohuoneen sohvalta.

Mitä on intuitiivinen tieto? Se on vahva tunne siitä että tietää, vaikka ei vielä osaa perustella sitä järkevasti. Joskus intuitiivisen tiedon alkukokemus on varmuudessa *että* tietää, vaikka ei edes ole varma siitä *mitä* tietää. Koko olemus, ruumiin reaktioita myöten on jännittynyt vastaanottamaan ja tutustumaan uuteen tietoon, joka on jo astumassa kynnyksen yli.

Jos mielen kaaosta voidaan verrata paperilla olevaan metallisilppuun, niin intuitiivinen tieto on kuin alapäin lähestyvä magneetti. Juuri ennen kun magneetti tulee kriittisen lähelle, kaikki metallisilput alkavat liikkahdella. Uusi järjestys on tulossa, vaikka se ei vielä ole ottanut havaittavaa muotoa. Heti kun magneetti on ylittänyt kriittisen pisteen, jokainen metallinsirpale ohjautuu sen voimakentässä uuteen paikkaan, ja uusi harmonia on syntynyt. Intuitiivinen tieto on astunut tietoisuuden kynnyksen yli.

Intuitiivinen tieto on vahvempi kuin aavistus, idea tai päänäpälkähdyks. Se on perustelemattomanakin koettavissa syvänä innoittavana vakaumuksena, joka myöhemmin saa osoittautua oikeaksi tai vääräksi, mutta josta sydän ei tällä hetkellä voi kieltäytyä.

Useimmat tieteellisetkin mullistukset ja oivallukset ovat saaneet alkunsa samanlaisen prosessin kautta. Ensin on ollut syvenevä intuitiivinen taju ristiriidasta, jota on seurannut tietoinen ja alitajuinen uuden vastauksen etsintä, intensiivinen kysely, joka toistaiseksi hedelmättömänä on päätynyt kaaokseen. Uuden keksiminen on välittynyt yhtäkkisenä

83 Luuk.23:46.

84 Joh.1:5.

85 Ps.51:8.

86 *The Creative Process*. Edited by **Brewster Ghiselin**. University of California Press. -85.

87 **Martin Buber**. *Pointing the way*. s. 81.

oivalluksena, visiona, ilmestyksenä, lahjana, jonka paikkansapitävyyttä on myöhemmin teoreettisesti testattu.

Jo ennen kuin **Einstein** ymmärsi **Newtonin** teorian riittämättömyyden, hän intuitiivisesti aavisti, että siinä on jotain, joka ei pidä paikkaansa ja tunsin, että jossain hänen sisällään on vastaus siihen puutteeseen. Hajamielisenä tunnettuna miehenä hän leikki paljon mielikuvitusleikkejä ja kuvitteli jo ennen suhteellisuusteorian keksimistä, minkälaista olisi ratsastaa valon säteellä avaruudessa. Hän ei saanut suurimpia oivalluksiaan työpöydän äärellä, vaan esimerkiksi ajellessaan partaansa vanhalla rutiinilla. Silloin hänen mielensä oli tarpeeksi tyhjä avautuakseen uudelle.⁸⁸

Ryhmässä ja kahdenkeskisissä kohtaamisissa olen oppinut olemaan yhä uskollisempi sille intuitiiviselle tiedolle, joka vain ilmoittaa, että nyt pinnan alla liikkuu jotain, jonka sisältöä en tunne, mutta jonka olemassaolon aavistan. Yleensä kysymys on jostain torjutusta, mutta tärkeästä totuudesta tai tunteesta, jonka on tärkeää tulla valoon.

Toisinaan tieto pinnan alla olevasta totuudesta tulee suoraan, ikäänkuin mitään aavistavaa välivaihetta ei olisikaan. Kun jälkepäin ajattelen näitä tilanteita huomaan, että jonkinlainen kysymys, etsintä ja haparointi on edeltänyt näitäkin hetkiä. Ne ovat olleet hetkiä, jolloin mieleni on ollut tyhjä valmiista ja ilmeisestä tiedosta, hetkiä jolloin olen suostunut tietämättömäksi ja tyhmäksi, tietyllä tavalla lapsen kaltaiseksi.

Usein uusi totuus välittyy unen kautta. Olen tiukasti pitänyt kiinni teoriasta, että uneni kertovat vain minusta itsestäni. Vaikka olen nähnyt unia muista, olen aina kysynyt, mitä itsessäni torjuttuja totuuksia annan unessa muiden näyteltäviksi. Siitäkin teoriasta olen joutunut luopumaan. Muutaman kerran olen nähnyt unia, jotka selvästi ovat kertoneet olennaisia totuuksia toisesta, totuuksia, jotka aiemmin ovat olleet molemmille tiedostamattomia.

Intuitiivisesti tiedämme myös lähimmäisistämme asioita, joita emme halua tietää. Tämä torjuttu tieto voi ilmestyä unimme. Uskon, että monet esimerkiksi kuolemaa ennakoivat unet, eivät ollenkaan ole n.s. enneunia, sanan yliluonnollisessa merkityksessä, vaan pikemminkin herkän ihmisen ennakkoavvistusta siitä, mitä hän ei halua tiedostaa.

Syväoivallus

Kreikan kielessä on kaksi viisautta ilmaisevaa sanaa, *sofia* ja *sunesis*. Miehiselle egolle ei ole kovin imartelevaa, että molemmat ovat samalla naisen nimiä. Ehkä siinäkin on joku salattu viisaus. Mielestäni *sunesis* vastaa eniten intuitiota. Se ilmenee tilanneoivalluksina. Se on lahjan tuntuista viisautta tai tietoa tietyssä tilanteessa.

Syväoivalluksella tarkoitan tajua todellisuuden olemuksesta, kokonaisuuden luonteesta ja erillisten osien suhteesta toisiinsa. Sofia on ymmärrystä universaaleista ja yleispätevistä lainalaisuuksista.

Esimerkiksi ratkaisukeskeinen lyhytterapia on tilannekohtaisten oivallusten hakemista, mutta sitä ohjaava terapeutti käyttää syväoivallusta siitä minkälaisen mallin mukaan näitä ratkaisuja on hyvä hakea. Sofia soveltaa *sunesista*.

Martin Buber koki erään tappamisen yhteydessä silloin triviaalilta tuntuvan epäkohtaamisen. Hän huomasi syyllistyneensä ihan tavalliseen epäkohtaamiseen tilanteessa, joka olisi vaatinut häneltä paljon enemmän. Jonkin aikaa sen jälkeen hän sai tietää, että tapaamisen toinen osapuoli oli tehnyt passiivisen itsemurhan, ilmoittautumalla vapaaehtoisesti rintamalle, jossa hän kuoli. Pari vuotta tämän ”tuomiopäivän” ja sitä seuranneen kaaoksen jälkeen (ensimmäisen maailmansodan tuhoisimpana aikana 1916) hän kirjoitti ensimmäisen version

elämänsä pääteoksesta: *I and Thou, Minä ja Sinä*⁸⁹ Neljäkymmentä vuotta myöhemmin hän kuvailee kirjan syntyä:

*"Kun luonnostin ensimmäistä käsikirjoitusta olin sisäisen pakon ajama. Visio jonka olin saanut oli nyt vihdoinkin kirkastunut. Se oli vakuuttavuudessaan niin yliluonnollisen tuntuinen. Tiesin, että minun oli pakko toimia todistajana sille."*⁹⁰

Buber kirjoitti pääteoksensa yhtä kiivaassa tahdissa kuin ihminen, joka yrittää tallentaa näkemänsä unen jokaisen yksityiskohdan talteen heti aamulla, ennen kuin ne unohtuvat arjen kiireiden alle. Melkein kaikki mitä Buber kirjoitti sen jälkeen, rakentuu tavalla taikka toisella tuon kirjan perusoivalluksille, täydentäen niitä ja soveltaen niitä elämän eri aloille.

Minua huvittaa ja ihastuttaa, että ensimmäinen ihminen, jolle hän luki käsikirjoituksensa ääneen oli hänen 16-vuotias tyttärensä Eva. Kirja ei nimittäin ole niitä kaikkein helpotajuisimpia. 60 vuotta myöhemmin Eva sanoi, että kokemus vaikutti koko hänen elämäänsä

*"Olen aina yrittänyt elää sen kirjan sanoman mukaan."*⁹¹

Itsellänikin on tärkeän tuntuista "valaistumisen" silloin tällöin. Jos en saa jotain uutta ahaa-elämystä vähintään kerran vuodessa alan jo hätäntyä. Melkein jokainen opetusaiheeni viimeisen viidentoista vuoden ajan on rakentunut yhden intuitiivisen hetken varaan, jolloin joku uusi oivallus on välittynyt minulle sekavan ongelmakimpun uudeksi hahmoksi ja järjestykseksi. Yksinkertaisten perusoivallusten tarkastaminen, täydentäminen ja käytäntöön soveltaminen vie sitten vuosia. Kuitenkin voin varmuudella sanoa, ettei minulla olisi paljon mitään opetettavaa ilman näitä lyhyitä syväoivalluksen hetkiä.

Joskus nämä oivallukset tapahtuvat unessa.

Muistan vieläkin noin viiden vuoden takaisen unen, joka antoi selkeän vastauksen silloiseen kyselyyni. Olin voimakkaassa sisäisessä käymistilassa. Kirjoittelin kirjaa, joka käsitteli ristiriitaisia suhteita.⁹² Samalla tietenkin käsittelin omia ristiriitaisia suhteitani.

Eräänä iltana menin nukkumaan kysymyksen kanssa, jonka muotoilin mielessäni englanniksi: *"What's the difference between attitude and intention"*, eli mikä ero on asenteella ja pyrkimyksellä? (Koska suurin osa lukemistani kirjoista ovat englanninkielisiä en aina tiedä millä kielellä ajattelen.) Yöllä näin yksinkertaisen unen, niinkään englanninkielellä:

Näin edessäni pitkän metallista tehdyn litteän suoran. Materiaali oli samanlaista kuin vanhan ajan kaappikellojen vieteri. Se ei kuitenkaan ollut kierukan muodossa vaan aivan vaakasuorassa edessäni, ikäänkuin lepotilassa. Katselin sitä sivultapäin. Samalla kuulen äänen, joka selittää: *"This is attitude. An attitude is a state of mind."* (= Tämä on asenne. Asenne on mielentila.) Sen jälkeen suoran molempiin päihin tuli keskelle suuntautuvaa työntövoimaa (en nähnyt mistä), niin että vieterimetalli alkoi keskeltä taipua kaarelle. Kaari taipui isoksi, ja saatoin aistia kuinka jännittynyt se oli. Sama ääni selitti minulle: *"This is intention. Intention is being in tension."* (= Tämä on pyrkimys. Pyrkimys on olla jännitystilassa.) Suomenkielisenä uni ei olisi ehkä ollut niin voimakas, koska se rakentui sanaleikille, joka ei ole suomennettavissa. Lopulta työntövoima ylitti vieterimetallin kestokyvyn ja se naksautti keskeltä poikki, jolloin molemmat osat palautuivat lepotilaan.

Aamulla heräsin ihmeellisimpään rauhaan, mitä olen eläessäni kokenut. Kaikki ristiriitani olivat jäljellä. Suru ja tuska ei ollut hävinnyt, mutta samanaikaisesti niiden kanssa oli valtava kiitollisuuden tunne ja mahtava kokemus siitä, että kaikki mitä on saa olla. Aistin ja tunsin laidasta laitaan samanaikaisesti kaikenlaisia asioita. Tunsin olevani koko ihollani ja

⁸⁹ WSOY -93. Suomentanut **Jukka Pietilä**.

⁹⁰ Saman kirjan myöhemmin lisätyssä jälkikirjoituksessa.

⁹¹ Friedman. s.97.

⁹² En ole vielääkään saanut sitä valmiiksi.

sydämelläni avoin kaikelle, myös sille, mikä sattui. Silti minulla ei ollut tarvetta muuttaa mitään. Tunsin olevani sovinnossa kaiken kanssa. Olin unen kautta löytänyt kosketuksen aivan ihmeellisen elämänasenteen kanssa. En enää ollut jännityksessä, koska en pyrkinyt muuttamaan mitään. Juuri se tuntui kuitenkin muuttavan kaiken. Jotain aivan ihmeellistä oli tapahtunut minulle unen aikana. En saanut vain vastausta teoreettiseen määritelmäkysymykseen vaan ennenkokemattoman todentumisen jollekin, josta olin toki puhunut jo joitakin vuosia.

Olin nimittäin ahkerasti viljellyt ajatusta, että elämä, rakkaus ja armo ovat vain *suostumisen* eikä ponnistuksen takana. Tulee suostua siihen mitä on, eikä taistella vastaan. Olin opettanut, että suurin kärsimys tulee epätoivoisista yrityksistämme välttää kärsimystä jne.

Vaikka olin kokenutkin paljon opettamastani totuudesta, olin kuitenkin edelleen monella rintamalla kiivaassa sodassa todellisuuden kanssa. Pyrin muuttamaan itseäni ja lähimmäisiäni ja etsin siihen jatkuvasti uusia keinoja. Varsinkin tässä elämänvaiheessa olin täynnä tulevaisuuden pelkoa, huolta ja murhetta. Avioliitoni oli hajoamassa. Pelkäsin perheeni, elämäntyöni ja koko Ystävyiden Majatalon puolesta. Olin vakuuttunut siitä, että ainakin henkilökohtainen maailmanloppu oli lähellä. Yritin epätoivoisesti mestaroida itseäni ja tulevaisuuttani tiettyyn suuntaan. Kulutin voimani todellisuuden muokkaamiseen itselleni toivottuun muotoon. Voimani olivat loppumassa. Suuressa hulluudessa käyttin viimeiset voimani taistellakseni voimattomuutta vastaan. Olin erämaassa, ja viimeinen pisara eväsvettä oli juotu.

Yöllä vieteri katkesi. Jännitys laukesi. Kaikki sai olla. En enää yrittänyt muuttaa mitään. Olin löytänyt uuden asenteen.

Käytännössä tämä oli suuri muutos. Se, että en enää yrittänyt muuttaa mitään, muutti paljon. Siitä seurasi ihana luomiskausi, jonka aikana sydämeni tuntui pulppuavan materiaalia kirjaan, jota kirjoitin. Jätin itseni ja lähimmäiseni rauhaan. Minä vain olin ja elin. Muutkin viihtyivät paremmin sen kanssa.

Vaikka sen jälkeen olen uudestaan ryhtynyt moneen sisäiseen ja ulkoiseen projektiin, jotka taas ovat eksyttäneet minut rauhasta ja sovinnosta, en ole unohtanut tuota unta, enkä kokonaan kadottanut siitä seuraavaa kokemusta. Vaikka unen ilmeinen sisältö ei ollenkaan ollut uskonnollinen, koin sen kuitenkin Hengen opetuksena. Opin ja koin jotain uutta siitä Uudessa Testamentissa usein esiintyvistä paradoksista kilvoittelun ja levon välillä. On mahdollista samanaikaisesti taistella ja olla rauhassa, sotia ja olla sovinnossa, tehdä työtä ja olla levossa.

Luovuus

*"Ne, jotka tuntevat hengen henkäyksen tekevät rikkomuksen, jos he haluavat saada hengen valtaansa tai määrätä sen luonteen. Mutta he ovat myös uskottomia jos lukevat lahjan omaksi ansiokseen."*⁹³ **Martin Buber**

Ratkaiseva oivallus, päätös, visio tai hengellinen kokemus on luonteeltaan selittämätön. Sitä ei voi toistaa tieteellistä tutkimusta varten. Se vain on. Se vain tapahtuu. Kun valo on syttynyt, se voidaan vain vaivalla sammuttaa, mutta syttymishetken kokemus ei ole toistettavissa. Se on pohjimmaltaan olemukseltaan mysteeri, ilmestys, jonka matkaa tietoisuuteemme tuskin kukaan voi selittää. Se on lahja, joka välittyy tietoisuuteemme yllätyksenä.

Ihmisiä, jotka saavat uusia ideoita, vapautuvat totutun ja tavallisen orjuudesta, hahmottavat uusia muotoja ja keksivät uusia sovellutuksia, kutsutaan luoviksi.

Nimitys sopii erityisen hyvin niihin harvoihin yksilöihin, joita ei tavanomainen ja kaavamainen tunnu sitovan ollenkaan. He elävät jatkuvasti uuden elämän ja "ilmestyksen"

93 Buber s.161.

hengessä, tuottavat jatkuvasti jotain uutta ja ennustamatonta, siinä missä muut vain kopioivat vanhaa.

Onko luovuus toinen nimitys sille mitä Paavali kutsui muuttumiseksi ja uudistumiseksi? Se ainakin on selvää, että mukautuja ei luo mitään uutta. Päinvastoin hän keskittyy ylläpitämään vanhaa toistamalla sitä. Vastakohtana sille muuttuva ja uudistuva ihminen todellakin on luova. Hän joutuu useimmiten ristiriitaan vallitsevan kanssa, koska hän *"ajattelee kiellettyjä ajatuksia"*, niinkuin **Einstein** sanoi.

Mutta tekeekö sana *luovuus* sittenkään oikeutta sille, mistä on kysymys?

Käsitys ihmisestä luovana on nuori. Kreikkalaisesta filosofiasta ei löydy mitään viittauksia ihmisen luovuuteen. Myöskään kirkkoisien teksteistä ei sellaista löydy. Ensimmäinen tunnettu länsimainen viittaus taiteilijan luovuuteen on vuodelta 1482. 1500-luvulla alettiin yleisemmin puhua luovuudesta ihmisen ominaisuutena. Vasta 1800-luvun loppupuolella sana levisi yleiseen käyttöön. Viime vuosikymmeninä on luovuutta ja sen eri ulottuvuuksia alettu ahkerammin tutkia. Tutkimusta kuitenkin sekoittaa se, ettei käytössä ole edes mitään yleisesti hyväksyttyä määritelmää luovuudesta.

Voidaanko ihmistä sanoa todella luovaksi ainakaan samassa merkityksessä kuin Luoja? Vanhan⁹⁴ ja Uuden Testamentin⁹⁵ kaikki luomista kuvaavat kohdat viittaavat siihen mitä Jumala tekee. Raamattu ei koskaan kuvaa ihmistä luomassa mitään. Sen ainoan kerran kun VT edes sijoittaa sanan luoda ihmisen lausumaksi se on hädässä olevan Daavidin rukous: *"Jumala luo minuun puhdas sydän ja anna minulle uusi vahva henki."*⁹⁶

No, eihän Raamatussa puhuta kaurapuurostakaan mitään. Silti sellainenkin on olemassa. Ehkä sittenkin voimme puhua myös ihmisen luovuudesta.

Käsitykseni mukaan luovuutta on kaksitasoista:

Ensimmäinen on luomakunnan puitteissa toimivaa havainnoivaa ja uudelleenmuokkaavaa luovuutta. Siihen jokaisella on luonnollinen kyky. Lapsikin pystyy eri materiaaleista ja niiden yhdistelmästä luomaan uusia ja yllättäviä muotoja. Luova mainostoimittaja on itse asiassa ihminen joka pystyy parhaiten aistimaan sen mikä *jo on olemassa* ja antamaan sille uutuudelta vaikuttavan vaikutelman. Hän haistaa sen, mikä *jo on haluttavaa* ja pukee sen muotoon, joka tuntuu uudelta. Hän "luo" iskulauseita joihin tiivistyy ajan henki ja kuvia jotka *jo elävät* kollektiivisessa alitajunnassa. Poliitikkojen parhaat ja "luovimmat" vaalimainokset eivät haasta todelliseen muutokseen vaan vahvistavat sitä mikä *jo on*.

Toinen luovuuden taso on Jumalan tuonpuoleiseen viisauteen ja rakkauteen yhteydessä olevaa luovuutta. Sen suhteen ihminen ei ole vain kykyjen ja ominaisuuksien käyttäjä vaan, Jumalan lahjojen vastaanottaja.

Ensimmäinen luovuuden muoto operoi luomakunnan puitteissa. Toinen luovuuden muoto on osallistumista Jumalan jatkuvasti uutta luovaan työhön. Sanan varsinaisessa mielessä ihminen ei siis ole luova. Silti hänellä on käsittämätön mahdollisuus suostua Jumalan luovuuden tärkeimmäksi sakramentiksi, armovälineeksi. Jokainen viisauden ja tiedon sana, totuutta paljastava ilmoitus, rakkautta kirkastava ilmestys, terveyttä edistävä kokemus, uutta voimaa antava vaikutus ja salaisuuksia ilmaiseva kieli on armolahja.⁹⁷

Useimmat luovan työn tekijät varjelevat luomistyönsä yksityisyyttä kuin synnytystä. Mekaanisen työn tekijöillä ei ole samaa tarvetta. Muurari voi rauhassa jatkaa työtään ohikulkevan yleisön edessä. Miksi näin?

⁹⁴ Hpreankielinen sana *bara* = luoda, esiintyy VT:ssä 48 kertaa.

⁹⁵ Kreikankielen *ktizo* = luoda, esiintyy 38 kertaa.

⁹⁶ Ps.51:12.

⁹⁷ 1Kor.12.

Luovuuden syvin ulottuvuus on verrattavissa synnyttämiseen. *Molemmissa tapauksissa ihminen on itseään suuremman voiman välikkappale.* Hän on välittäjän asemassa tavalla, joka ei salli hänen pitää aikaansaannostaan vain omanaan. Myöhemmin hän kyllä signeeraa taulunsa, allekirjoittaa kirjoituksensa tai tunnustautuu sävellyksen tekijäksi, samalla tavalla kuin äiti ja isä antavat lapselle oman sukunimensä. Useimmat kuitenkin tietävät sydämessään:

”Minä toki tein sen, mutta en silti tehnyt sitä. Onhan tämä toisaalta oma saavutukseni, jonka tekemisestä voin olla ylpeä. Silti tiedän, että se on myös lahja, josta en millään voi kiittää vain itseäni”

Ihminen voi saada armon olla Jumalan suuna tai kätenä. Ei hän silti ole vain Jumalan kovaääninen tai kirjoituskone. Suu ja käsi on elin, ei väline. Ne toimivat yksilöllisellä tavalla, antavat sanomalle oman äänensä ja käsialansa. Kukaan ei voi laulaa samaa laulua täysin samalla tavalla kuin toinen, ja miksi pitäisi. Välittäjä jättää välitettävään yksilöllisen leimansa. Luovuuden tulos, on sekä hänen että ei hänen.

Enhän kehtaa sanoa että kirja, taulu tai sävellys tuli Jumalalta (Olen kuullut joidenkin sanovan niin. Jos olisin ottanut sen tosissani olisin alkanut epäillä Jumalan musikaalisuutta). Se kuulostaisi suuruudenhullulta. En myöskään halua panna työhön itsestäni tahrautunutta epätäydellisyyttä Jumalan tiliin. Joten miten tällaista voi selittää kenellekään?

Riittää että ainakin työn syntymisen pyhyys ja luomisprosessin selittämättömyys pidetään salassa. Lopputuloksen voi kuka tahansa tulkita miten tahtoo. Kunhan kukaan ei tule katseellaan arkipäiväistämään luomisen ja syntymän salaisuutta.

Jokainen synnytyshuone on suojeltu tirkistelyltä. Se on vähintä mitä voidaan tehdä kun lahjaksi saatu elämä vihdoin. Synnyttäjät ja hänen apulaisensa keskittyvät vain yhteen ainoaan asiaan, joka vie kaiken energian ja huomion, eikä sitä prosessia kukaan saa häiritä.

Luomisprosessi on vähän samanlainen – sillä erotuksella että en ole kuullut yhdenkään äidin jälkeinpäin väittävän, että on *luonut* lapsen. Niinkuin jokainen taiteilija, äiti on kyllä jättänyt (isän kanssa) perintötekijöitään lapseen, mutta elämän alkuperä jää yhtä salaperäiseksi kuin jokaisen todellisen taideartenkin alkuperä.

Uskon että huonoimmillamme olemme taiteen luoja. Parhaimmillaan saamme armon olla sen synnyttäjiä.

Luovuuden palvonta

”Sillä mitä sinulla on, mitä et ole lahjaksi saanut? Mutta jos olet sen saanut, niin miksi kerskaat, ikäänkuin se ei olisi saatua?” Paavali.98

”Useimmat opiskelijat, jotka ovat lukeneet kirjallisuutta ja estetiikkaa ja sen ohessa tutustuneet myös noiden suurten henkien yksityiselämään, ovat saaneet aiheita kysyä, pitääkö ihmisen ihmisenä olla sietämätön paskiainen, jotta hänestä henkenä tulisi suuri.”99 Yrsa Stenius

”Luova taiteilija” saa kohtaamisissaan olla kuinka paskamainen tahansa, kunhan hän on luova ja mieluiten hyvin tuottava sellainen.

Gaugin oli yksi näistä paskiaista. Hän jätti perheensä saadakseen elää intohimoista taiteilijan elämäänsä. Vastaavia esimerkkejä meillä on ”hengellisen työn” saralla vaikka kuinka paljon. Kaikenlainen luova työ on kautta aikojen vietellyt miehiä ja naisia (useimmiten miehiä) hylkäämän tai vähintäänkin laiminlyömään puolisoitaan, lapsiaan ja muita lähimmäisiään.

Tälle synnille on yhteisöllinen tilaus. Gauginin maalausten edessä huumautuminen tekee liiankin helpoksi unohtaa sellainen käytös, jonka panisi ankarasti tuomiolle, jos siihen

98 1Kor.4:7.

99 Stenius s.77

syyllytyisi naapurin tavallinen keskinkertaisuus. Kuinka helposti me olemmekaan antamassa anteeksi normaalisti perusoikeuksia loukkaavaa käytöstä vain siksi, että hän on ”taiteilija” tai että hänellä on korkeampi *kutsumus*. Siihen on niin vahva yhteisöllinen tilaus, että suuret henget kokevat olevansa uskottomia tehtävälleen, jos eivät millään lailla tuota kärsimystä muusilleen tai lapsilleen. Ikäänkuin olisi olemassa jokin korkeampi etiikka tai estetiikka joka oikeuttaa tavallisen elämän epäoikeudenmukaisuudet.

Tämä ei ole helppo kysymys. Taistelen itse sen kanssa. Minkälaisia uhrauksia voin pyytää lähimmäisiltäni luovan työni tähden? Onko olemassa korkeampaa kutsumusta kuin lähimmäisen kohtaaminen tai uusi ihmislapsi ja sen hyvinvointiin sitoutuminen?

Tähän kutsuun vastaaminen on minusta luovuuden olennaisin olemus.

Myös ns. ei -taiteellinen ihminen, voi juoda tästä luovuuden lähteestä, jos hän suostuu aidon kohtaamisen kautta osallistumaan sekä luomisen, että luoduksi tulemisen ihmeellisen prosessiin.

Keskiajan taiteessa taiteilija itse oli toissijainen. Lukemattomat arkitehdit, maalarit, muurarit ja veistäjät saattoivat sukupolvien ajan vihkiä elämänsä yhden suunnattoman katedraalin tekemiseen, ilman että yksikään olisi jättänyt nimikirjoitustaan valmiiseen työhön. Kaikkien yhteisenä mottona oli *Soli Deo Gloria*, kunnia yksin Jumalalle. Vasta renessanssin myötä taiteilijat alkoivat pitää töitään oman suuruutensa muistomerkkeinä.

Bach oli suuri poikkeus. Hän allekirjoitti jokaisen työnsä kirjaimilla S.D.G. (*Soli Deo Gloria* = Jumalalle yksin kunnia.) Kun lääkärit kertoivat hänelle kuoleman olevan lähellä, hän lopetti viimeisen työnsä kesken ja kirjoitti nuottiriveille sanat *Vor deine Thron steche ich* (Sinun valtaistuimesi edessä seison). Kolme päivää myöhemmin hän kuoli.

Käytetty luovuus

Pinnallisesti määritelty luovuus on tämän päivän epäjumala. Luovuus on korvattu tuottavuudella ja siitä on tullut yksi tärkeimmistä ihmisyyden mittareista. Todellinen luovuus on prostituotu tuottavuuden alttarilla. Luova elämä ja luova taide saa väistyä, kun yleisö taputtaa vain ahkeralle tuottajalle.

Näin tapahtuu myös työpaikoilla, joissa luovuus ja nuoruus on erheellisesti samaistettu. Rajuun tuotantotahtiin väsähtäneiltä neljä- viiskymppisiltä ei enää edes odoteta mitään luovaa panosta. Uusiin tekniikan ihmeisiin tottumattomat ”kävyt” hakeutuvat monesti vapaaehtoiselle varhaiseläkkeelle vain siksi että työpaikan ”*luova ilmapiiiri*” sulkee heidät odotusten ulkopuolelle. Näin siitäkin huolimatta, että eri tutkimuksien mukaan luovuuden huippu ei suinkaan ole 20-35 vuoden välillä, jolloin tuottavuuteen löytyy eniten energiaa.

Tutkimusjohtaja **Jan-Erik Ruth** vanhustyön koulutus- ja tutkimuskeskuksesta sanoo:

*”Useimmissa luovissa ammateissa luovuus on huipussaan keski-ikässä, noin 45-vuotiailla ja älykkyys alkaa heiketä vasta 75:n ikävuoden jälkeen.”*100

Vanhuutta ja iän tuomaa luovaa viisautta on arvostettu enemmän sellaisina aikoina jolloin harvat selvisivät elävinä vanhuuteen asti. Nyt kun tuottavuus on korvannut sekä luovuuden, että viisauden odotukset kohdistuvat nuoriin, jotka eivät ole rauhassa käyneet läpi edes aikuistumiseen liittyviä ensimmäisiä kriisejä.

Sama paljon tuottamisen paine ja kiusaus hengittää jatkuvasti myös omaan niskaani. Koska olen antautunut kirjoittamiselle, minun pitäisi muka tuottaa ainakin pari uutta säväyttävää Ystäväkirjettä tai -kirjaa vuodessa.

100 H.S. 13.12.-95.

Sellaisen paineen alla kirjoittaminen tai mikä tahansa muu luovuuden muoto jää tuottamispaineen varjoon. Hiki korvaa ilon. Tietenkin luovuus voi olla hikistä, niinkuin synnytykskin on, mutta jos se muuttuu pelkäksi uusien lasten tehtailuksi hiki on tapanut kaiken ilon. Tuottavuus on myrkyttänyt luovuuden hengen.

Jopa ihmisten kohtaaminen voi myrkyttyä tuottavuuskiuauksen kautta. Jos antaudun jokaisen kohtaamisen kautta tulemaan luoduksi ja luomaan, elän luovaa elämää. Mutta jos kohtaamisen yhteydessä samalla ajattelen ”mitä voisin tämän kohtaamisen kautta tuottaa, miten voisin sitä hyödyntää ja käyttää” lähestyn toista jakautuneella mielellä, joka rajoittaa luovuuttani.

Tämä kiusaus ei, kumma kyllä, ole minulle niin suuri. Vaikka kirjoituksissani käytänkin kokemiani kohtaamisia esimerkkeinä, en yleensä ajattele sitä kohtaamisen aikana. En myöskään ryntää heti tekemään muistiinpanoja kuulemastani ja kokemastani, enkä tee raportteja siitä ja siitä ”tapauksesta.” Haluan kunnioittaa kohtaamisen pyhyttä, sillä että en tallenna sitä myöhempää käyttöä varten. Jos myöhemmin joku kohtaaminen palautuu mieleeni käytän sitä kysytyäni asianomaiselta lupaa siihen.

Terapeutti tai lähimmäinen joka lähestyy toista jakautuneella mielellä, valmiina käyttämään kohtaamista, tuottaakseen siitä jotain, on jo kättelyssä myrkyttänyt elämän lähteen ja pannut syrjään suurimman osan mahdollisesta luovuudestaan, joka on kohtaamisessa kukkiva lahja. Sitä ei tuoteta. Se otetaan kiitollisuudella vastaan.

Muuttava kokemus

*”Se joka pyrkii kokemukseen kokemuksen itsensä takia menettää sen merkityksen.”*¹⁰¹
Martin Buber

Juutalais-kristillisessä perinteessä suurin muuttava kokemus on *kääntymys, mielenmuutos*. Tämän kokemuksen tieteellinen tutkimus on haparoiva yritys kartoittaa kompleksisen ihmisen ja tieteen ulottumattomissa olevan mysteerin kohtaamista. **Lewis R Rambo** on silti keskittänyt akateemisen työnsä tämän ilmiön sisällön selvittämiseen. Hän sanoo:

*”Tekemieni haastattelujen ja lukemieni kirjojen perusteella kääntymyksen virikkeenä on yleensä poikkeuksellinen tai mystinen kokemus.”*¹⁰²

Kirjoissaan hän myös kuvaa kääntymystä edeltäviä vaiheita, jotka voisi hyvin tiivistää sanoihin: kriisi, kysely ja kaaos.

Käännyttäminen sinänsä ei yleensä kääntymystä tuota. Jopa mormonit myöntävät, että vain yksi tuhannesta käännytysyrityksestä johtaa minkäänlaisiin tulokseen.¹⁰³ Muuttamisyritykset harvoin onnistuvat. Todellinen muuttuminen on hedelmöitytty paljon salaperäisimmistä tekijöistä.

Läheinen ystävyys on Rambon mukaan sekä suurin kääntymyksen virike että este.¹⁰⁴ Kun joku joutuu ristiriitaan sydämensä kutsun ja sosiaalisten suhteittensa kanssa, ulkopuoliset paineet useimmiten voittavat. Silti poikkeuksellisen syvä ja todellinen toisen kohtaaminen on myös yleisin kääntymyksen virike — ”mystinen kokemus”, jonka seurauksena sydämen ankkuri siirtyy toiseen kohtaan. Perusluottamuksen osoite muuttuu ja sen mukana yleensä kaikki muukin.

Kun itse koen, että toinen on uskonnollisen kääntymyksen kynnyksellä, vetäydyn mieluummin syrjään. Vaikka olenkin toiminut virikkeenä, en halua olla ohjaamassa kohtaamista tai edes vaikuttamassa kohtaamiseen, jonka luonne on niin yksityinen kuin vain yksityinen voi olla. Hänen täytyy saada olla rauhassa Sinän kanssa.

¹⁰¹ Eclipse of God. s. 31

¹⁰² **Lewis R. Rambo**. *Understanding religious conversion*. Yale University Press. -93. s. 48.

¹⁰³ Rambo. s. 87.

¹⁰⁴ Rambo s. 108.

Maija-Riitta Ollila käsitteli puheessaan kirkkopäivillä (-95) Jeesuksen käskyä olla murehtimatta huomispäivästä. Jeesus ei vain neuvonut ajattelemaan positiivisesti tai harjoittelemaan yltiöpäisen optimistista asennetta. Hän antoi moraalisen haasteen, joka on tarkoitettu jokaiselle ihmiselle. Mutta miten sellaiseen voi vastata? Voimme hammasta kiristellen olla tappamatta, varastamatta tai huoraamatta, mutta miten voin lakata murehtimasta työpaikasta, pankkilainan maksusta, huomispäivän toimeentulosta jne?

"Murehtiminen on mahdoton lopettaa pelkällä tahdonvoimalla... mutta Jeesus Kristus väitti, että on olemassa sellainen todellisuuden taso, johon koskettamalla on mahdollista lopettaa murehtimisen. Ällistyttävää."

Miten sellainen kosketus saadaan? Tekniikoilla ja menetelmillä ei taida olla paljonkaan tekemisissä sen kanssa.

Kypsytellessäni tätä aihetta, luennoin eräessä vammaisten seminaarissa. Aloin kysellä heidän uskonnollisista kokemuksistaan. Pyysin heitä kertomaan tarinoita tapahtumista tai kokemuksista, jotka ovat ratkaisevasti vaikuttaneet heidän hengelliseen elämäänsä. Kuulin monta mieleenpainuvaa kertomusta, joista asianomaisen luvalla kerron yhden. Kerron sen myös esimerkkinä siitä, että pelastava kokemus ei tunne ikärajaa. Lapsikin on kaaoksensa keskellä avoin Jumalan valolle.

Kuusissakymmenissä oleva Minna muisti kokemuksensa elävästi yli puoli vuosisataa myöhemmin.

Isä oli jättänyt Minnan jo ennen syntymää. Äiti antoi hänet heti synnytyksen jälkeen vanhempiensa hoitoon maataloon, jossa eli kaksi edellistä sukupolvea. Talossa oli paljon henkistä ja fyysistä väkivaltaa. Minna joutui jatkuvasti alistumaan erittäin sadistiseen kohteluun. Kovaääniset solvaamiset ja rajut pieksemiset olivat arkipäivää. Vaikka talossa ei ollut minkäänlaista uskonnon harjoitusta, hän oli kuitenkin jostakin kuullut Jumalasta.

Eräänä päivänä, kun Minna oli nelivuotias, hän istui pirtin pöydän ääressä ja sai taas eteensä piimää. Hän ei sietänyt piimää. Sen hajukin oksetti. Silti se oli pakko juoda pilkallisesti hekottelevien aikuisten edessä.

"Jostain käsittämättömästä mielijohteesta nousin ylös, kävelin pirtin nurkassa olevan jakkaran ääreen ja polvistuin rukoilemaan ääneen:

"Jumala anna lehmistä tulla niin vähän maitoa, ettei siitä tehdä piimää."

Talon väki tietenkin julmistui Minnan röyhkeydestä. Hän sai taas kerran maistaa keppiä. Mutta jotain kummallista oli tapahtunut.

"Sinä hetkenä mieleni täyttyi suunnattoman vahvasta vakaumuksesta, että jossain on joku, joka on kaikkia näitä ihmisiä suurempi ja vahvempi. Olin aivan varma siitä, että Hän on minun puolellani."

Seuraavana päivänä lehmät tuottivat maitoa vain yhden päivän tarpeisiin. Siitä ei tehty piimää.

"Sain senkin jälkeen kokea paljon julmuutta ja hylkäämistä, mutta tuona hetkenä syntynyt usko kantoi minut kaiken läpi. Vasta päälle neljäkymppin aloin käydä läpi niitä tunteita, joille ei lapsuudessani ollut tilaa, koska kukaan ei suostunut niitä ottamaan vastaan. Pidin päiväkirjaa kirjoittaen Jumalalle. Itkin ja raivosin sydämeni tuskia monta vuotta. Nyt tiedän, etten olisi selvinnyt lapsuudestani hengissä, enkä olisi aikuisena voinut tulla todella aidosti eläväksi, jos en olisi saanut tuota uskon lahjaa. Myöhemmät kokemukseni ovat moninkertaisesti vahvistaneet uskoani siihen, että kaiken keskellä on koko ajan ollut joku,

minua ja kaikkia muita suurempi, ja Hän on ollut minun puolellani. Nyt tunnen Hänet paremmin. Jeesuksessa olen löytänyt lapsuuteni ainoan ystävän."

Minna oli myös esimerkki siitä, kuinka perusteellisesti on mahdollista käydä läpi oma lapsuutensa ja kohdata aiemmin torjutut tunteensa ilman terapeuttia. Hän ei ole ainoa ihminen, joka on kertonut vakuuttavaa tarinaa yksinäisestä terapiasta Jumalan kanssa.

Sinänsä yksinkertaiset ja pelkät kokemukset voivat olla niin mullistavia, että ne jättävät ratkaisevan jälkensä loppuelämään. Ne ovat kääntäviä, mieltä, sydäntä ja käytöstä muuttavia kokemuksia, uudestisyntyttäviä hetkiä.

Jumalan kaikkeen vastaava läsnäolo voi olla niin voimakas, että kaikki kipeimmät tuntuvat hetkessä saavan vastauksensa. **C.S.Lewis** kuvaa tällaista hetkeä näin:

*"Nyt minä tiedän Herra, mikset lausu mitään vastauksia. Sinä olet vastaus. Sinun kasvojesi edessä kysymykset kuolevat. Mikä muu vastaus riittäisi? Vain sanoja, sanoja; joita johdetaan sotaan toisia sanoja vastaan."*¹⁰⁵

Nämä Jumalan tuntuvan läsnäolon, tai selkeän ilmestyksen hetket, ovat kuitenkin harvinaisia ja hetkellisiä. Jokaisen opetuslapsen on palattava kirkastusvuorelta alas ristiriitojen ja loputtomien kysymysten maailmaan, jossa uudet kriisit ja prosessit koettelevat vanhojen kokemusten kantovoimaa.

Muuttava kokemus ei välttämättä ole luonteeltaan hyvä. Eräs toinen nainen kertoi lapsuudestaan, joka myös oli täynnä väkivaltaa.

Hänen brutaali isänsä hoki jatkuvasti, ettei mitään hyvyttä tai hyvää Jumalaa ole olemassakaan. Pahuus voittaa kuitenkin kaiken. Kun isä taas kerran tuli humalassa kotiin ja alkoi tavanomaisen rähinänsä, tyttö pyysi hiljaa sydämessään apua pahuuden voimilta. Hän tunsi kuinka hänen olemuksensa täyttyi kylmällä voimalla. Hurja kaikkivaltiuden tuntu hiipi hänen olemukseensa. Hän koki olevansa ylivoimaisen väkevä ja voittamaton. Ensimmäistä kertaa elämässään hän ei juossut karkuun, vaan jäi tuijottamaan raivoavaa isäänsä, joka juuri oli lähestymässä häntä. Jäätävän haastavasti hän katsoi isäänsä suoraan silmiin. Isä pysähtyi, kuin saappaat olisi naulattu lattiaan, katsoi lastaan pelästyneenä ja juoksi kauhuissaan ulos. Pieni tyttö sai ensimmäisen kokemuksensa vallasta ilman kohtaamista. Se oli huumaava kokemus.

Opittuaan lukemaan, hän alkoi tutustua okkultiseen kirjallisuuteen ja vihki elämänsä noituuteen. Vasta keski-iässä hän heräsi huomaamaan, ettei hallinnutkaan näitä voimia. Ne hallitsivat hänet. Kun hän alkoi etsiä tietä vapautteen, hän tajusi, että ensimmäinen salainen liitto pahan kanssa tapahtui varhain. Paha ei antautunut helposti. Olen harvoin kuullut niin hyytävän pelottavia kertomuksia taistelusta näkymätöntä väkivaltaa vastaan. Kuitenkin hän löysi rakkauden, joka mahdollisti aidon minä sinä suhteen. Hän kohtasi okkultismia väkevämmän voiman, joka katsoi silmiin saadakseen kontaktin, eikä alistaakseen.

Kääntymyksiä on monentasoisia.

Herääminen *vastuuseen* omista tunteistaan on vallankumouksellinen kokemus. Herään näkemään intohimoni ja tunnreaktion omina eikä toisen tuotoksina. Lakkaan syyttämästä toista siitä, mitä tunnen ja näen itseni omien tunteideni tuottajana. Vastaavasti lakkaan syyttämästä itseäni siitä, mitä muut tuntevat. Kantakoot itse vastuun omista tunteistaan. Aikamoinen kääntymys ihmiselle, joka on vuosikymmeniä syyttänyt muita, siitä miten itse voi, tai itseään, siitä mitä muut tuntevat.

Asenteen muutos on kääntymys, johon en välttämättä tarvitse viisi vuotta psykoanalyysia. Voin muuttaa asennettani sinua kohtaan, torjuvasta avoimeksi, saman keskustelun aikana monta kertaa. Toiseen sukupuoleen tai rotuun iskostuneiden asenteiden muuttaminen voi olla

paljon suurempi, vaikeampi ja radikaalimpi kääntymys. Perinnööllinen temperamenttirakneteemme ei muutu elämän aikana juuri kuinkaan, mutta opitut asenteet voivat muuttua hyvinkin radikaalisti.

Moraalinen kääntymys on samansukuinen. Se vain kutsuu piiriinsä asenteiden lisäksi myös käytöksen ja salaiset pyrkimykset. Luovun manipuloivasta ja toisia hyväksikäyttävästä käytöksestä. En enää pyri muuttamaan toisia, vaan antaudun itse muuttumaan, toisten kohtaamisen kautta.

Älyllinen kääntymys, eli mielipiteen ja uskomuksen muuttaminen suhteessa johonkin teoreettiseen tai moraaliseen kysymykseen, voi olla vaikean ja nöyryyttävänkin aivoakrobatian hedelmä. Tunnustautuessani uuteen mielipiteeseen tai uskemukseen, joudun hylkäämään vanhan, kaikkine hyvine perusteluineen.

Uskonnollinen kääntymys koskettaa elämän tärkeimpiä asioita ja kaikkea muuta sen jälkeen. Nöyryyden tunnustamaan jonkun asian tai ihmisen (ehkä itseni) epäjumalaksi ja Jumalan Jumalaksi. Aiemmin tärkeimpinä pidetyt arvot ja tavoitteet joutuvat vähintään toiselle sijalle, uuden luottamisen, antautumisen ja vihkiytymisen tilalle.

Minän uudestisyntyminen pitää sisällään kaikki nämä kääntymyksen tasot, samanaikaisesti tai vuosien varrella, todentuvana prosessina. Kääntymys on paradoksaalinen kokemus. Se on selkeä ja epämääräinen. Se tuhoaa ja pelastaa. Se on hetkellinen ja asteittainen, tapahtuma ja prosessi. Se on Jumalan toimintaa ja ihmisen valintaa. Se on äärimmäisen yksityinen ja samalla selkeästi julkinen. Se on suostumista ja kieltäytymistä. Se on vastaanottamista ja hylkäämistä. Se on vetäytymistä maailmasta ja sukeltamista siihen. Se ratkaisee ristiriitoja ja luo uusia. Se on lopettamista ja aloittamista. Se on lopullinen ja silti avoin uudelle. Kääntymys hajottaa ja eheyttää.

Jos se ei ole muuttava kokemus, se ei ole kääntymys.

Jumalan ääni

*”Elävä Jumala, ei ole vain itseään ilmaiseva, vaan myös itseään salaava Jumala.”*¹⁰⁶

Martin Buber

Sartre päätteli Jumalan hiljaisuudesta, että Jumalaa ei ole. Hän ei vaivautunut kysymään mikä osuus meidän kuulemattomuudella voisi olla Jumalan hiljaisuuteen. Hänelle Jumala oli korkeintaan subjekti, joka piti meitä objektina, eikä sellainen Jumala häntä kiinnostanut (niinkuin ei kiinnosta minuakaan). Pelkkä objektia tarkkaileva jumalallinen silmäpari oli Sartren helvetti. Olen samaa mieltä. Olen saanut tarpeekseni silmistä, jotka vain tarkkailevat minua, luodakseen arvion minusta, olematta suhteessa minuun. Jos Jumala todella on sellainen, en halua olla missään tekemisissä hänen kanssaan.

Olen aikanaan suhtautunut kriittisesti ihmisiin, jotka kertovat kuulleensa Jumalan äänen. On liiankin helppo löytää esimerkkejä ihmisistä, jotka kuvittelevat mitä tahansa päähänpalkähdyksiä ja tiedostamattomia motiiveja Jumalan puheeksi. Mielisairaaloista ja vankiloistakin löytyy monia Jumalan äänen kuulihoitoja. Heihin viitaten voi helposti tehdä kaikki kokemukset Jumalan puheesta vähintäänkin epäilyttäviksi tai naurettaviksi. Ikäänkuin sellaista mahdollisuutta ei olisi olemassakaan, että Jumala todella puhuisi ihmiselle.

Monet uskovaisetkin kieltävät taivaan ja maan välisen dialogin kokonaan. Jumalan uskotaan kyllä puhuneen menneinä aikoina, mutta Raamatun valmistumisen jälkeen Hän on pysynyt vai. Jäljelle jää vain yksinäisen monologin mahdollisuus. Sitä kutsutaan rukoukseksi.

Keskiaikana ranskalaista pyhimystä **Joan D'arkia** pilkattiin, koska hän väitti kuulevansa Jumalan äänen:

¹⁰⁶ Eclipse of God. s. 66.

"Hän sanoo kuulevansa Jumalan äänen? Kuuletteko te mitään? En minä ainakaan kuule mitään!" sanoi hänen syyttäjensä oikeuden edessä.

"Ettekö koskaan toivoisi kuulevanne", oli Joannen vastaus.

Yhä syvemmällä kaipauksella vastaan Joannen kysymykseen: *"Kyllä."*

Silti pidän sitä yleensä vasta elämänkaaren puolivälin jälkeen aukeavana mahdollisuutena. Poikkeuksiakin on (pääasiassa pienten lasten kokemina), mutta nuoruuden ajan ”Jumalan äänet” ovat ainakin minun kokemukseni mukaan, olleet pääasiassa sekoiluja tiedostamattomien tunteiden ja tarpeiden nostattamien päähänpistojen viidakossa. Miten voi oppia kuulemaan Jumalan ääntä, jos ei vielä ole oppinut herkistämään korvaansa oman minuutensa kuiskaukselle?

Keski-ian par(h)emmalla puolella, luen kasvavalla kyllästymisellä psykologisia ja teologisia kirjoja, joista aikaisemmin olen ammentanut niin paljon. Harvoin löydän enää kirjaa, jota viitsisin lukea alusta loppuun. Harvat pystyvät enää ravitsemaan sydämeni syvintä janoa. Kaipaan Jumalan puhetta. Kuuntelen ihmeissäni **Ulla-Kristiina Sjömanin** kertomuksia siitä miten Jumala hänelle puhuu. En ikinä ole kokenut niin selvää Jumalan puhetta. Minulle Jumalan ääni on pääasiassa salainen ja kuluttava tuli, jatkuva kutsu rehellisyyteen. Joskus harvoin uskallan jälkikäteen uskoa jotain pelkäsi intuitioksi luulemaani, Jumalan ääneksi. Kaipaan ja janoan sitä enemmän.

Kaiken epämääräisyyden ja selitettävyyden keskellä olen kuitenkin alkanut uskoa, että Jeesuksen lupaus etsivälle todellakin pätee. *"Etsivä löytää."* Ennemmin tai myöhemmin Hengen valo saavuttaa tietoisuutemme. Tavalla taikka toisella Jumalan puhe tavoittaa kaaoksessa odottavan ja valaisee hänen pimeyttään.

On sääli, että sana *"valaistuminen"* on totuttu mieltämään vain itämaiseen uskonnolliseen kokemukseen kuuluvaksi. Valaistuminen on lahjaksi saadun, elämää antavan ja mieltä valaisevan tiedon ja ilmoituksen vastaanottamista. Se on *"sydämen silmien"*¹⁰⁷ avautumista näkemään jotain Jumalan kätkeystä todellisuudesta. Kristityt puhuvat mieluummin *"kirkastumisesta."* Usein kuulee *"todistuksia"* siitä, kuinka vanha tuttu Raamatun sana yhtäkkiä on kirkastunut. *"Sana on tullut eläväksi", "Sana sattui", "Se avautui uudella tavalla"* jne. Nuoremmat kertovat, että jokin vihdoin *"kolahti", "välähti", "meni himaan",* jne.

Ryhmätyössä ja ihmisten kohtaamisessa yleensäkin, yritän olla kuuntelevalla ja avoimella mielellä. Harvoin kuulen mitään sellaista, jota uskaltaisin uskoa Jumalan ääneksi. Vielä harvemmin sanon sellaista, jonka uskon minulle ilmoitetun. Silti saamme Railin kanssa paljon kirjeitä, joissa siteerataan joitakin sanomisiamme vallankumouksellisen merkityksellisinä. Useimmiten nolottaa, kun ei edes muista sellaista sanoneensa, puhumattakaan siitä, että tilanteeseen liittyisi mitään muistoja taivaallisista väristyksistä. Vähemmän palautetta tulee niistä sanoista, jotka itse olen kokenut erityisen painoarvoisiksi. Mitä johtopäätöksiä tästä voin tehdä? En kehtaa sanoa.

Meillä taitaa olla aikamoisia älyllisiä esteitä todella uskoa siihen, että Jumala voisi joskus puhua kauttamme. Ehkä Hän saa sanottavansa selkeimmin esille silloin kun emme keskity jumalallistamaan omia tulkintojamme. Kun puhumme sydämestämme, emme ole niin keskittyneitä sanojemme painoarvoon. Syvimmät ja merkityksellisimmät totuudet pääsevät lipsahtamaan intellektuaalisten portinvartijoiden ohitse. Valistuksen lapsina taidamme olla aika kuuroja jumalalliselle valaistukselle. Se pääsee sensuurin läpi vain silloin, kun emme ole niin keskittyneitä valistukseemme. Kun hetkeksi lakkaamme selailemasta korviemme väliin tallennettua psykologista kirjastoa, valo pääsee sydämen kautta pilkahtamaan ihmisten ilmoille.

Valistuksen lapset ovat kärkkäitä pitämään automaattisesti hulluna ihmistä, joka väittää kuulleensa Jumalan äänen. Silti minä luulen, että synkin hulluuden varjo lankeaa ihmiskunnan historian ylle niistä ihmisistä, jotka eivät edes yrittäneet hiljentyä kuulemaan Jumalan ääntä.

107 Ef. 1:18.

Jos pelkkä *minä-se* suhde alkaa varjostaa koko globaalista yhteiselämäämme, olemme kohta historiamme syvimmän pimeyden ytimessä.

Tekemällä jokaisesta sinästä *sen* suljemme Jumalan suun. Muuttamalla luonnon pelkäksi käyttökohteeksi suljemme omat korvamme. Muuttamalla pyhät kirjoitukset pelkiksi tutkimuksen kohteiksi suljemme sydämemme. Koko maailmasta tulee peili, josta katselemme vain omaa kuvaamme ja ainoa ääni jota kuuntelemme on omamme.

“Jolla on korvat se kuunneelkoot...”

Vain se, joka on kokonaan läsnä tässä ja nyt voi avautua kuulemaan mitä Sinä sanoo tässä ja nyt.

Vapauttava tunteminen

Kaaoksesta vapauttava kokemus voi olla sekin, että vihdoinkin löytyy tilaa tuntea jotain sellaista, mihin ei aikanaan löytynyt sijaa.

Psykoanalyysissa etsitään pääasiassa lisää tietoisuutta ja ymmärrystä. Nykyisin tarjolla olevat psykologiset kirjat tarjoavat samaa mahdollisuutta laajemmalle yleisölle. Mutta pelkkä ongelman ymmärtäminen poistaa sen yhtä tehokkaasti, kuin verenpainemittari tai korkean paineen syiden ymmärtäminen parantaa itse tautia.

Tunteiden tunteminen on paljon tärkeämpää kuin niiden ymmärtäminen. Ryhmissämme itketään paljon. Sitä voisi pitää itsesälissä pyöriskelemisenä, heikkoutena tai hysteerisyytenä. Joskus se onkin sitä, mutta pääasiassa itkeminen tai raivoaminen on vain jälkikäteen vapautuneiden tunteiden toteenelämistä.

Me huudamme ennen kuin opimme itkemään ja me itkemme ennen kuin opimme puhumaan.¹⁰⁸ Mutta kumpikin on monelta olleet kiellettyjä alusta lähtien. Vaikka huutamista ja itkemistä ei ole pystytty alussa kokonaan estämään, niistä on matkan varrella ankarasti rangaistu. Syystä tai toisesta olemme oppineet pidättämään huutomme ja itkumme. Näiden syiden ymmärtäminen ei paljon auta, ennen kuin saamme vihdoinkin vapauden purkaa kauan sitten torjutun huutomme ja itkumme.

Kun sen kuulee tai itse kokee, on helppo tunnistaa syvä itku tavallisesta parkumisesta. Aikuinen luopuu kontrollistaan ja vapauttaa itsensä itkemään niitä itkuja, joille ei aikanaan ollut tilaa. Lapsi, joka on aikanaan jätetty yksin itkemään, lopettaa kyllä itkemisen viimeistään väsymykseensä. Mutta tarve itkeä tuo itku loppuun ja kokea, että sille löytyy vastaanottoa, ei häviä minnekään. Mikään analyysissa saavutettu ymmärrys ei voi korvata niitä kyyneleitä, joille vihdoinkin löytyy tilaa ja rakastavaa vastaanottoa. Alkuperäisten kyneleiden vuodattaminen tuo myös mieleen siihen liittyvät muistot. Eikä niitä tarvitse ymmärtää. Ne pitää vain muistaa ja kokea.

Jälkeenpäin se tuntuu valaistumiselta. Kuinka helpottavaa onkaan täyttää tunteista tyhjän kohdan omasta persoonastaan. Kriisi on vienyt lähemmäksi alkuperäistä tunnetta ja kysely on vienyt sen kynnykselle. Kaaos on elämistä tunteen kieltämisen ja kokemisen rajalla. Valo tulee suostumisesta siihen tunteeseen, mikä aikanaan oli totta, mutta jolle ei löytynyt armollista vastaanottoa.

Alkusuru palauttaa meidät siihen tilaan mihin synnyimme. Me emme syntyneet ajattelevina, tahtovina tai edes tuntevina. Me synnyimme *tarvitsevinä*. Itku ja raivo ilmentää alkuperäistä pettymystä.

Näyttää siltä, että itkeminen on suorastaan biologinen välttämättömyys. Kyneleiden mukana vapautuu niin paljon fyysistä stressiä.

Monesti nuo itkut vapautuvat elokuvien tai muiden ihmisten kohtaloiden virittäminä. Ne helpottavat hetkeksi, mutta eivät vapauta, koska kytkentä omaan sisäiseen totuuteen ei vielä ole tapahtunut. Kyynelten täytyy aidosti kytkeytyä oman sisäisen lapsen yksinäisyyteen, suojattomuuteen ja hätään. Toisen kokemus tai ulkoinen virike voi toimia ”aasinsiltana” niihin (niinkuin ryhmissä usein tapahtuu), mutta yhteys omaa kokemukseen täytyy löytyä ennen kuin ne ovat todella parantavia. Vasta silloin tapahtuu todellinen *katarssis*, puhdistautuminen, vapautuminen ja eheytyminen.

Se on aika paradoksaalinen valaistuminen, koska kärsimys ja siitä eheytyminen tapahtuu samanaikaisesti. Kun ihminen kokonaan eristäytyy kokemastaan kärsimyksestä, hän petaa sairaudelle vuodetta. Kärsimyksen kieltäminen on hiljaisen helvetin kovertamista sisimpäänsä. Vasta uusi yhteys kärsimykseen avaa eheytyksen mahdollisuudet. Alkuperäinen trauma ei välity vain sellaisenaan uudelleen koettavaksi. Pelkkä toistaminen ei paranna. Vasta silloin, kun löytyy tilaa sen *täydelle* kokemiselle ja koetun *ilmaisulle*, siitä aiheutunut vamma eheytyy. Kokemus ja sen ilmaisu tarvitsee myös rakastavan todistajan — Sinän, joka armollisesti ottaa sen vastaan. Se voi olla ystävä, terapeutti, ryhmä, näkymätön Jumala tai kaikki yhdellä kertaa, mutta *jonkun* täytyy olla läsnä.

Itkemättömille kyyneleille löytyy vastaanottaja, ilmaisemattomalle raivolle löytyy todistaja, alkuperäinen pettymys ja suru, turhautuminen ja viha, kaipuu ja rakkaus, on vihdoinkin saanut sylin johon mahtuu. Vihdoinkin löytyy tilaa kyynelille, jotka salasi äitisi haudalla, koska isä oli pyytänyt sinua olemaan surematta. Vihdoinkin löytyy paikka raivolle, jonka koit kun isä humalassa tunkeutui vierellesi tai antoi ystäviensä kopeloida sinua. Saat todistajan sille yksinäisyydelle, jonka koit, kun et pystynyt estämään vanhempiesi riitoja, eikä kumpikaan niiden keskellä huomannut sinua. jne.

En tiedä onko tämä *välttämätöntä* terveen elämän kannalta (vaikka **Janov, Miller, Stettbacher** & kumppanit niin väittävätkin), mutta tiedän, että se on ainakin mahdollista ja toteutuessaan erittäin vapauttavaa.

Vapauttava rakkaus

Loppujen lopuksi kaikkein tärkeimmät valon hetket ovat yksinkertaisia rakkauden ja armon avautumisen hetkiä.

Kerron esimerkin omasta isoäidistäni. Noin viisikymppisenä hän vaipui syvään depressioon. Maailma musteni ja näkökulma kaikkeen oli pessimistinen. Hän oli vakuuttunut siitä, ettei kukaan rakastanut häntä ja kaikki olivat häntä vastaan. Hän oli jollakin salaperäisellä tavalla syyllinen jokaiseen onnettomuuteen maan päällä. Kukaan ei pystynyt tavoittamaan hänen sydäntään. Hän vaipui täydelliseen eristyneisyyteen.

Siihen aikaan lobotomialeikkaukset¹⁰⁹ olivat vielä suosittuja, ja lääkärit ehdottivat sen suorittamista isoäidille. Onneksi isäni kielsi leikkauksen. Masennus kesti kymmenen vuotta ja päättyi radiosta kuultuun jumalanpalvelukseen. Muutama sana saarnasta tavoittivat isoäidin sydämen ja tunkeutuivat valonsäteenä hänen mielensä pimeyteen. Hän uskoi taas olevansa rakastettu ja vapautui itse rakastamaan. Kymmenen vuoden masennus, johon lääkkeet eivät pureet, väistyi ilman pitkällistä psykoterapiaa. Minä sain tutustua isoäitiini parantumisen jälkeen. Muistan hänet valoisana ihmisenä, hurskaana naisena, joka pilke silmäkulmassa kertoi seksuaalisuuteensa heräävälle pikkupojalle pikkutuhmia ja kaksimielisiä vitsejä.

Erik Ewaldsin elämäkertakirjassa löytyy kuvaus vastaavanlaisesta kokemuksesta. Hän istuu kotona tuolilla ja on hiljaa.

"Tajusin: hyvänen aika, Jumala rakastaa minua, vaimoni rakastaa minua, lapseni rakastavat minua. Minä saan vain olla olemassa ja ottaa kaiken vastaan."

¹⁰⁹ Lobotomialeikkaus on yksinkertainen operaatio, jossa silmäaukon kautta katkaistaan tietty aivolohkoja yhdistävä hermorata. Seurauksena on kyvyttömyys tuntea murheita. Leikkausta käytetään enään hyvin harvoin.

Istuttuani puoli tuntia näissä ajatuksissa minulle yhtäkkiä näytettiin myös toinen puoli. Ikäänkuin joku olisi kysynyt minulta:... Käsitätkö, että nämä samaiset ihmiset tulisivat erittäin onnellisiksi, jos uskaltaisit säteillä heihin sydämesi lämpöä ja kiintymystä? Se kelpaa heille.

Näin minulle avautui terapian aivan sisin olemus. Paradoksaalista siinä on, että tämäntapainen rentouttava kokemus johtaa juuri siihen aktiivisuuteen, jota ponnistelemalla yritetään turhaan saavuttaa. Ainakin vaimoni oli tuon kokemuksen jälkeen sitä mieltä, että olen kuin uusi aviomies."110

Ewalds ei kerro kokemuksensa taustasta sen tarkemmin, mutta elämäkerrasta saa kuvan ahkerasta etsijästä, sitkeästä yrittäjästä ja miehestä, joka ponnistaa voimansa äärimmilleen saavuttaakseen tavoitteensa. Ehkä hiljainen väsynyt hetki tuolilla, ilman kirjaa, tyhjensi hänen mieltänsä tärkeistä teorioista ja pysähdytti hänen sisäiset pyrkimyksensä sen verran, että jäi tilaa yksinkertaiselle Jumalan Hengen puheelle, jonka lapsikin voi tajuta, mutta jossa samalla paljastuu *"terapian sisin olemus."*

Kun aloitimme työmme täällä Ystävyiden Majatalossa olin elänyt jo viidessä yhteisössä. Yhteisöidealismi oli alusta alkaen tosi kiivas. Minulla oli vahvat ihanteet siitä miten kristillisessä yhteisössä pitäisi elää. Turhaan olin noin viidentoista vuoden ajan hirttamässä itseäni ja muita hyvyiden ihanteisiin. Monta ihanaa yhteisökokemusta oli takana ja jonkin verran olin niistä varmaan oppinutkin. Mutta kun viideskin yritys päättyi raastaviin riitoihin, olin liian väsynyt aloittamaan taas uudestaan Jumalan maanpäällisen valtakunnan rakentamisen, tällä kertaa Kruusilaan.

Näytämys antoi tilaa armolle. Jäin katsomaan ketä tänne työtovereiksi ilmestyy, enkä enää seulonut heitä omien ihanteideni kautta. Hyvin epätodennäköisten kumppanien seurassa ja yllättävien ystävien tuella, olemme jo yli seitsemän vuotta saaneet tästä yhteisöstä nauttia. Emme enää pidä säännöllisiä henkilökunnan palavereita, joissa väkisin selvitetään kaikki väärinkäsitykset ja ristiriidat juurta jaksain. Asioita on selvitelty sitä mukaan kun siihen on tarvetta ollut. On täälläkin riideltä eivätkä kaikki ole täältä onnellisena ja kiitollisina lähteneet. Se ei kuitenkaan ole koko maailmaa kaatanut. Armo ja rakkaus on saanut elää omaa täydellistä elämäänsä vajavaisessa muodossa rajallisuutensa suht' hyväksyneiden ihmisten kesken. Se hyvä, mikä on jäänyt elinvoimaiseksi kaiken raadollisuuden keskellä, ei enää ole tuntunut upealta saavutukselta, vaan yllättävältä lahjalta.

Pelkkä armo

Kun rakkaus ottaa ensimmäisen askeleensa maan päällä, se on armahtamisen ja anteeksiannon askel.

Oman elämäni syvin epätoivon kausi päättyi ajaessani autolla. Olin täysin välinpitämätön siitä millä kaistalla ajoin. En itse ohjannut vastaantulevien kaistalle, mutta olisin tuskin väistänyt jos joku olisi ajanut minua päin. Odotin ja toivoin kuolemaa.

Autolla ajaessa, paikallaan junnaava ajatusrata joskus pysähtyy ja jättää tyhjän tilan, johon mahtuu uutta sanomaa. Minulle se tuli mieleen nousevan lapsuuden laulun muodossa:

"Jonk' on turva Jumalassa, turvassa on paremmassa..."

Se oli minulle uusi alku. Jumala tuntui yhtäkkiä tavattoman äidilliseltä. Syvä kiitollisuus täytti mieleni, samalla kun katkera ja epätoivoisen ripustautuva otteeni muihin turvan lähteisiin heltisi. Se oli pitkäksi aikaa tärkein elämäni muuttava kokemus.

Tiedän, että *kokemus* ja *tunne* eivät yksistään kelpaa todisteeksi ja perustaksi uskolle. Kolmikymppisenä yritin vielä panna maailmaa järjestykseen loogisin välinein. Jokaiselle uskomukselle piti löytää älyllisesti pätevät perustelut. Kapinoin pelkkään kokemukseen perustuvaa älytöntä kristillisyyttä vastaan, ja halveksin herätyskristillisyyden tunneperäistä

110 Saara Karppinen. *Kasvun tie*. Päivä -90. s.217.

anti-intellektualismia. Olin itse liian vieraantunut tunteistani osatakseni arvostaa niiden merkitystä tarpeeksi. Sorruin rankasti aliarvioimaan yksinkertaisen, mutta sydäntä uudistavan kokemuksen merkitystä.

En enää usko, että uskonnollinen kokemus on vain pinnallisesta tunteilua. Ja alitajuisten voimien aallokkoa. Joillakin kokemuksilla todellakin on tuonpuoleiset juuret. En tietenkään voi todistaa sitä. Olen vain vakuuttunut siitä. Tunteiden keskellä, tai niiden puutteen keskellä tapahtuu jotain, jota psykologia ei enää tavoita.

Puhun niistä hetkistä, jolloin olen voinut olla vakuuttunut armosta, vaikka olen tuntenut itseni kelpaamattomaksi; hetkistä, jolloin olen voinut uskoa arvooni, vaikka olen tuntenut itseni arvottomaksi; hetkistä, jolloin sydämeni on täyttynyt rakkaudella, vaikka olen tuntenut itseni hylätyksi; hetkistä, jolloin mielettömyyden keskeltä on syntynyt usko perimmäiseen mieleen.

Elämän kaaoksien keskellä olen havainnut armollisen rakkauden ja yllättyneenä vastaanottanut sen sanoin kuvaamattoman arvokkaana lahjana.

En puhu kilvoittelun seurauksena saavutetusta pyhyiden tasosta, joka on voitettu kovan yrittämisen kautta, vaan yllättävästä löydöstä keskellä elämäni pohjalukemia, yrityksieni nollapistettä ja saavutuksieni raunioissa.

Armollinen rakkaus on löytö, ei saavutus. Se on lahja, ei palkinto. Se on kokemus eikä vain looginen johtopäätös.

Mitä rohkeammin olen suostunut kohtaamaan elämän, sitä syvemmin olen kokenut Jumalan armollisen rakkauden etsattuna sen ytimeen. Mitä enemmän olen luottanut siihen, sitä uskaliaammin olen voinut kohdata elämän.

Mitä perusteellisemmin tunnen omaa historiaani, sitä selvemmin näen, että Jumalan rakkaus on metsästänyt minua koko elämäni. Aina kun se on minut saavuttanut, armo on sulkenut minut syliinsä.

Sydämeni uskottomuuden keskeltä, olen löytänyt Hänen sydämensä uskollisuuden.

Armottomuuteni ytimeestä, Hänen armollisuutensa on tullut vastaan.

Epäuskoni kaikkeen on hälvennyt, kun olen kohdannut Hänen uskonsa jopa minuun.

Epätoivoinen syyllisyys on haihtunut, Jumalan anteeksiantavan armon alla.

Vaivuttuani joskus sydämeni pieneen minihelvettiin, olen sieltäkin löytänyt itseni laskeutumassa Jumalan armolliseen käteen.

Kaiken tämän keskellä, väsynyt ja runneltu sydän on tavoittanut ilon mahdollisuuden ja oikeutuksen.

Pahuus on sittenkin heikompi voima.

Rakkaus on sittenkin suurin valta koko maailmankaikkeudessa. Silti se on ainoa väkivallaton valta. Se odottaa tarpeeksi syvää heikkouden hetkeä ja yllättää silloin, kun sitä ei enää jaksa torjua.

VAPAUS

*”Sinän maailma ei ole sulkeutunut. Se joka yhdentyneellä olemuksella, uudestisyntyneellä yhteydenvoimalla astuu sitä kohden, tulee huomaamaan vapauden.”*111 **Martin Buber**

Jokaisen uuden valonsäteen myötä tulee myös uuden vapauden lahja. *"Totuus on tekevä teidät vapaiksi."*¹¹² Uusi oivallus tuo vapauden irtaantua siitä mikä on perittyä ja itsestäänselvänä koettua. Enää ei ole *pakko* mukautua. Nyt *voi* muuttua. Todellinen minuuteni on vapaa ottamaan uuden askeleen irti siitä, mikä on ulkoapäin saneltua ja ohjelmoitua. Uusi itseensä ja tosi-suhteisiinsa kotiintuleminen, on muutosprosessin kohokohta.

Vaarallinen vapaus

*"Oletko unohtanut, että ihmiselle rauha tai jopa kuolema on paljon mieluisampi kuin valinnan vapaus hyvän ja pahan välillä?"*¹¹³ **Fyodor Dostojevski**

"Minut on kasvatettu tällaiseksi... Mikä on sinun verukkeesi?"

"Minä olen syntynyt tällaiseksi."

Haluatko todella vapauttasi kunnioittavaa Jumalan rakkautta? Uskallatko tunnustautua vapaaksi? Oletko valmis ottamaan tosissasi rajallinen mutta todellinen vapautesi, ja sen myötä suostua myös vastuulliseksi? Vai jäätkö mieluummin valittamaan onnettomia perintö- ja ympäristötekijöitäsi, samalla kun nautit siitä seuraavasta (kuvitellusta) vastuuvapaudesta?

Hukutatko mieluummin yksilöllisyytesi joukkoliikkeisiin, kollektiiviseen järjestykseen, päättömän yksimieliseen seurakuntaan, tai toisen ihmisen sieluun, jotta sinun ei tarvitse kohdata omaa itseäsi Jumalan edessä?

On monia syitä mieluummin pysyä olosuhteiden orjana ja maailman menoon mukautuvana. Voimattomuus ja kyvyttömyys, orjuus ja uhrina oleminen, antaa vapauden vapaudesta. Muuttumisen mahdollisuus toisi mukanaan ihmisen raskaimman kuorman ja kirkkaimman kruunun: vastuullisten valintojen tekemisen taakan ja etuoikeuden.

Tiedätkö mistä todellisen pöllön tunnistaa? Mitä enemmän valoa sille antaa sitä vähemmän se näkee.

"Mutta valo tulee liian myöhään", sanot. *"En ole tottunut rakkauteen. Minulla ei ole kokemusta rakastettuna olemisesta. Siksi en pysty ottamaan sitä vastaan."*

On surullista kohdata ihminen, joka on niin katkeroitunut lapsuutensa pimeydestä tai aikuisena kokemistaan pettymyksistä, että keskittyy kaikin voimin pitämään kiinni kokemastaan vääryydestä.

Kirjassaan *Sickness unto death* **Sören Kierkegaard** kuvaa tällaista ihmistä:

*"Nyt hän tahtoo mieluummin raivota kaikkea vastaan, olla koko maailmassa juuri se, jolle olemassaolo on tehnyt vääryyttä; hänelle on tärkeää huolehtia siitä, että hänellä on tuska aina ulottuvillaan, ettei kukaan riistä sitä häneltä... Hän uskoo, kapinoiden koko olemassaoloa vastaan, saaneensa todisteen, joka kumoo olemassaolon hyvyyden. Epätoivoinen katsoo itse olevansa tämä todiste, ja se hän haluaakin olla... protestoidakseen kärsimyksellään koko olemassaoloa vastaan."*¹¹⁴

Hän ei siedä muuttavan rakkauden kohtaamista. On vain minä ja minun kaikenkattava kärsimykseni. Kolmannen läsnäolo kutsumuksen muodossa on liian haastavaa. Se liikuttaa liian syvältä. Se haastaa liian perusteelliseen mielenmuutokseen. On helpompi mukautua kärsimykseen. Se vapauttaa elämästä, joka on vastaanottamista, vastuunottamista ja takaisin antamista.

¹¹² Joh.8:32.

¹¹³ **Feodor Dostojevsky** *Karamazovin Veljekset*.

¹¹⁴ **Sören Kierkegaard**. *The sickness unto death*.

Buberilla oli sama kiusaus. Hänen äitinsä yksinkertaisesti käveli tiehensä kun Martin oli vasta 4-vuotias. Meni mitään selittämättä toisen miehen matkaan, eikä koskaan tullut takaisin. Sen myötä purkautui myös lapsuuden koti. Martin lähetettiin isovanhempiensa kasvatettavaksi.

Psykoanalyttisesti olisi herkkua selittää Buberin myöhempi keskittyminen minä-sinä suhteen merkitykseen sillä, että hän menetti äitinsä juuri kun oidipaallinen vaihe oli alkamassa. Voihan siinä olla jotain peräinkin. Tärkeintä kuitenkin on se, että Buber ei menetyksensä takia valinnut loppuelämäkseen eristäytymistä minä-sinä suhteesta. Hänellä olisi ollut ketä tahansa analyttikkoa tyydyttävät syyt tehdä niin.

Saimme kunnian olla jakamassa erään lapsena seksuaalisesti käytetyn naisen vapaustaistelua. Hän inhosi kaikkia miehiä, ei sietänyt katsoa heitä alastomina ja jokainen miehen kosketus oksetti. Hänellä oli erittäin hyvät syyt siihen. Se mikä teki hänen paranemisensa niin nopeaksi oli prosessin alussa tehty selkeä asennevalinta. Hän näki itsensä kyllä isänsä uhrina, mutta samalla hän päätti ottaa vastuun omasta käytöksestään muita miehiä kohtaan. Alussa hän ei nähnyt minkäänlaista vapautta tuntea heitä kohtaan, muuta kuin vastenmielisyyttä, mutta silti hän suostui näkemään itsensä vapaaksi käyttäytymään heitä kohtaan vähemmän torjuvasti. Hän myönsi tarvitsevansa rakkaussuhdetta mieheen, eikä voisi ikinä sellaista suhdetta saada, jos jatkaisi tällä tavalla.

Samalla kun hän alkoi käydä läpi torjuttuja tunteitaan suhteessa isäänsä, hän ei koskaan käyttänyt niitä vastuusta vapauttavina *selityksinä* omalle käytökselleen suhteessa muihin miehiin. Hän laski reilusti isän harteille sen vastuun mikä sinne kuului, samalla kun hän säilytti oman vastuunsa itsellään. Hän ei suostunut näkemään itseään täysin kyvyttömänä rakkauteen. Hänellä oli harvinaisen suuria vaikeuksia luottaa rakkauteen, mutta uskoi ja tunnusti itsensä kaikesta huolimatta vapaaksi siihen. Vastuun ja vapauden tunnistaminen ja tunnustaminen kulkivat käsi kädessä. Molemmat vahvistivat toisiaan. Usko vapauteen vahvisti vastuuta ja päinvastoin. Hän ei koskaan antanut isän viedä itseltään vapauden olla rakastettu.

Kohtaamisen vaikeuteen luonnollisesti vaikuttaa sekä varhaiset täyttymykset että turhautumiset. Kohtaamiseen suostuminen jää molemmissa tapauksissa kuitenkin meidän vastuullemme.

AA-piireissä tunnetaan hyvin kuinka vaikeaa on yksinkertaisesti myöntää oma voimattomuutensa ongelmien edessä. Monet taistelevat pitkään ennen kuin oikeasti myöntävät olevansa alkoholisteja ja tarvitsevansa korkeamman voimaa selvittääkseen kuiville. Avuttomuuden myöntäminen on pelottavaa. Mutta paradoksaalista kyllä, kun se vihdoinkin tapahtuu myöntäjässä yleensä vapautuu välittömästi uutta voimaa. Kriisiin, kyselyn ja pitkän kaaoksen kautta löytänyt valon, johon suostuminen on kuin suloinen kotiintuleminen.

Tässä on AA-liikkeen suuri ja ihmeellinen paradoksi. Toisaalta myönnetään täydellinen avuttomuus oman ongelman edessä. Toisaalta suostutaan ottamaan kokonaisvaltainen vastuu omasta käytöksestään. Näidenhän ei pitäisi sopia yhteen. Jos oikeasti on avuton, ei oikeasti ole vastuullinen. Selittäköön ken taitaa. Molempiin myöntymyksiin tarvitaan kuitenkin sinun vapaaehtoinen suostumuksesi.

Ilo

"Mutta kun lapsi on syntynyt, äiti ei enää muista kipujaan vaan iloitsee siitä, että lapsi on syntynyt maailmaan." 115 **Jeesus**

"Iloisuutta ei voi opetella eikä harjoitella. Se joko on tai sitten sitä ei ole." **Suomalainen X**

Lahjan vastaanottajan tunnistaa ilosta ja kiitollisuudesta.

Muistan kuinka isäni kertoi omasta kääntymyskokemuksestaan, joka tapahtui puuliiterissä. Astuessaan ulos sieltä hänen sydämensä oli täynnä kiitollisuutta.

"Olisin voinut sulkea koko maailman syliini."

Omassa kokemuksessani, innoittavimmat ja energisimmät hetket, ovat olleet uuden totuuden vastaanottamisen tai siihen suostumisen hetkiä. Joskus totuus on välähtänyt pitkän etsinnän ja kaaoksen jälkeen, toisinaan taas pitkän torjunnan ja vastustamisen jälkeen.

Joskus voi hukata energiansa Hengen vastustamiseen. Jos keskittyy siihen, voimaa ei jää paljon elämiseen. Paavalin mukaan meillä on valta murehduttaa, vastustaa ja jopa sammuttaa Pyhän Hengen työ elämässämme. Epäilemättä oma henkemmekin sammuu sen myötä ja elämänvoimat ehtyvät.

Mutta myös pimeydessä tarpominen ja etsiminen vie voimaa. Siksi uuden vastauksen ja tasapainon löytäminen vapauttaa valtavasti energiaa. Kun totuus vihdoin saavuttaa mieleemme, voimamme vapautuu muualle.

Vapauttavan oivalluksen tunnistaa aina uudesta vapautuneesta ilosta. Epämääräisessä ahdistuksessa ja yleisankeudessa mikään ei tunnu todelta eikä mikään elä. Kun totuus surusta, pelosta, vihasta, häpeästä, vääryydestä jne. saa olla totta, löytyy myös tilaa ilolle ja elämälle. Rakkaus iloitsee yhdessä totuuden kanssa. Se ei yksinkertaisesti voi elää ja kasvaa siellä, missä kaikki elämän elementit eivät saa olla totuuden valossa.

Ryhmätyössä kiinnitän usein huomion hiljaa pohtivan kasvoille yhtäkkiä leviävään hymynhäivähdykseen. Se on useimmiten merkki jostakin uudesta oivalluksesta. *"Ahaa"*, *"Jeeesss.."* *"Heureka,"* *"Hoosianna"* tai *"Halleluja"* ovat kaikki etsinnästä vapautuneen energian purkauksia, ilokatarssikseja.

Pään ja sydämen välinen pato on murtunut ja kokonaispersoonan eheytyminen on alkanut.

Korvikkeen muodossa samanlaiselta näyttävä ilo voidaan saavuttaa sillä, että yksinkertaisesti lakkaa ajattelemasta ja luovuttautuu jollekin gurulle tai ryhmälle joka ajattelee minun puolestani. Tämä infantiilinen ilo ja helpotus, jota kutsutaan myös lapsenomaiseksi uskoksi, on halpa ja tyhjä korvike täyttymykselle. Se on iloa siitä, että etsintä on loppunut, eikä siitä että vastaus on löytynyt. Ristiriidan laskeminen yhden auktoriteetin tai kollektiivin alttarille tuottaa kyllä suuren helpotuksen, mutta ei valosta täyttyneen sydämen riemua.

Elämää palvelevan oivalluksen hedelmä on aina vahvistunut tuntu autenttisesta minuudesta, joka on selkeämmässä suhteessa itseensä, sinuuteen (lähimmäiseen ja Jumalaan) ja kaikkeuteen. Itsestään, toisesta, Jumalasta ja luonnosta eksynyt minuus on löytänyt kotinsa elämästä, tai ainakin tutustunut uuteen huoneeseen elämänsä kodissa.

Naurun lahja

Naapurin pakana jäi auton alle juuri kirkon oven edessä. Pappi tuli lohduttamaan häntä ja kysyi vanhasta tottumuksesta (tai varmuuden vuoksi)

"Uskotko sinä kolmyhteiseen Jumalaan, Isä Jumalaan, Jumalan Poikaan ja Pyhään Henkeen?"

Naapuri vastasi tohkeissaan:

"Tässä minä makaan henkihieverissä ja sinä tulet esittämään minulle arvoituksia?!"

Tietääkseni ihminen on kaikista lajeista ainoa, joka kykenee nauramaan itselleen ja muille. Näyttää myös siltä, että huumorin taju on aika suorassa suhteessa mielen terveyteen ja sisäiseen vapauteen. Minä olen oppinut varomaan erittäin hengellisinä itseään pitäviä ihmisiä, joilla ei ole minkäänlaista huumorintajua. Ankara kuri ja sisäinen pakkovalta ei anna minkäänlaista tilaa huvittaville pikku yllätyksille tai hulvattomalle naurulle.

Mutta joskus elämä hyyydyttää hymyn. Elämän kriisit, levoton kysely ja pimeä kaaos antaa vähän liikkumatilaa huumorille. Kun kipu, pelko ja masennus on pahimmillaan ei paljon naurata. Psykologisessa kirjallisuudessa käsitellään itkua, surua ja neuroottisuutta, paljon enemmän kuin naurua, iloa ja huumoria. No, eihän keittokirjoissakaan puhuta syömiseen nautinnoista, vaan ruuan valmistamisesta.

Huumorilla on anteeksiantavainen luonne. Se on todellisuutensa kanssa sovintoon päässeän ihmisen seuralainen. Mitä monipuolisemmin on kohdannut sisäiset koukeronsa, mitä kattavammin on suostunut tuntemaan tunteena ja tarpeensa, mitä perusteellisemmin on antanut itsensä olla itselleen yllätys, sitä vapautuneemmin voi nauraa melkein mille tahansa. Valo, jonka olen saanut, ei auta vain näkemään tarkemmin. Se on auttanut minut katsomaan uusista näkökulmista samoja asioita. Kun sydän vapautuu katsomaan samaa asiaa eri puolilta, on vaikea olla nauramatta sille, kuinka eriltä sama asia täyttää, kun sitä katsoo monelta kantilta samanaikaisesti.

Kun viimeisetkin yritykset hallita elämää tiukan kontrollin kautta ovat loppuneet, vapautunut nauru saa tilaa. Kun vallan linnakkeet ovat ympäriltäni sortuneet, vallaton lapseuden henki pääsee kikattamaan tyhmille sankariteoille ja hassuille urhoollisuuksille. Kun lapsuuden itkemättömät kyyneleet on itketty, niiden jälkeen vapautuu myös se nauru, joka ei mahtunut lapsen maailmaan.

Jos naurun lahja joskus kuolee tekemässämme ryhmätyössä, meidän on aika lopettaa. Silloin on jotain mennyt vakavasti pieleen. Olemme jatkuvasti tekemisissä äärimmäisten tragedioiden kanssa, silti meillä on poikkeuksetta myös hillittömän hauskaa. Kun tämä työ ei enää tunnu myös hauskalta on paras vetäytyä jäähyille. Ei siksi, että kaiken tekemämme pitäisi olla hauskaa, vaan siksi, että silloin alamme luultavasti olla esteenä ihmisten tervehtymiselle.

Mitä lähemmäksi elämän ydintä pääsemme sitä lähempänä tragiikka ja komiikka ovat toisiaan.

Kiitollisuus

"Vain vapaat ihmiset ovat kiitollisia toisille ihmisille." 116 **Baruch Spinoza**

Iloinen kiitollisuus voi nousta myös ruman ja vastenmielisen totuuden kohtaamisesta.

Muistan kuinka eräässä terapiaryhmässä jouduin käsittelemään suhdettani omiin lapsiini. En millään halunnut myöntää vierauttani lasteni maailmasta. Minä kyllä "tiesin" heidän tarpeensa ja "tunsin" omat lapseni. Minä en ainakaan ole sellainen opettaja, joka kiertää muille opettamassa rakkaudesta, mutta ei rakasta omia lapsiaan. Olin hirvittävän loukkaantunut terapeutille, joka sitkeästi kiinnitti huomionsa kyvyttömyyteeni eläytyen vaihtaa roolia¹¹⁷ lasteni kanssa. Pidin ryhmän edessä pitkiä puolustuspuheita.

Lopulta ohjaaja pyysi minua panemaan käden sydämelleni samalla kun puhuin. Ärsyynnyin moiseista turhasta tempuilusta, mutta tottelin. Panin käden sydämelleni ja olin hetken hiljaa. Välittömästi kuulin sydämeni sanovan: *"Älä valehtele."* Torjuin viestin ja jatkoin puolustelujani. Vasta puoli tuntia myöhemmin murrui myöntämään totuuden siitä, että minä todellakin *kohtelin* lapsiani paljon enemmän kuin *kohtasin* heitä.

Merkillistä kyllä tuo nöyrytyksen hetki tuntui ylösnousemukselta. Rasittunut olemukseni täytyi vapauttavalla ilolla ja kiitollisuudella. Kohtasin hävettävän ja nolon totuuden. Mutta se ei ollutkaan tuomarin totuus, vaan armahtajan vapauttava totuus. Minun oli kuultava se, jotta pääsisin eteenpäin. En voisi kokea mitään muutosta, jos en ensin suostuisi siihen missä olen. Näin, että olennainen mielen muutos edellyttää olennaisen mielen kohtaamista.

116 Siteerattu Ollilan kirjassa s.242.

117 Eläytyvä roolinvaihto on sosio- ja psykodraamassa käytetty keskeinen terapeutin menetelmä.

Kun en enää keskittynyt puolustamaan hyvää isyyttäni, vaan suostuin kömpelöksi ja avuttomaksi isäksi, joka on kyvytön antautuneesti leikkimään lastensa kanssa, vapauduin samalla olemaan muutakin. Suostuttuani olemaan mitä olen, vapauduin samalla tulemaan joksikin muuksi.

Ihmettelin itsekkin sitä vapautunutta ja kiitollista iloa, joka seurasi näin vaikeasti myönnettävän totuuden kohtaamisesta. Siinä samassa mieleeni juolahti Paavalin sanat: *"Rakkaus iloitsee yhdessä totuuden kanssa."* Todellakin. Jumalan rakkaus kestää totuuden meistä, oli se sitten mikä tahansa. Jumalan rakkaus iloitsee, kun suostumme totuuteen, vaikka ikäväänkin sellaiseen. Vain totuudesta voi lähteä eteenpäin.

Siitä alkoi uusien löytöjen aika suhteessani lasten maailmaan. Viime vuosien suurimpia iloja on ollut hetkittäin toteutuva spontaani eksyminen nuorempien lasten mielikuvitusmaailmaan ja leikkiminen siinä. En enää leiki lasten kanssa siksi, että hyvän isän tulee tehdä niin, vaan siksi että se on hauskaa. Hyviä neuvoja antavan hyvän isän tilalle on tullut vähän enemmän lasten iloihin ja suruihin eläytyvää miestä ja pikku poikaa.

Joka ei koskaan ole suostunut iloitsemaan paskaisesta tai kultaisesta totuudesta, ei voi osallistua toisenkaan iloon. Hän keskittyy itsessään vain siihen, minkä *pitäisi olla* totta, eikä siihen, mikä *on* totta. Näin hän tekee myös suhteessaan toiseen. Siksi hän tunkeutuessaan toisen sydämen puutarhaan kiinnittää huomionsa vain paskalantaan, huomaamatta ollenkaan kukkia, jotka saavat siitä ravintonsa.

Kateus on kaiken hyvyyden vihollinen ja kiitollisuuden vastakohta. Kun vapaudun olemaan kiitollinen siitä mitä omien rajojeni sisäpuolella *on*, minun ei tarvitse enää olla kateellinen sille, mitä niiden sisäpuolella *ei ole*. Kun vapaudun olemaan kiitollinen siitä (vaatimattomastakin) muutosprosessista, mikä minussa tapahtuu, voin iloita vastaavasta myös toisissa.

Varjo jää

"Minä vielä neljä vuotta myöhemmin ihmettelen, toipuuko siitä koskaan täydellisesti. Pitääkö sitä ylipäänsä toipua täydellisesti?" 118 Yrsa Stenius

Uskallammeko sanoa Auschwitzista pelastuneille, kaasukammioiden Jobeille:

"Kiittäkää Herraa! Hän on hyvä, iäti kestää hänen armonsa." 119

Ainoa vastaus, minkä Raamatun **Job** sai, oli Jumalan läsnäolo, että hän tunsii Jumalan taas. Mitään ei tullut selitetyksi, mikään ei ole tullut korjatuksi, vääryys ei ole muuttunut oikeudeksi, eikä julmuus lempeydeksi. Toipuuko sellaisesta koskaan?

Jokaisen kriisin ja kaaoksen varjo jää elämään. Se on tumma tai musta väri, jota ilman emme enää voi, emmekä *saa* elää. Sieluun jää surullinen kaikupohja, joka antaa syvyyttä kaikille elämän äänille. Vaikka se tuo lisää lujutusta minuuden rakenteisiin, se on samalla haikea muistutus siitä, kuinka haurasta kaikki on.

Mikään oivallus, parantuminen tai valaistuminen ei tee historiaa tyhjäksi. Se täyttää historian, mutta ei muuta sitä toisenlaiseksi. Tarinaamme ei tule valon myötä uusia aukkoja. Varjotkin kuuluvat kokonaiskertomukseen. Ne jäävät muistuttamaan valon vastakohdasta ja sellaisina vain syventävät kiitollisuuttamme. Ne jäävät opettamaan läksyjä, joita vain pimeät värit voivat opettaa. Niiden unohtaminen on tyhmistymistä. Viisautta on muistaa mitä pahaa ihminen voi tehdä itselleen tai toiselle, samalla kun jää luottamaan siihen, että hyväkin on mahdollista. Niiden muistaminen pitää meidät tietoisina niistä ihmisyyden rajoista, joita illuusiot joskus sumentavat.

118 Stenius s.102.

119 Ps. 106:1.

Ennen kuin tiesin **Steinerilaisuudesta** mitään perusteellisempaa, muistan vieroksuneeni heidän johdonmukaista tapaansa olla käyttämättä maalauksissaan mustaa väriä. Intuitiivinen varaukseni on vahvistunut. Musta pitääkin karsia kun lähdetään kiipeilemään hengentieteiden tikapuita pitkin taivaiisiin. Mutta tässä maailmassa elävään hengellisyyteen kuuluu myös tummuus ja synkkyys, tuiman musta varjo.

Valo ja varjo kuuluvat yhteen. Vain niiden keskellä voi kokea Hänen läsnäoloa, joka on tuttu sekä valon, että pimeyden kanssa. Joka ei itse suostu olemaan läsnä maailmassa sellaisena kuin se on, ei voi myös kokea Kolmannen todellista läsnäoloa maailmassa.

VASTUU

Arvioiminen

*”Mediayhteiskunnan markkinoilla moraali on liikeidea. Se voi sisältää miltei mitä tahansa, mutta sääntönä on, että kaavamaiset mielipiteet myyvät parhaiten.”*120 **Yrsa Stenius**

Alussa lainasin Paavalia, joka varoitti mukautumasta ja kehotti muuttumaan. Hän ei lopettanut siihen, vaan jatkoi sanomalla: *Muuttukaa... niin että osaatte arvioida, mikä on Jumalan tahto, mikä on hyvää, hänen mielensä mukaista ja täydellistä.”*121

Mukautujakin keskittyy arvioimaan, ei Jumalan tahtoa, vaan sitä miten hän voisi sujuvimmin sopeutua ympäristöönsä, joutumatta kenenkään kanssa ristiriitaan. Hänen elämäänsä ohjaa niiden ihmisten hyväksyntä, joista on riippuvainen. Heidän tahdostaan tulee hänelle Jumalan tahto, jota ei uskalla rikkoa. Hän ei ole vapaa seuraamaan totuuksia, jotka saattaisivat hänet vaikeuksiin elämänsä auktoriteettien kanssa. Hyläytyksi tulemisen pelko ja hyväksytyksi tulemisen pakko, ohjaavat hänen tapaansa arvioida kaikkea.

Vain kohtaamisen tilaan astunut muuttuja on vapaa arvioimaan, mitä uskoo Jumalan tahdoksi.

Vaikka uskon näin, en voi sille mitään, että ajatus Jumalan tahdon arvioimisesta tuo ensimmäiseksi vain pelottavia muistoja mieleen. Eihän elämästäni ole puuttunut ihmisiä, jotka ovat tienneet Jumalan tahdon – varsinkin minulle. Kukapa meistä ei olisi kuullut tai lukenut harhoihinsa seonneesta ihmisestä, joka Jumalan käskystä on tehnyt uusia tyhmyysennätyksiä tai etsinyt väkivaltaisuudelleen mitä mielikuvituksellisimpia muotoja.

Tällaiseen vetoaminen on liian helppo nakki. Maito ei ole hengenvaarallista lapselle, vaikka joku lapsi onkin kuulemma hukunut maitotonkkaan. Muiden tyhmyyksien selän takaa ei löydy piilopaikkaa omalta arviointivastuulta. Erehdysten ja hairahdusten kautta meidän on uskallettava oppia ja uskoa uuteen, vaikka se huomenna osoittautuisi tyhmäksi tai vääräksi. Jumalan tahto on ainakin lähestyttävissä.

Kun seitsemän veljeksien kesken syntyi riita siitä, kuka saa ihanan **Männistön Venlan**, yritti **Aapo** järkimiehenä hillitä ilmitappelun syntymistä kysymällä **Juhanilta**: *”Missä on järkes?”*

Juhani vastasi: *”Tässä visapäisessä halossa!”*

Juhani oli nuija, mutta niin olemme mekin, jos olemme minkä tahansa ihmeellisen kokemuksen, valaistuksen, ilmestyksen tai oivalluksen vietävissä kysymättä, onko tässä mitään järkeä ja seuraako tästä mitään hyvää?

Etsintään käytetty energia vapautuu ensin helpotuksen ja kiitollisuuteen tunteeseen. Sen jälkeen se siirtyy uuden ”totuuden” tietoiseen testaamiseen. Löydetty vastaus on kuitenkin tutkittava tarkkaan suhteessa alkuperäiseen ristiriitaan. On aika koetella uuden vastauksen pätevyyttä ja pitävyyttä.

120 Stenius s.60.

121 Room.12:2.

Käsi kädessä uuden arvioimisen kanssa kulkee vanhan uudellenarvointi. **Yrsa Steniuksen** kirja *Naiseus ja Valta* on viisikymppisen naisen perusteellinen uudelleenarvio saamastaan henkisestä perinnöstä ja sen hedelmistä. Hän tekee se perusteellisen kaaosvaiheen jälkeen, tultuaan uudestaan ”kotiin” itseensä. Hänen nuoruutensa vapauttavat oivallukset joutuvat kirjassa rankkaan jälkiarvointiin. Kuljen miehenä muutaman vuoden häntä jäljessä, mutta itseni tunnistaminen hänen arvostelemassaan radikaalia vapautta ihannoivassa miehessä, tuntui terveellisen kiusalliselta.

Ei taida ollakaan paljon muuta viisautta kuin jälkiviisaus. Mutta sitäkään emme löydä, jos emme suostu edes myöhästyneinä arvioimaan kokemuksiamme ja aikaisempia oivalluksiamme.

Yhteiskunnassa, jossa kaikki pyörii rahan ja vallan ympärillä, on joskus vaikea huomata, että on olemassa tavoitteita joiden tavoittelemisessa ei ole mitään oikeasti hyvää. On arvioitava mitkä vastaukset palvelevat korkeinta hyvää ja minkälaisista valaistumisista ei ole muuta kuin haittaa.

Jumalan tahdon huomaaminen tai sen erottaminen muusta ei ole edes teologian laitoksella opittava kyky. Pienet lapset pystyvät joskus paremmin erottamaan Pyhän ja pahan hengen kuin oppineet aikuiset. Hengellisesti absoluuttista sävelkorvaa on harvoilla, jos kellään. Ne jotka uskovat sellaisen omaavansa, eivät yleensä huomaa mitään hengellisesti hämärää katsoessaan peiliin. Kuitenkin meille on luvattu suuren säveltäjän opas, joka auttaa meitä erottamaan karille houkuttelevien seireenien laulun oikeasti hyvän elämän sävelistä.

Arviointiperusteet

"Koetelkaa henget"122 Johannes

"Mistä tuntee muuttavan kohtaamisen todellisen luonteen? Millä perustein voidaan uskoa yliluonnolliseksi uskotun kokemuksen jumalalliseen alkuperään?"

Vaikea kysymys.

Esitän muutamia arviointikriteereitä joihin itse uskon. Jokainen niistä on omalla tavallaan epämääräinen ja vajaa. Suoraan sanoen ne perustuvat omiin kokemuksiini ja ”löytöihini”, jotka huomenna saattavat osoittautua hyvinkin vääriksi. Ne ovat oikeastaan kuvauksia siitä kolmannen läsnäolosta, jonka olen oppinut tunnistamaan Kristuksen Hengeksi.

Jos yrittäisin esittää perinteisesti raamatullisia kriteereitä, ne voisivat olla paljon pikkutarkempia ja kovempia. Silti uskon, että nämäkin kriteerit ovat suht’ koht’ raamatullisia.

(1) Lahjan tuntu

Elämää palvelevassa kohtaamisessa, kokemuksessa, löydössä tai oivalluksessa on lahjan eikä saavutuksen maku. Vaikka olemme olleet aktiivisia etsijöitä, vastauksen saaminen tuntuu enemmän löydettyksi tulemiselta kuin löytämiseltä.

Tietoinen pyrkimys saada yhteys henkivoimiin, henkiolentoihin, kuolleitten henkiin ja niiden kautta salattuun tietoon on omavaltaista tunkeutumista maailmaan, jonka valtiaiksi meistä ei ole. Meillä on ihan tarpeeksi tekemistä asenteidemme, kieleemme ja käytöksemme hallitsemisessa. Kaikki tikapuut henkien maailmaan palvelevat lähinnä vastuun pakenemista siitä, mikä on ilmeistä ja sellaisen haltuunottoa, joka ei meille kuulu.

Jos meille jotakin sieltä annetaan, se on lahja, jonka sisältö paljastuu näkyvän maailman elämänlaadun paranemisessa. Spiritismin, okkultismin ja erilaisten hengentieteiden hedelmä ei ole Kristuksen kaltainen pyyteetön rakkaus. Ne vain innostavat uuteen voimaan ja valtaan, suhteessa itseen, toisiin ja maailmaan yleensä.

(2) Vallattomuus

Olen kuunnellut monen tarinoita yliluonnollisen tuntuista kokemuksista, kertomuksia energioista, säteistä, tulipalloista, parantamisen kyvyistä, tietäjyyden ja ennustamisen ”lahjoista” jne. Usein näihin liittyy tavaton kiusaus valtaan. Kokija rakastuu voimaan, joka tarjoutuu hänen käytettäväkseen. Hänelle tarjoutuu *minä-se* suhde energioihin, jotka hän uskoo voivansa ottaa haltuunsa. Hän rakastuu yliluonnolliseen valtaan, ja uskoo voivansa käyttää niitä ”hyviin tarkoituksiin.” Mikään voima ja valta ei pysty täyttämään kohtaamistyhjiötä. Koska valta on itsessään mieltä vailla, sitä tarvitaan aina vain lisää ja lisää mielekkyyden harhan ylläpitämiseksi. Taitaa olla totta, että mitä enemmän valtaa saamme, sitä huonommin, sitä käytämme. Tulemme vain lähemmäksi sitä kriittistä pistettä, jossa valta alkaa käyttää meitä.

Tämä ei merkitse sitä, että paras tapa varjeltua ongelmista on pysyä kuolleena tai ainakin henkisesti ja hengellisesti impotentteina. Luottavaisessa vallattomuudessa on toisenlaista potenssia. Hengen voima ei tarvitse tuekseen fallisia valtatoteemeja (vaikka niiden huipulle sijoitettaisiinkin risti), eikä ole riippuvaista kyvystä kontrolloida ketään. Se ei tarvitse paranormaaleja kykyjä, yliluonnollista tietoa tai pelättyä asemaa. Todellinen voimamme tulee uskalluksesta tunnistaa ja tunnustaa voimattomuutemme.

Kristuksen Henki ei vahvista meidän valta-asemaamme suhteessa toisiimme. Se rohkaisee uskallustamme luopua vallasta ja antaa tilaa kaiken syliin sulkevalle rakkaudelle. Vain pyyteettömällä rakkaudella on varaa olla vallaton - kahdessakin mielessä. Kun turvallisuutemme ei perustu valtaan vaan rakkauteen meillä on varaa olla myös lapsen kaltaisia. Minussa alkaa kaikki hälytyskellot soimaan kun kohtaan hengen voimasta uhoavan ihmisen, jossa ei ole yhtään kakaramaisuutta ja huumorintajua.

(3) Vapaus

*”Jumala ei suostu manattavaksi, mutta ei Hän itsekään pakota. Hän on mikä on ja antaa toisenkin olla oma itsensä. Nämä molemmat ominaisuudet erottavat Hänet demonisista voimista.”*123 **Martin Buber**

Vaikka Kristuksen Hengestä tuleva kokemus ei annakaan meille minkäänlaista valtiikkaa suhteessa muihin, se ei myöskään työnnä meitä pakkovallan alle. Se ei riistä vapauttamme tehdä omia valintojamme suhteessa Jumalaan, itseemme ja toisiimme.

Elämän Hengestä syntynyt kokemus vahvistaa vapauttamme tehdä omat valintamme. Korkeimman lapseksi tunnustautuminen ja ylimmän herruuden tunnistaminen, paradoksaalista kyllä, vapauttaa itseohjautuvuuteen.

Passiivisuus ja alistuvuus avaa meidät voimille, jotka eivät kunnioita kenenkään vapautta. Transsikokemus voi antaa käden vieraiden voimien ”automaatikirjoitukselle.” Tiedän kyllä, että jotkut kirkkohistorian kunnioittamat pyhät, ovat välittäneet sanomansa niin passiivisessa tilassa, etteivät jälkeensä tiedä minkälaisen sanoman välikappaleina ovat olleet. Silti olen epäileväinen niiden voimien suhteen, jotka toimivat vasta kun ihmisen tietoisuus ja valinnanvapaus on sammutettu, tavalla taikka toisella. Minusta maailma on täynnä pimeyden voimia, joiden valtaa rajoittaa vain tietoisuuden ihmisen alistumattomuus niille. Itse tunnen Kristuksen Hengen tietoisuuden terästäjänä, eikä sen sammuttajana.

Kristus sanoi tekevänsä meidät vapaiksi. Siksi hän lähestyy meitä aina sellaisessa hengessä ja sellaisella tavalla, johon voi suostua tai olla suostumatta. Kaikki sellainen voima joka, lähestyy vastustamattomalla, väkivaltaisella ja alistavalla tavalla, on hengeltään rakkaudenvastaista. Kristus ei ota sinua valtaansa. Hän antaa sinulle vallan tunnustaa oman Herruutensa tai kieltäytyä siitä.

Hän vahvistaa sinun tosi-minääsi ja kykyäsi elää itseohjautuvasti pakkovalloista vapautetun sydämesi syvyydestä asti.

123 Eclipse of God. s. 75.

Tietenkin kokonaisvaltainen antautuminen Jumalalle ja henkilökohtaiseen kutsumukseen vastaaminen voi kasvaa sellaiseksi intohimoksi ja sisäiseksi pakoksi, jonka kuvaamiseen voi käyttää vain orjuuden kieltä. Paavali käyttää sellaista kertoessaan korintolaisille oman kutsumuksensa väkevyydestä:

”Voi minua, ellen evankeliumia julista.124

Hän piti itseään Kristuksen orjana. Hänen koko minuutensa oli jo niin sitoutunut valitsemaansa tiehen, ettei voinut *itselleen väkivaltaa tekemättä* luopua siitä. Tämä on siunattua pakkoa, tietoisesti ja vapaaehtoisesti valittua orjuutta (Paavali ei sen väkevämpää sanaa sen aikaisesta sanastosta löytänyt). Siinä ei ole mitään marisevaa kohtaloon alistumista tai valittavaa ja ilotonta tottelemista. Se on palavan sydämen vastaus Hänelle, joka on vapauttanut minut minuksi ja antanut minulle mahdollisuuden palvella korkeinta hyvää. Orjuuteen tottuneen maailman köyhästä sanastosta ei löydy uutta sanaa kuvaamaan tätä todellisuutta. Paavalin täytyy käyttää vanhan maailman kirotuinta sanaa ja syöttää siihen uusi merkitys, joka on räikeästi toisensisältöinen kuin klassinen orjuus.

Vapaus löytyy Jumalan tahdon ja minun tahtoni yhtymäpisteessä. Jos sille antautuminen ja siihen sitoutuminen on orjuutta, niin tervemenoa kaikelle sille, mitä aikaisemmin kutsuin vapaudeksi. Uusi pakko on elävän sydämen kiihkeä palo. Siitä vapautuminen on vapautumista elämän tarkoituksesta.

Tuntuu tutulta.

Isäni kertoi Ystävyiden Majatalon 10-vuotisjuhliissa pitämässään puheessaan, siitä päivästä jolloin soitin hänelle ja kerroin valinneeni kaikesta huolimatta seurata Jeesusta. Olin hämmästynyt, koska en ole aikoihin muistanut sitä päivää. Olen kokenut niin monta uskoontuloa ja uudestisyntymistä sen jälkeen että yhden päivän merkitys oli kadonnut historian hämärään.

Tänään tuntuu aivan mahdootomalta luopua aikanaan valitsemastani tiestä. Ehkä joskus valitsin sen, mutta nyt tie on valinnut minut. En voi enää luopua siitä tekemättä itselleni väkivaltaa.

(4) Kotoisuus

Elämää palvelevan kohtaamisen hedelmä on syventyvä totuudentaju itsestä, maailmasta yleensä ja Jumalasta.

Jumalan Hengestä sikiävä kokemus juurruttaa meidät itseemme, omaan historiaamme, nykyhetkeemme ja tulevaisuuteemme. Samalla se vapauttaa meidät itsekkeskeisyydestämme, menneisyytemme orjuudesta, nykyhetken totuudentorjunnasta ja tulevaisuuden pelosta. Kaikki sellaiset kokemukset, jotka mitätöivät tai vääristävät inhimillisen elämän todellisuuden tai irrottavat siitä kokonaan, ovat joko psykoottisia tai demonisia.

Pyhä Henki ei tuhoa ihmisen omaa kykyä nähdä ja ymmärtää totuutta, vaan vahvistaa, valaisee, opettaa, korjaa ja laajentaa sitä.

Totuutta kohdannut ihminen kokee tulleen kotiin. Hän viihtyy paremmin itsessään, kehossaan, sukupuolestaan ja ihmisen osassa ylipäänsä. Vaikka hän tuntisi itsensä yhä vieraammaksi joidenkin ”tämän maailman” systeemien keskellä, hänen ristiriitansa niiden kanssa on kuitenkin rakentava.

(5) Yllättävyys

124 1Kor 9:17,19.

Vaikka uusi valo tuntuisikin jollakin tavalla kotoisalta, siinä on yleensä joku suunnaton yllättävyyden ulottuvuus. Kotoisuudella en tarkoitakaan tuttuutta, opittua kaavamaisuutta, vaan jotain sellaista, joka resonoi sydämeni perimmäisten ulottuvuuksien kanssa.

Silti juuri siinä on jotain sangen yllättävää. En vain ole aiemmin törmäannyt mihinkään, mikä niin syvästi vastaisi olemukseni perimmäiseen nälkään ja janoon.

Evankeliumi, joka sananmukaisesti tarkoittaa hyvää uutista, on juuri sitä – kaikesta tuttuudestaan huolimatta uutinen, yllättävä oivallus tai kokemus.

Se mitä mielessämme ennakoimme, ei välttämättä vastaa sitä mitä pohjimmiltaan janoamme. Elämää muutavassa totuudessa tai kokemuksessa on aina yllätyksellisyyden ulottuvuus, juuri siksi että se ei seuraa kohtalomme sanelemia ennakoitejamme.

(6) Muuttuvuus

Buber sanoi vanhoina päivinään: ”*Minulla ei ole mitään opetusta. Minä vain jatkan keskustelua.*” Minusta hän vähän liioittelee, mutta suotakoot se miehelle, jonka elämäntyö todellakin perustui jatkuvalla dialogille, ja muotoutui aina uudestaan vuorovaikutuksen myötä. Mikään filosofinen tai teologinen systeemi ei oikein sopinut hänelle, eikä hänen tuotantonsa varaan ole sellaista kyetty rakentamaan, edes jälkeenpäin.

Vahvakin muutoskokemus voi jähmettyä uudeksi muuttumattomuuden tilaksi. Pysyköön Jumalan sana muuttumattomana. Tosiasiaksi kuitenkin jää, että Raamattukin on kertomus vuosituhansia kestäneestä muutosprosessista.

Ei minulla ole mitään sitä vastaan, että pidämme sitä muuttumattomana ja lopullisena ilmoituksena, kunhan me annamme sen *elää* ja pitää *meidät* jatkuvassa liikkeessä.

Sellaiset ilmestykset tai kokemukset, joissa jo alkuun on lopullisuuden tuntua, haisevat kättelyssä väkivallalta. Ne rakentuvat uusiksi oppikokonaisuuksiksi, staattisiksi ja muuttumattomiksi systeemeiksi, autoritaarisiksi rakennelmiksi ja muuttumattomuuden linnakkeiksi, jotka tekevät väkivaltaa ihmiselle ja hänen kasvulleen. Jeesus on *tie totuus ja elämä*, eikä kartta, dogmi ja kaava. Minä en ymmärrä miten suhde Häneen voisi tuottaa muuttumattomuutta. Antautuminen ja sitoutuminen mihin tahansa minä-sinä suhteeseen, on antautumista ja sitoutumista jatkuvaan muutosprosessiin. Kokemus Kristuksen kohtaamisesta on vain alkua sille.

(7) Toisen tunnistus

”*Kahden tai kolmen todistajan läsnäollessa*” on monikin valhe todettu totuudeksi. Suuretkin ihmisryhmät voivat joutua harhan valtaan. Mutta jos kohtamallesii totuudelle ei löydy *ainuttakaan* tunnustajaa, tunnustajaa ja vahvistajaa, on syytä olla ainakin huolissaan.

Ryhmäterapialla on yksi suuri etu verrattuna mihin tahansa yksilöterapiaan. Siellä on enemmän kuin yksi sydän punnitsemassa löytösi aitoutta ja luotettavuutta. Edellyttäen tietenkin, että ryhmäläisillä on vapaus punnita asioita omassa sydämessään ja luottaa omaan harkintakykyynsä. Ohjaaja, joka dominoi koko ryhmää omilla tulkinnoillaan rajoittaa ryhmän yhteistä totuustajua.

Olen oppinut luottamaan siihen, että kun joku löytää jotain olennaista, koko ryhmä tunnistaa sen painoarvon. Jos taas minä tarjoan jotain epäolennaista tai harhaista, ainakin joku ryhmässä reagoi siihen kielteisesti.

Vapaassa ja avoimessa totuusyhteisössä, pitäisi olla aika huolissaan, jos ei kukaan tunnista löytöäsi todeksi tai kokemustasi aidoksi.

(8) Minimivaatimus

Elämää palvelevan kokemusten, inspiraation tai valaistuksen täytyy tuottaa *vähintäänkin* oikeudenmukaista ja reilua käytöstä. Viimeistään silloin kun joku kymmenestä käskystä tulee tiellä vastaan, on syytä uskoa, että prosessin suunta on väärä.

Tässä kohtaa haluan vähän pidemmin käyttää Buberin elämää esimerkkinä. Hänen kaikkein tärkeimmät oivalluksensa testattiin perusreiluuden ja oikeudenmukaisuuden tasolla. Jos ne eivät olisi siinä päteet, niistä ei olisi mihinkään akateemiseenkaan käyttöön.

Enemmän kuin kukaan muu, Buber oli se, joka valmisti saksalaisuuteen sulautuneita juutalaisia kohtaamaan kärsimyksensä. Hän pelasti lukemattomia juutalaisia hengellisestä epätoivosta. Buberin vaikutuksesta monet juutalaiset tulivat ymmärtämään jotain siitä, miksi heitä vainottiin. Hän antoi heille syyn kantaa keltaista Daavidin tähteä suoraselkäisesti. Vainoista pelastuneet saivat hänen kauttaan innoituksen palata luvattuun maahan.

Jokaisen pääsiäisaterian yhteydessä Buberilla oli tapana lukea traditionaalinen *Haggadah*, mutta hän jätti lukematta epäoikeudenmukaisena kokemansa rukouksen, jossa pyydettiin Jumalaa vuodattamaan vihansa pakanakansojen ylle.

Jo vuonna 1920 Buber oli siionistisen liikkeen johtohahmona kiivaasti vastustamassa juutalaisen identiteetin nostamista minkään muun kansakunnan yläpuolelle. Hän piti alusta lähtien välttämättömänä yhteistyötä, Palestiinassa ja sen ympärillä elävien, arabikansojen kanssa. Hän halusi rakentaa Palestiinaan pieniä kyläyhteisöjä, jotka olisivat esimerkkejä, ensimmäisen maailmansodan runtelemalle maailmalle, eri kansakuntien välisestä yhteistyöstä. Juutalaisten piti hänen mukaansa elää naapuriensa kanssa oikeudenmukaisesti ja edesauttaa myös arabikansojen keskinäistä yhteistyötä, eikä vietellä heitä vihollisikseen, joiden kanssa olisi myöhemmin mahdotonta tehdä sovintoa. Kansallisuushysterian varaan rakennettu valtio ”*tulee Molokiksi, joka syö kansalaistensa parhaimman nuorison.*” Hänen varoituksensa osoittautui traagisen profeetalliseksi.

Buberin valaistunut visio oli vainotulle kansalle liikaa. Vain muutamat hänen ystävänsä uskoivat, että oli väärin rakentaa ”moderni” valtio, joka asettaa omat etunsa muiden edelle. Sionistinen kongressi yksinkertaisesti siivosi julkilausumistaan pois Buberin ehdotukset yhteistyöstä Arabien kanssa.

Hän yritti epätoivoisesti muistuttaa heitä siitä, että Jumala, joka vapautti juutalaiset Egyptin orjuudesta, on sama Jumala, joka johdatti filistealaiset Kaftorista ja syyrialaiset Kiiristä,¹²⁵ mutta turhaan.¹²⁶ Jumalan lupauksilla ryyditetty kansalliskiihko voitti oikeudenmukaisuuden.

Kun arabit alkoivat mellakoivat Juutalaisia vastaan 1920, Venäjällä syntynyt sionistijohtaja **Vladimir Jabotinsky** perusti *Haganahin* (juutalaisten puolustusarmeijan) ja johti heidät taistelussa arabeja vastaan. Buber ei pitänyt tästä. Hän teki seuraavan vuosikymmenen aikana ahkerasti työtä vastustaakseen väkivaltaa. Hän keskittyi kannattamaan pientä *Brit Shalomin* (= rauhan liitto) ryhmää, joka yritti epätoivoisesti saada juutalaisia rakentamaan sopua ja yhteistyötä arabien kanssa. Buber ei halunnut kohottaa sionismia kansalliseksi egoismiksi. Hän yritti saada juutalaisia edes mielessään vaihtamaan roolia palestiinalaisten kanssa:

”Miltä teistä tuntuisi jos te olisitte tämän maan asukkaita ja joutuisitte ottamaan vastaan arabit maanpaosta omaan naapuristoonne? Vasta sen tajuamisen jälkeen herkistymme välttämään epäoikeudenmukaisuuksia heitä kohtaan. Jotta pääsisimme tavoitteeseemme, meidän keinomme täytyy olla yhtä oikeudenmukaiset kuin päämäärämme.”

Vielä ensimmäisen sodan aattona, jolloin Buber oli jo muuttanut Jerusalemiin, hän neuvotteli arabien kanssa ja yritti ystävineen luoda yhteistyötä juutalaisten ja arabien välillä. Hänen mielestään liian monet hänen maamiehistään olivat omaksuneet Hitlerin tavan turvautua voimaan, eikä Henkeen.

¹²⁵ Aamos.9:7

¹²⁶ Friedman. s.120-124.

Sodan puhjettua hänen talonsa jäi arabien valloittamalle puolelle Jerusalemiä. Se jäi ainoaksi hyvin varjelluksi taloksi koko miehityksen aikana. Arabit kunnioittivat Buberia ja kutsuivat häntä ”*vanhaksi pyhimykseksi*.” He jopa autoivat Buberin 20 000 kirjan kirjaston salakuljettamisessa Jerusalemin juutalaisten valloittamalle puolelle. Sodan jälkeen Buber ennusti, että tulevaisuudessa juutalaiset joutuisivat uhraamaan parhaat voimansa sotateollisuudelle, koska eivät ajoissa keskittyneet yhteistyön rakentamiseen.

Buberilla oli palava siionistinen visio, mutta hän ei suostunut siihen, että se alittaisi moraaliset minimivaatimukset, ja sulkisi ulkopuolelleen koko muun maailman. Ehkä juuri siksi hänet leimattiin omiensa joukossa usein petturiksi.

YK:n tähän asti mielestäni paras pääsihteeri **Dag Hammarskjöld** tunnisti Buberissa hengenheimolaisen. Hänen mielestään Buber olisi ansainnut kirjallisuuden Nobel-palkinnon. Sen sijaan Hammarskjöld päätyi (kesällä -59) ehdottamaan hänelle Nobelin rauhanpalkintoa, ponnisteluistaan kansojen ja uskontojen välisen vuorovaikutuksen edistämiseksi.

Rauhanvälitysmatkallaan Kongossa Hammarskjöld aloitti Buberin kirjan. *Minä - Sinä* kääntämisen ruotsiksi. Hän ehti kääntää ensimmäiset 12 sivua ennenkuin hänen koneensa ammuttiin alas. Viimeisellä lentomatallaankin hän keskittyi käännöstyöhön. Buber sai Hammarskjöldin elämän viimeisen kirjeen, tuntia sen jälkeen, kun oli kuullut hänen murhastaan tammikuun 18. 1962. Kahden rauhantekijän syvä ystävyys päättyi toisen väkivaltaiseen kuolemaan.

Saman vuoden lopussa Buber joutui julkiseen ristiriitaan Israelin pääministeri **Ben Gurionin** kanssa, koska vastusti **Adolf Eichmannin** teloitusta. Buber ei olisi voinut keksiä tehokkaampaa tapaa joutua epäsuosioon. Hänen mielestä mikään ihmisen keksimä rangaistus ei olisi voinut tehdä oikeutta Eichmannin tekemille rikoksille. Silti hänen oli pakko olla uskollinen käsitykselleen, että käsky ”*älä tapa*”, koski yhtäläillä valtioita, kuin yksilöä. Elämän kunnioituksesta ei saanut luopua pahimmankaan vihollisen edessä.

En aiheetta mainitse tätä oikeudenmukaisuuden ja reiluuden arviointikriteeriä viimeisenä. En osaa arvioida kumpi on tässä maailmassa tuottanut enemmän kärsimystä, *lain kirjaimellinen noudattaminen* vaiko *lain kirjaimellinen rikkominen*.

Moraalisia tekoja on mahdollista kopioida täysin rakkaudettomalla sydämellä. Oikeudenmukaisuutta voi ajaa koston hengessä. Reiluuden nimissä voi olla aika armoton.

Jos kohtaamisessa toteutuva kolmas on *lakihenki*, eikä *lain henki*, olemme vähintään yhtä kusessa kuin jos kolmannen nimi on *laittomuuden henki*.

Laittomuuden henki tarjoaa joskus ”korkeampaa” tietoa ja ”syvempää” ilmoitusta, johon vetoamalla voi perustella esimerkiksi puolison ja lasten laiminlyömisestä, ”valkoiset” valheet ja lähimmäisten oikeuksien polkemisen, ”hyvän asian” nimissä.

Lakihenki on moraalin alarajoilla kulkemista ja köyhän elämän suojelemista. Ei tarvita kovinkaan paljon kekseliäisyyttä ja luovuutta noudattaa moraalialueita, jonka jokainen teesi alkaa sanalla *ÄLÄ*. Kieltoja voi seurata vain yhdellä tavalla - keskittymällä siihen mitä EI tee. Paras tapa olisi varmaan jäädä sänkyyn asumaan.

Lain henki on: ”*Rakasta Jumalaa yli kaiken ja lähimmäistä niinkuin itseäsi*.” Sen seuraaminen vapauttaa luovuuden. Rakastaa voi niin äärettömän monella ja yksilöllisellä tavalla. Jokainen aamu tarjoaa siihen uudet ja koko kosmoksessa ennennäkemättömät mahdollisuudet.

*”Jeff ja Carla ovat ihmisiä, mutta todennäköisesti he eivät halua tulla kohdelluiksi vain ihmisinä. He haluavat tulla kohdatuiksi Jeffin ja Carlana.”*127 **Maija-Riitta Ollila**

*”Rakkaat ystävät, rakastakaamme toisiamme, sillä rakkaus on Jumalasta. Jokainen, joka rakastaa, on syntynyt Jumalasta ja tuntee Jumalan.”*128 **Johannes**

Jokaisen elämää palvelevan muutavan kokemuksen korkein taso kantaa rakkauden hedelmää. Se on lain, moraalin ja hyvän elämän olennaisin sisältö. Rakastettuna olemisen ja rakastamisen todellisuus lävistää, täyttää ja ylittää kaikki lait, periaatteet ja hyveet. Rakkauden voi tunnistaa, tunnustaa ja ilmaista. Sitä voi kuvata sanoin ja sävelin loppumattomiin, mutta teoreettiseen hallintaansa sitä ei saa kukaan. Kun rakkauteen on *minä-se* suhteessa, se kadottaa hehkunsa. Se on *minä-sinä* suhteen syvin, korkein, levein todellisuus. Se on kohtaamisen tuonpuoleisin ja samalla tämänpuolesin ulottuvuus.

Rakkaus ei ole kopioitavissa oleva hyve. Sitä ei voi selkeästi mitata tietynlaisen käytöksen kautta, koska sillä on kussakin kohtaamisessa niin rajattoman monta muotoa ja ilmentymismahdollisuutta.

Pyhät naiset ja miehet, joiden elämä on ollut poikkeuksellisen rehellistä ja rakkaudellista ovat esimerkillään tarjonneet meille unelmaa siitä, mikä on kaikille mahdollista. Kukaan meistä innoittuu juuri siitä esikuvasta, joka syvimmin resonoi juuri meidän yksilöllisen kutsumuksemme kanssa. Kutsu rakkauteen ja totuuteen on kaikille yhteinen, mutta sen yksilölliset muodot ovat kaikille omat ja henkilökohtaiset. Samalle sisällölle löytyy rajattomasti muotoja.

Kohtaamisen sankarit eivät ole sotasankareita. He kyllä voittavat vihollisensa, mutta ei hävittämällä heidät, vaan antautumalla yhteyteen heidän kanssaan. Aseettomuus on heidän vahvin aseensa ja suojattomuus heidän tukevin suojansa. Eihän se aina onnistu. Kohtaamiseen tarvitaan aina myös toisen alttius. Rauhan rakentajalla on monta vihollista. Sankareita ovat ne, jotka onnistuvat houkuttelemaan kaksi toisilleen vihamielistä ryhmää kohtaamaan toisensa. Yksilötasolla se on aina helpompaa. Ryhmäminällä on yleensä pienempi tarve kurottautua omien rajojensa ulkopuolelle ja avautua oikeasti kohtaamaan toisen ryhmäminän.

Jeesuksen elämä ja opetus, on tämän kutsun maksimitaso. Hän onnistui aloittamaan myös eri sosiaaliluokkien ja rotujen välisen vaikean dialogin, ja rakkaudessa kohtaamisen prosessin, joka on hankalien vaiheiden kautta jatkunut tähän päivään asti.

Mutta eihän sellaiseen rakkauteen kukaan yllä?

Ei varmaan, mutta me tarvitsemme myös moraalisia *äärihaasteita* jotka varjelevat meitä perillepääsyn ja täydelliseksi tulemisen harhakuilta. Jeesuksen esimerkki riittää hyvin yhden ihmiselämän kilvoittelun aiheeksi.

Tietenkin rakastava ottaa sen riskin, että antautuu rakastamaan ihmisiä, jotka käyttävät häntä hyväkseen, jokaisella mahdollisella ja mahdottomalla tavalla. Tottakai rakastavan resurssien rajat voivat tulla vastaan. Sekin on riski. Vastaan tulee liian paljon anteeksi annettavaa ja liian vähän tarpeita tyydyttävää. Ei rakkaudesta tarvitse kokonaan luopua, vaikka toteakin ettei se meidän nahkamme sisällä saakaan täydellistä muotoa. Silti rakkaus on paras palkinto rakastajalle itselleen. Rajalliseenkin rakkauteen suostuminen on elämän tarkoituksen toteenelämistä. Siitä luopuminen on elämän tarkoituksesta luopumista.

Mutta kumpi tulee ensin, rakastettuna olemisen vai rakkaus? Läheisriippuvuutta käsittelevässä kirjallisuudessa on väännetty uusi laki, jonka mukaan voit rakastaa muita vasta sitten kun olet oppinut rakastamaan itseäsi. En ole niin vakuuttunut. Rakkauden ihmettä on turha puristaa näin yksinkertaiseen kaavaan.

127 Ollila s.209.

128 1Joh. 4:7.

Tunnen ihmisiä, joiden lähimmäisenrakkautta on todella vaikea mennä turhentamaan. Se näyttää rakkaudelta ja tuntuu rakkaudelta. Silti he eivät kunnioita itseään, eivätkä tunne rakkautta itseään kohtaa.

Toisten vaikeus rakastaa itseään johtuu siitä, että he elävät tietoisesti niin itsekästä elämää, etteivät kehtaa katsoa itseään edes peilistä. Ehkä heidän olisi sittenkin aloitettava keskittymällä lähimmäiseen?

Kolmannet rakastavat kyllä itseään ja tulevat erittäin hyvin toimeen itsensä kanssa, mutta eivät pahemmin välitä lähimmäisensä hyvinvoinnista.

Kumpi siis tulee ensin, minän rakkaus minään vai sinään? Tämä muna-kana-kysymys on minusta turha. Vain yhdestä asiasta olen vakuuttunut: *kaikki rakkaus on Jumalan rakkautta*. Jos meiltä sitä puuttuu johonkin suuntaan, se on vain tunnustettava ja pyydettyä sitä lisää.

Luottavaisuus jää luottavan elämänlajaksi, silloinkin kun joku ei osoittaudukaan luottamuksen arvoiseksi. Petetty tulee kaksinkertaisti huijatuksi vasta sitten kun hän vetää sen johtopäätöksen, ettei kannata luottaa kehenkään.

Jos jollekin antaa rakkautensa ja luottamuksensa, hänelle antaa kalleimpansa. Mitään suurempaa annettavaa kenelläkään ei voi olla. Juuri siksi sen torjuminen tai pettäminen tuntuu syvimmän minuuden hylkäämiseltä ja kavaltamiselta. Hyvän kohtelun ja kohteliaan käytöksen torjuminen, ei riipaise läheskään niin syvältä, kuin luottavaisen ja rakkaudellisen kohtaamisvalmiutemme torjuminen. Se on selän käänkö sille, mikä minussa on kaikkein kauneinta ja aidointa. Mikään ei voisi olla perusteellisempaa minuuden hylkäämistä.

Näistä riskeistä johtuen, en usko, että rakkauden käänköpuoli on viha niin kuin usein väitetään. Rakkauden käänköpuoli on pelko. Uskallanko pitää kiinni siitä, mikä minussa on arvokkainta silloinkin, kun sille ei löydy vastaanottoa?

Mikä tahansa kokemus tai oivallus, joka viettelee meidät tinkimään rakkaudesta ja luottamuksesta, on huijannut meiltä elämän rikkaimman sisällön. Väärinkäytettykin rakkaus on parempi kuin ei mikään rakkaus. Petettykin luottavaisuus, on enemmän, kuin luottamuksen puute. Ei rakkaus voi tässä maailmassa ottaa montakaan askelta, tulematta väärin käytetyksi tai torjutuksi. Se on vain realiteetti, jonka keskellä rakkauden ja luottavaisuuden täytyy elää. Suurimman palkinnon se antaa sille, jonka sydämessä se saa jäädä elämään.

Rakkaus ja luottavaisuus on pysymistä jatkuvan muutoksen virrassa. Niistä vetäytyminen, on rannalla ryömimistä ja paikalleen pysähtymistä.

Vastaaminen

*”Kristillisessä uskossa on kysymys todellisista tapahtumista, siitä että sisäinen minä, ihmisen sydän, on tekemisissä olemassaolon sydämen kanssa, kuulee itseään kutsuttavan ja vastaa kutsuun sanomalla ”Sinä.””129 **Terho Pursiainen**.*

*”Tapoin kaiken. Tein väkivaltaa sille kimmeltävälle hetkelle, jona tajusin mihin armoon olin syntynyt, etuoikeuteen olla nainen... Elämä halusi antaa minulle uuden mahdollisuuden. Minä en tarttunut siihen.”130 **Yrsa Stenius***

Sinun vastuusi uuden totuuden edessä, on oikeastaan sinun *vastauksessasi* sille. Miten vastaat uudelle totuudelle? Mitä teet sen kanssa?

Jotain uutta on hedelmöittänyt sydämesi kohtuun. Siunaatko sen jo idussaan, vai teetkö henkisen ja hengellisen abortin? Molemmat ovat mahdollisia. Henki ei ole UFOon sieppaava

129 Pursiainen. s.109.

130 Stenius s.178, 179.

olio, joka vastoin tahtoasi istuttaa sinuun jotain, mitä et halua kantaa. Totuus ei raiskaa, eikä rakkaus pakota. Uusi elämä haluaa olla toivottu lapsi.

Jos on olemassa kutsumus on myös kutsuja. Kohtalo ei kutsu meitä, eikä meidät tarvitse sitä etsiä. Kohtalo ei ole *sinä*, joka etsii meitä, vaan *se*, joka vain tapahtuu. Kohtalolle alistutaan. Kutsujalle vastataan. Joka kuulee kutsun, vaikka vain aavistuksenomaisena kuiskauksena, lähtee matkalle, vaikka ei vielä tiedä minne. Kutsu muuttuu kutsumukseksi vasta sitten, kun minä vastaan kutsujalle *sinä* koko olemuksellani. Kohtalo on *se*, joka meitä riivaa. Kutsumus on minun vastaukseni *Sinälle*.

”Mitä sitten pitäisi tehdä?”

Ei *pitäisi* tehdä mitään. Se on vanhojen velvollisuuksien ja sisäisten piiskurien kieltä. Jos kuulet kutsun, oikea kysymys sen syventämiseksi on:

”Minkä aika on nyt, minun elämässäni?”

Tämän kysymyksen esittäminen koko olemuksellaan, on jo kutsuun vastaamista. Olen antautumassa sen toteuttamiseen.

Joka tällaiseen vastaamiseen suostuu, saa kumppanikseen ystäviä, joita ei aikaisemmin tuntenut ja oppaita, joita ei aiemmin ole nähnyt. Jostain kuuluu ikuinen kutsu:

”Älä pidätä itseäsi”,

ja sen yksilöllinen sovellutus:

”Nyt on aika...”

Ruoka ei pakota syömään. Tie ei pakota kävelemään. Kolkutus ei pakota avaamaan. Mutta Jumalan kutsu pakottaa vastaamaan — *jotakin*.

Valitseminen

Vuosia sitten opetin railakkaasti, että *rakkaus on ymmärryksen pohjalta tehty valinta, jota seuraa sitä vastaavat tunteet*. Jossain vaiheessa tämä yksinkertainen määritelmä alkoi maistua liian teknokraattiselta. Asian teki vielä kiusallisemmaksi se, että samaan aikaan (noin viisitoista vuotta sitten) heräsin huomaamaan, etten minä oikeastaan rakastanut ketään. Toimin kyllä mm. rakastavasti, mutta vahvimaksi motivaatiokseni löysin hyväksytyksi tulemisen *pakon* ja hyläytyksi tulemisen *pelon*. Se oli ikävän tuntuinen kohtaaminen itseni kanssa. Jäljelle jäi vain rukous:

”Opetä minua rakastamaan niinkuin Sinä rakastat.”

Vaikka aloinkin ujostella edellä mainitsemaani määritelmää, huomaan jälkepäin, että tämä rukous, oli minun vastaukseni Kolmannen kutsuun. Olin kohdannut ihanneminäni harhaisuuden ja reaaliminäni köyhyiden. Hätäinen rukoukseni oli kuitenkin valintani ilmaus.

Rukoukseeni vastattiin seuraavien vuosien aikana sen verran rajusti, että pudotin siitä viimeiset sanat pois. Jäljelle jäi vain *”Opetä minua rakastamaan.”* Jumalan kaltainen rakkaus osoittautui liian suureksi pieneen sydämeeni. Hänen sydämensä halkesi ristillä. En minusta ole niin suuren rakkauden kantajaksi. Minulle riittää pieni ripauskin siitä.

Sen jälkeen rakastuin moneksi vuodeksi määritelmään:

”Tunteet eivät ole oikeita taikka vääriä, ne vain ovat, ja niiden suhteen tulee olla rehellinen.”

Sinänsä hyvä väite. Se vapautti jatkuvasta tunteiden asettamisesta moraalin vaakakuppiin punnittavaksi. Kaikki tunteet saivat olla tosia. Ei enää ollut hyväksyttäviä ja hylättäviä tunteita. Hyvä niin. Se löysäsi ihmeesti neuroottista tunteiden torjuntaa.

Nyt olen asettamassa tämänkin uskomuksen kyseenalaiseksi.

Jos luon jostakin ihmisestä kielteisen kuvan vain siksi, että hän muistuttaa ihmistä, joka vuosia sitten on kohdellut minua kaltoin, niin tietenkään tunnen häntä kohtaan tunteita, jotka eivät hänelle kuulu. Ei ole reilua, moraalista, eikä oikein, tuntea häntä kohtaan vastenmielisyyttä. Tunteeni on *väärä*.

Psykologit tuntevat ilmiön nimeltä *transferenssi*, (tunteensiirto), ja ohjaavat sen purkamiseen. Transferenssin purkaminen edellyttää että rehellisesti tunnistan ja tunnustan tunteeni, samalla kun suostun näkemään kenelle se alunperin on kuulunut. Mutta mikä altistaa minut tällaisille tunteensiirroille?

Ennen jokaista uuden ryhmätyön alkamista hiljennyn vaimoni Railin kanssa rukoukseen, jonka olennainen sisältö on:

”Anna meille rakastava sydän. Auta meitä palvelemaan niiden ihmisten hyvinvointia ja kasvuja, jotka ryhmään ovat tulleet.”

Jos kohtaisin ryhmään tulevat ihmiset jossain muussa tilanteessa, en välttämättä pitäisi heistä ollenkaan ja antaisin itselleni luvan reagoida vaikka minkälaisien transferenssien pohjalta. Mutta ryhmän aikana panen joskus käden sydämelleni ja kysyn hiljaa itseltäni:

”Onko minulla rakkautta sinua kohtaan?”

Annan katseen kiertää jokaisen luona ja melkein poikkeuksetta tunnen ainakin aavistuksenomaista lämpöä ja rakkautta jokaista kohtaan. Ravintolassa samojen ihmisten katsominen ehkä herättäisi vain tympääntymisen tunteita. Miksi?

Rakkaus taitaa sittenkin olla valinta. Rakkauden tunne (en puhu rakastumisesta) taitaa sittenkin olla sydämen valinnan hedelmä.

Maija-Riitta Ollilalla on sangen mielenkiintoinen argumentti syrjähyppyjä vastaan.¹³¹ Käsitellessään kysymystä seksuaalisesta uskottomuudesta, hän teila monen vakuuttavan sivun verran kaikki normaalit argumentit ja päätyy **Spinozalta** oppimaansa ainoaan tarpeeksi pätevään syyhyn: Avioliiton ulkopuolinen seksi on yleensä liian *pieni* rakkaus.

Jos sitoutuu rakkauteen, se on sitoutumista kaikenkattavaan elämäntarkoitukseen. Sen herkin koetinkivi on suhteeni siihen ihmiseen, jonka kanssa olen luvannut vanheta ja kuolla. Seksuaalinen suhde toiseen, on rakkauteen sitoutumisen kaventamista ja pienentämistä, ei laimentamista ja suurentamista. Jokainen Jumalaa pienempi rakkaus, on liian pieni. Sen todellisuutta koetellaan kuitenkin suhteessani niihin ihmisiin, joihin olen tässä elämässä sitoutunut.

Vaikka uskonkin, että perusvastauksemme Kolmannen kutsuun, ohjaa tunteitamme, en silti usko, että missä tahansa tilanteessa voimme valita tunteitamme. Jos vaimoni on löytänyt toisen ja jättänyt minut yöllä räjäkyvän vauvan hoitajaksi, isäni on juuri kuollut, veljeni sairastanut syöpään ja itse olen juuri saanut ulosottomieheltä postia, pitäisi olla aikamoinen pyhimys, jotta voisin tuntea rakkautta ovelle kolkuttavaa Jehovan todistajaa kohtaan.

Silti rakkauden perusvalinta voi jäädä elämään vaikka tilannevalintoihin vastaisimmekin turhautumisista käsin. Valinta tapahtuu aina sisäisen ristiriidan keskellä. Ellei olisi mahdollista antautua ulkoisten olosuhteiden vietäväksi, omien turhautuneiden tarpeiden kuljettavaksi tai hylkäämisen kiusaukselle suostujaksi, niin valintaa ei olisi olemassakaan. Vastauksemme Hengen kutsulle elää siemenen muodossa, joka aikanaan kantaa hedelmää omissa rajallisissa puitteissaan.

131 Ollila 186-194.

Milloin viimeksi olet kuullut sisäisen äänen muistuttavan sinua jostakin? Kuulitko hiljaisen kuiskauksen, jonka pyyhit mielestäsi, koska se tuntui liian hankalalta? Säväyttikö joku tapahtuma tai kohtaaminen sinua uudelleenarvioimaan elämäsi? Ohititko sen, koska haasteen vastaanottaminen olisi johtanut liian radikaaleihin muutoksiin? Milloin sinut on viimeksi kunnolla pudotettu satulasta? Kiipesitkö takaisin jatkaaksesi matkaa samaan suuntaan pelkällä suomalaisella sisulla?

Onko kokemuksen pudottama siemen sittenkin jäänyt sitkeästi itämään sydämessäsi? Pysähdy ja kuuntele hetken aikaa. Totuus pyytää vain yhdenlaista vastausta: *Se haluaa sinut kokonaan.*

Synnyttäminen

"Mutta Maria kätki sydämeensä kaiken, mitä oli tapahtunut, ja tutkiskeli sitä." Luukas.132>

"Kun ihminen tulee tietoiseksi uudesta tavasta palvella Jumalaa, hänen tulisi kantaa sitä salaisuutena, puhumatta siitä mitään yhdeksän kuukauden ajan, aivan kuin olisi raskaana. Vasta kun synnytyksen aika tulee, on aika muidenkin tietää siitä."133 Juutalainen viisaus

Valitettavasti hiljainen kantaminen ei aina päädy synnyttämiseen. Se voi myös päätyä hiljaiseen hautaamiseen.

Niinkuin Jeesuksen vertauksessa palvelijoille uskotuista rahoista¹³⁴ opimme, voimme haudata lahjamme maahan. Yksi palvelijoista kaivaa talenttinsa maahan. Hän pelaa varman päälle. Hän ei ota mitään riskejä elämässään. Syvällä sydämessämme jokainen meistä tietää, että mahdollisuuksien maahan kaivaminen on syntiä elämää vastaan. Ehkä liian myöhään huomaamme, että se mitä olemme varmuuden vuoksi säästäneet ja jättäneet käyttämättä, onkin varmuudella kadonnut.

Voimme syyttää tiedostamattomia prosesseja ja onnettomia olosuhteita, mutta jos katsomme taaksepäin rehellisesti, muistamme että kriittisenä hetkenä joku uni, kokemus tai sisäinen ääni, kutsui meitä uuteen elämään, josta yksinkertaisesti kieltäydyimme. Avuttomuuteen ja voimattomuuteen jääminen tuntui sittenkin turvallisemmalta vaihtoehdolta. Meillä oli vapaus valita, mutta valitsimme vapauden vastakohtaan - orjuuden. Lahjattomuus ja kuviteltu mahdollisuuksien puute, antoi tiettyä turvaa.

Vastauksemme Hengen kutsulle on kuin sikiäminen. Se voi päättyä aborttiin tai keskenmenoon. Valinnan synnyttäminen käytännön elämään voi tapahtua yhdeksän päivän, kuukauden tai vuoden päästä. Jotta se jäisi henkiin, sen elämään on sitouduttava.

Sitoutuminen

"Jokainen joka tietää saaneensa kutsun työhön, jota ei ole tehnyt ja joka on jättänyt omakseen tietämiensä tehtävän hoitamatta; jokainen, joka on hyljännyt omakseen tunnistamansa kutsumuksen, tietää mitä tarkoittaa sanoa: Omatuntoni soimaa minua."135 Martin Buber

Vanha juutalainen taru kertoo kahdesta Talmudin opiskelijasta, jotka tulivat rabbinsa luokse valittamaan:

"Miten ihmeessä me voimme oppia yhtään mitään kun opettaja Abey sanoo yhtä ja opettaja Raba sanoo toista? Kuka heistä ottaa selvää?"

Vanha rabbi vastasi:

¹³² Luuk.2:129.

¹³³ Martin Buber. *Ten Rungs: Hasidic Sayings.* (Schocken Books. -47).

¹³⁴ Matt.25:14-30.

¹³⁵ Eclipse of God (Harper & Bros -52).

“Joka haluaa oppia mitä Abey opettaa on ensin sidottava sielunsa häneen sieluunsa. Vasta sitten voi ymmärtää mitä hän todella sanoo. Jos haluaa oppia jotain Rabalta on yhtäläillä sidottava sielunsa hänen sieluunsa.”

Tällainen kuvakieli herättää huolta jokaisessa itsenäisyyttään varjelevassa ihmisessä. Sitoutuminen ei todellakaan ole aikamme suosituimpia sanoja.

Sitoutuminen ei ole kruisailua esoteerisen risteilylaivan hengellisen salaattipöydän ääressä. **Hengen ja Tiedon messut** ovat maistelijoille, hengen maailman kulinaristeille ja ahmateille, jotka keräilevät transendenttisia elämyksiä ja uskonnollisia ideoita kuin kauniita simpukoita eksoottisen lomapaikan rannoilta. Kun niitä on aikansa ihastellut ne pannaan hyllylle muiden joukkoon tai heitetään roskiin. Postmoderni ihminen sitoutuu ainoastaan sitoutumattomuuteensa, ja pitää vapautena rajatonta mahdollisuutta seurata seuraavaa mielijohdetta tai pähänpälkähdystä. Menneisyys on liian rasittava muistettavaksi ja tulevaisuus liian ylivoimainen otettavaksi huomioon. Tärkeintä on “ottaa kaikki irti” siitä, mikä tällä hetkellä on tarjolla.

Minä-sinä suhde ei avaudu suhdeturistille, joka mittaa kokemuksensa syvyyttä matkakohteidensa lukumäärällä, eikä sillä kuinka pitkäksi aikaa hän on pysähtynyt antautumaan ja sitoutumaan yhteen suhteeseen. Kun hän on vihdoinkin vapautunut vanhempiensa orjuuden ikeestä hän ylläpitää vapauttaan sillä, ettei sitoudu edes omien lastensa hyvinvointiin, vaikka jostain mielijohteesta olisi sellaisia tullut tehneeksikin. Postmoderni ihminen on orjuuttanut itsensä vapauteen – tai ainakin kuvitelmaansa siitä, mitä vapaus on. Hän ei matkoillaan tarvitse karttoja, koska ei oikeastaan ole matkalla mihinkään. Tärkeintä on vain pysyä liikkeellä – olla pysähtymättä.

Koulun uskontotunnilla opittiin että *polyteismi* tarkoittaa monijumalisuutta, mutta sellaista esiintyi tietenkin vain *siellä jossain*. Minusta näyttää siltä että parempaa sanaa ei löydykään kuvaamaan nykyihmisen piilouskonnollisuutta. Yhä harvemmin löytää ihmisiä, jotka ovat vakaasti sitoutuneet millekään isolle asialle, aatteelle, uskonnolle tai edes toiseen ihmiseen.

”*Rakkaus on ikuista — sen kohde vain vaihtelee*” on nykyajan länsimaiselle polyteismille sopiva nälväisy. Tänään uskotaan tähän, huomenna kokeillaan tuota ja ylihuomenna on varmaan keksitty jotain vielä parempaa. Muuttumisen illuusio pysyy yllä vain sillä, että joka päivä syödään eri ruokaa. Kukaan ei huomaa, että kaikesta tulee ihan samaa paskaa.

Jack Kerouac’in elämänfilosofia oli aikanaan: ”*En tiedä, enkä välitä, eikä silläkään ole mitään merkitystä.*”¹³⁶ Se on evankeliumia kansalle, joka pelkää sitoutumista. Totuus ei ole annettu vain ihailtavaksi. Se on annettu seurattavaksi. Jos valo näyttää tietä eteenpäin, sitä on parempi kulkea, eikä vain pälistellä. On sitouduttava olemaan uskollinen kutsulle ja kutsujalle.

Elämän *leveysulottuvuus* tulee niistä asioista joista olen kiinnostunut. Mitä laajemmalle uteliaisuuteni yltää sitä avarampi olen.

Tätä tasapainottava ulottuvuus on elämän *syvyys*. Se tulee siitä, mihin tai kehen, olen kaikkien kiinnostusteni keskellä valmis *sitoutumaan*. Ihmisyyden rajallisuus tulee vastaan viimeistään siinä vaiheessa, kun yritän sovittaa näitä ulottuvuuksia yhteen.

Leveysulottuvuus tuo määrätöntä rikkautta. Syvyysulottuvuus tuo henkilökohtaista tarkoitusta. Leveyttä pystyn paljon mukavammin hallitsemaan. Mediatyhteiskunnan tarjoama informaatiotulva on kuin seireenien laulua tiedon- ja kokemuksennälkäiselle etsijälle. Tie avautuu 180 asteen leveydeltä joka suuntaan. Kaikki on teoriassa mahdollista, mutta mikään ei ole käytännössä totta. Sen sijaan, että lukisin yhden kirjan alusta loppuun, luen seitsemän kirjaa alusta jonkin matkaa. Rauhaton sieluni seurustelee mahdollisimman monen ihmisen kanssa, ottamatta yhtäkään suhdetta antautumisen tai sitoutumisen kautta todesta. Kiireiset

¹³⁶ Siteerattu kirjassa: *Sacred Lies an silences*. A psychology of religious disguise. **Vernon Ruland**. Liturgical Press. Minnesota -94.

käteni koskettavat sataa projektia, ilman että sydämeni olisi yhdenkään syvemmissä tarkoituksessa mukana. Sanon pinnallisen *kyllän* kaikille, sanomatta perusteellista *eitä* millekään tai kenellekään. En kestä sitä, että perusteellisen kyllä-sanominen edellyttää yhtä perusteellisen ei-sanomisen jollekin toiselle. Haluan pitää kaikista ja kaikesta kiinni. Silti minulla ei ole mihinkään kunnan otetta.

Syvyys kutsuu minua todellisuuteen, jota en pysty kontrolloimaan, sitoutuneeseen rakastamiseen, elämäni rajaamiseen sinään, jonka kohtaamista en pysty pitämään hanskassa pelkän aivokapasiteetin varassa. Kiusallinen juttu. Syvyys haastaa minut elämään jatkuvassa muutosprosessissa. Leveys on paljon sallivampi muuttumattomuuteni suhteen.

Sitoutuminen ei merkitse vain sitä, että tarkoittaa mitä sanoo tai että sanoo mitä tarkoittaa. Sitoutuminen on sitä, että koko olemuksellaan todella tarkoittaa sitä mitä tarkoittaa.

Yhteen *asiaan* sitoutuminen voi olla paikalleen pysähdyttävää. Se on sitoutumista minä-se suhteeseen. Voin sitoutua uskontoon, poliittiseen puolueeseen ta yhden asian liikkeeseen. Ei se välttämättä muuta minua millään tavalla.

Mihin tahansa minä-sinä suhteeseen sitoutuminen, uskollisuuden lupaaminen, on jatkuvaan muutokseen antautumista. Ihmiseen tai Jumalaan sitoutuminen ei voi olla haastamatta olemukseni peruspilareita.

Jokaisen elämän laatu määräytyy sen kautta mitä ja ketä hän rakastaa, kenelle hän antautuu ja keneen hän sitoutuu.

Maija-Riitta Ollila kertoo väitöskirjassaan erään äidin muutosprosessista, joka alkoi sitoutumisesta toiseen, eikä vain yhteen asiaan. Kerron sen tässä itse kuulemieni tarinoiden värittämänä:

Yleensä vanhemmat tuntevat rakkautta lapsiaan kohtaan – ainakin silloin tällöin. **Rouva Kylmiö** ei löytänyt sellaista omasta sydäimestään. Heti synnytyksen jälkeen hän vaipui masennukseen, jonka keskeltä tyttären hoitaminen tuntui ylivoimaisen rasittavalta. Lapsi tuntui alusta lähtien tarjoavan hänelle vain vaivaa ja kohtuuttomia vaatimuksia. Mies ei yksinkertaisesti välittänyt. Hän tuskin olisi huomannut mitään erikoista, vaikka vaimo olisi synnyttänyt krokotiilipoikasen. Haaleana tarjoiltu aamukahvi herätti hänessä paljon vahvemmat intohimot. Hänelle oli tärkeintä tulla kotona palvelluksi, samalla tavalla kuin ennenkin.

Eräänä yönä, kun rouva Kylmiö taas kerran heräsi lapsen itkuun, hän tajusi vihaavansa lastaan. Hän ei pitänyt edes lapsensa ulkonäöstä. Kaikki tuossa pienessä ihmisessä herätti hänessä inhoa. Hänen tunteensa ei ollut vain tilapäistä väsymystä. Hän löysi sydäimestään vakaan ja tukevan vihan lasta kohtaan. Hän toivoi ettei olisi koskaan synnyttänyt sitä. Jollakin tavalla tämän myöntäminen helpotti. Se vapautti hänet teeskentelemästä rakkautta, jota ei ollut. Samalla tämän totuuden myöntäminen kauhistutti häntä. Hän tunsu jonun kutsuvan kutsuvan häntä rakkauteen, mutta koki olevansa siihen täysin kykenemätön. Biologia oli pettänyt hänet. Jostain syystä äideissä normaalisti syntyvä hoivaamisvietti ei hänessä toiminut ollenkaan. Ympäristö petti hänet. Kukaan ei innoittanut häntä rakastamaan lastaan. Lapsi itse tuntui pettäneen hänet. Se ei käytöksellään, ulkonäöllään tai olemuksellaan kyennyt herättämään muuta kuin vastenmielisyyden tunteita. Mutta tosi minuus ei pettänyt häntä. Se ainakin *halusi* rakastaa.

Aikansa rouva Kylmiö poti kriisiään, kyseli nevoja ja luki kirjoja, kuulosteli itseään ja mietti elämänsä kokonaistarkoitusta. Mitään vapauttavaa tai rohkaisevaa ei löytynyt. Tyhjyyden tunne vain kasvoi, eikä sen keskellä elänyt mikään muu kuin tuo heikko *halu* kaikesta huolimatta rakastaa. Hän oli kuitenkin yhtä kyvytön tempaisemaan rakkauden tunteita sydäimestään, kuin kaneja hatustaan.

Eräänä iltana hän päätti, että hänen oli vain vastattava tuolle halulle, sitouduttava sille ja oltava sille uskollinen. Hän käveli nukkuvan lapsensa sängyn ääreen ja sanoi hiljaa:

”Hyvä on, en tunne sinua kohtaan enää mitään, mutta minä olen sinun äitisi ja pysyn äitinäsi. Voit luottaa siihen, että teen parhaani sinun elämäsi ja hyvinvointisi eteen niin kauan kuin elän, alkaen tästä hetkestä.”

Hän lakkasi odottamasta mitään ihmeellistä rakkauden aaltoa, ja liittoutui tuon äärimmäisen heikolta tuntuvan rakkauden kipinän kanssa.

Vasta siitä alkoi pitkä tutustumismatka myös omaan rakkaudettomaan lapsuuteen. Sitouduttuaan minä-sinä suhteeseen lapsensa kanssa, hän löysi itsestään rakkautta paitsi eläneen pienen lapsen, josta tavallaan tuli hänen sitoutumisensa peilikuva. Oli vihdoin aika ottaa tietty yksinhuoltajavastuu myös itsestään ja sitouduttava myös oman sisäisen lapsen hyvinvoinnista huolehtimiseen. Aikuinen vastasi kutsuun. Sen kautta kaksi lasta löysivät toisensa uudessa luottamuksen ja uskollisen lämmön valtakunnassa.

Kahden aikuisen välillä sitoutuminen rakkauteen merkitsee luopumista suhteen piilokriteereistä. Enää ei katsota kuinka kauan toinen sopeutuu minuun ja minä sopeudun häneen. Ei vain odoteta mitä tästä tulee, vaan sitoudutaan siihen, että mikäli minusta riippuu meidän välillämme toteutuva kolmas on rakkaus. Ehdoton sitoutuminen kahden väliseen kolmanteen on astumista ulos siitä linnakkeesta, jossa minä yritän saada hänet mukautumaan itseeni. Samalla omasta yrityksestä mukautua häneen. Sitoutuminen on itsessään pysymistä, samalla kun se on varauksetonta antautumista sille, että meidän yhteisen suhteemme pyhä kutsumus kantaisi hedelmää. Minän tai sinän väkisin muuttaminen vaihtuu kysymykseen:

”Mihin meidän välinen kolmas minua kutsuu?”

Luther sanoi, että hyväksi teologiksi ei tulla vain kirjoja lukemalla vaan *”elämällä, kuoleamalla ja tulemalla kirotuksi.”* Radikaali historiaa muokkaava muutosprosessi oli Lutherille tuttu. Hän kulki pitkän matkan sisäisen tyytymättömyyden, ristiriitaisuuden, turhautumisen ja epätoivon kautta alitajuiseen ja tietoiseen etsintään, joka johti kaikkien siihenastisten toiveiden kuolemiseen, sisäisen ja ulkoisen kaaoksen kohtaamiseen. Vasta siinä pimeydessä Kristuksen armo kirkastui hänelle tavalla, joka vapautti hänet rakentavaan ja energiseen työhön. Sen jälkeen loppuelämä oli oikeastaan yhden keskeisen muutosprosessin selkeyttämistä, syventämistä ja käytäntöön soveltamista. Hän eli ristiriitansa läpi, kuoli vanhoille ratkaisuille ja tuli kirotuksi uusien takia. Tähän muutosprosessiin suostuminen teki hänestä hyvän teologin. Teologia oli hänelle jatkoa uskon kautta koetulle muutokselle. Teologia ei ollut hänelle uskoa etsivää ymmärrystä vaan ymmärrystä etsivää uskoa.

Sidottuna oleminen ja sitoutuminen ero on huikea. Ensimmäinen ehkäisee itsenäisyyttä ja vapautta. Toinen *edellyttää* itsenäisyyttä ja vapautta.

Vihkiytyminen

En halua saivarrella sanoilla. Olen käyttänyt sanaa *sitoutuminen* sen kokonaisvaltaisessa mielessä. Silti tiedän omasta kokemuksestani, että sitoutumiseen ei välttämättä aina kuulu antautumista. Huomaan sen, kun katson naissuhteitteni historiaa. Olen ollut hyvä sitoutumaan, olemaan lojaali ja periaatteellisesti erittäin uskollinen. Silti olen syvemmän antautumiseni mielellään säästännyt suhteisiin, jossa en ole sitoutunut. Antautuminen ihmiselle, johon on kaiken lisäksi sitoutunut, on ollut maailman pelottavimpia asioita. Sitä kutsun *vihkiytymiseksi*.

Kaikissa kulttuureissa erilaiset vihkiytymiset on vahvistettu julkisin rituaalein. Suurin mahdollinen sitoutuminen ja antautuminen toiselle ihmiselle, Jumalalle, tiettyyn työhön tai tiettyyn kutsumukseen, on pyritty sinetöimään julkisilla seremonioilla ja riiteillä.

Papit ja professorit vihitään, teekkarit ja helluntalaiset saavat kasteensa, uskonnolliseen ryhmittymään liittynyt käännyttäminen antaa vähintäänkin julkisen ”todistuksensa” koko

seurakunnan edessä, harekrishnalaiselta leikataan tukka ja joltakin toiselta leikataan esinahka, kolmannelta viedään vain rahat jne.

Yleensä kaikkien rituaalien perussisältö on se, että vihkiytyessäsi sanomaan kokonaisvaltaisesti *kyllä* jollekin, sanot yhtä totaalisesti *ei* jollekin toiselle. Juuri tämä on vihkiytymisen sietämättömin puoli. Kulttuurissa, jossa pyhiinvaellus on muuttunut turismiksi, kutsumus kokeilunhaluksi ja vihkiytyminen uhkapeliksi, ei näytä kovin fiksulta vihkiytyä niin kertakaikkisesti. Kun mahdollisuudet avautuvat joka suuntaan pitäisi ainakin suurin osa elämästä kuluttaa kokeilemiseen, trippien tekemiseen. Ei haluta sanoa ei millekään. Miten se on mahdollista muutoin kuin sillä, ettei myöskään sano kyllä millekään? Kaikkea ei voi saada. Täytyy valita. Tie joka avautuu eteemme 360 asteen leveydellä ei johda mihinkään. Valitseminen tekee tien kapeammaksi, sitoutuminen entistäkin kapeammaksi ja vihkiytyminen tiivistää sen poluksi joka ei kelpaa muuhun kuin kulkemiseen. Tulipa mieleeni... ihan kuin joku olisi aikanaan sanonut jotain tärkeää laveasta ja kaidasta tiestä...

Uuden ajan alku

*”Jokaisen sielun sisin kysymys on: ”Uskallanko antautua sille, mikä näyttää ehdottoman mahdottomalta vai mukaudunko siihen, mikä näyttää ehdottoman väistämättömältä?””*137

Martin Buber

Palatkaamme ajassa vajaat kaksi vuosituhatta taaksepäin. Sieltä löydämme kertomuksen tähän päivään asti vaikuttaneesta kohtaamisesta.

Luukas kertoo mielenkiintoisen esimerkin kahden miehen kokemasta muutosprosessista . **138** **Kleopas** ja **Simon** olivat juutalaisen historian tuotteita, saman historian sokaisemia ja siihen hukkumaisillaan. Uskonnollisen ja poliittisen valtakoneiston kauhistuttavan johdonmukainen oli uudestaan tempaamassa heidät valtaansa, sekä sisäisesti, että ulkoisesti. Vähäksi aikaa he olivat panneet toivonsa Jeesukseen, mutta nyt kaikki tuntui palaavan entisiin uomiin. Mikään ei sittenkään ollut muuttunut. Mukautuminen vanhaan systeemiin tuntui olevan ainoa mahdollinen vaihtoehto.

Jeesus oli kuollut jo kolme päivää sitten. He kulkivat illan hämärtyessä Jerusalemita kohti Emmausta (vajaa 30 km) tietämättä, kuka oli se muukainen joka oli lyöttäytynyt heidän seuraansa. Se millä tavalla Kristus kohtasi nämä kaikkeen pettyneet miehet, on samalla kertomus siitä, millä tavalla Jumala voi kohdata meidät omalla polullamme, keskellä omaa historiaamme. Siksi haluan ottaa tämän lyhyen kertomuksen esimerkkinä muutosprosessin dynamiikasta.139

Kuollut maailma

Kleopaan ja Simonin sisäinen maailman, heidän minuutensa ja identiteettinsä tärkein ulottuvuus rakentui sen varaan, että he samaistuivat oman kansansa kohtaloon. Sitä uhkasi Rooman valtakunnan ylivalta. Mitä he olisivat, jos heiltä ryöstettäisiin oikeus omaan maahansa, kulttuuriinsa ja uskontoonsa? Näin oli askel askeleelta tapahtumassa. Mutta näiden miesten sisäinen ristiriita oli vieläkin suurempi. He olivat nähneet Jeesuksessa kauan odotetun messiaan, joka vapauttaisi heidät Rooman vallasta. Heidän omat uskonnolliset johtajansa olivat asiasta jyrkästi eri mieltä ja yhteistyössä roomalaisten kanssa he tuominneet hänet kuolemaan.

Jeesuksen ristiinnaulitsemisen myötä koko kansan vapautus ja lunastus oli mennyt pilalle.

137 Friedman s. 350.

138 Luuk.24:13-35.

139 En ole yrittänyt jakaa tätä kertomusta tarkalleen muutosprosessin kuutta askelta vastaavaksi. Jätän jokaisen tehtäväksi itse havaita prosessin kuusi vaihetta kertomuksen sisäältä ja mahdollisesti tunnistaa vastaavat vaiheet omasta elämästään.

Kleopas ja Simon olivat luopuneet arkielämän rauhasta, etsineet Jeesuksesta vastausta, joka nostaisi heidät alistuneen arjen yläpuolelle. Tämä valinta oli herättänyt heissä suuria toiveita. Kolmen rikkaan vuoden jälkeen jäljellä oli vain sietämätön sisäinen ja ulkoinen ristiriita.

Jeesus oli kuollut. Kaaos oli auennut kaikessa kauheudessaan. Mikään ei enää pitänyt paikkansa. Luottamus arjen kantavuuteen oli murentunut. Vanhojen uskonnollisten auktoriteettien luotettavuus oli pettänyt. Mutta kaikkein pahinta oli se, että uusikin auktoriteetti oli pettänyt. Hän oli vapaaehtoisesti antautunut kuolemaan. Käsittämätöntä, tyhmää, raivostuttavaa. Mikä suunnaton pettymys.

Arki jatkui, niinkuin mitään ei olisi koskaan tapahtunutkaan. Synagogat olivat paikallaan ja rabbit paimensivat kansaansa. Normaalielämä tuntui kuitenkin tyhjältä, ja entiset tietäjät tuntuivat todella entisiltä. Kummastakaan ei enää löytynyt pelastusta, ja uusi toivo oli haudassa. Koko heidän identiteettinsä pohja oli murskana.

Kuollut Messias

Mitä he nyt ajattelisivat itsestään? Keitä ja mitä he olivat? Minkä tai kenen kautta he määrittelisivät itsensä? Voiko enemmän tyhjän päällä olla? He kulkevat kohti ulkoista ja sisäistä yötä.

Se uusi toivo, johon Jeesus oli heidät kutsunut, oli vielä niin heikosti hahmottunut ja vanhojen perinteiden värittävä. Jeesuksen antautuminen ristiinnaulittavaksi ei millään sopinut siihen maailmaan, johon he olivat mukautuneet.

Jeesuksen kuolema ei oikeastaan tuottanut mitään uutta ristiriitaa. Se vain teki vielä sietämättömämmäksi sen ristiriidan, jossa he tiedostamattaan olivat eläneet jo pitkään.

He olivat uskaltaneet Jeesuksen eläessä asettaa kyseenalaiseksi vanhoja uskonnollisia auktoriteettejaan. He olivat antaneet Jeesuksen puheiden Jumalan valtakunnasta, joka ei ole tästä maailmasta, sytyttää sydämensä. Vaikka he seurasivatkin sydämensä ääntä ja vastasivat Jeesuksen kutsuun myönteisesti, heidän unelmansa olivat silti vielä sidoksissa siihen perinteeseen, joka odotti nimenomaan poliittista messiasta ja sotilaallisesta sorrosta vapauttavaa kuningasta. Viimeisetkin rippeet siitä unelmasta kuolivat Golgatalla. Pitkään elänyt alitajuinen ristiriita huusi nyt täydellä voimallaan: Jos hän ei ollut poliittinen messias, niin mikä ihmeen messias Hän sitten oli? Kuollut messias ei ainakaan ole mikään messias.

Ehkä he jo silloin ajattelivat niinkuin talmudin kirjoittajat paljon myöhemmin:

*"Kuinka tyhmiä ovatkaan vääristelijät (=kristityt). He sanovat, että Jumalalla on poika. Jumala ei sallinut Aabrahamin uhrata poikaansa. Onko siinä mitään järkeä, että Hän antaisi oman poikansa tulla tapetuksi? Koko maailma joutuisi siitä kaaokseen."*140

Sisäinen opettaja

Heidän toivottomuuttaan häiritsee vain muutaman naisen kertomus tyhjästä haudasta ja enkeli-ilmestyksestä. Se saattaa heidät *"kertakaikkiaan hämmennyksiin."* Uusi valo on tunkeutumassa kaaokseen, mutta koska se ei vielä ole saavuttanut heidän tietoisuuttaan, se aiheuttaa vain hämmennystä. He eivät kuitenkaan torju hämmennystä eivätkä yritä saada asioita väkinäiseen järjestykseen. He suostuvat kriisiinsä ja kantavat ristiriitaansa.

Ristiriidan ja kaaoksen keskellä alitajuinen haku on koko ajan päällä, ja tiedostamaton aavistus vastauksen läheisyydestä polttaa heidän mieltään.

Seuraan liittyneen muukalaisen selittäessä heille kirjoituksia heidän sydämensä *"hehkuivat innosta"*,141 vaikka myönsivätkin sen vasta jälkepäin. Ehkä he tunsivat jotain siitä mitä

140 The talmudic Anthology. Behram House. -87. s.72.

141 Luuk.24:32.

lapset kokevat arvausleikeissään. Kaverit sanovat *"polttaa jo"*, kun oikea vastaus on lähellä. Tarkkailija voi helposti havaita tuon "poltteen" poskien punasta ja kiihtyneestä hengityksestä. Oikea vastaus kolkuttaa tietoisuuden porttia ja on ihan "kielen päässä", mutta ei ole vielä "juolahtanut mieleen."

Kleopaan ja Simonin "sisäinen opettaja" (josta monet kirkkoisät, **Agustinus, Calvin** jne. puhuivat) huusi lämmintä "amenta" sille tavalle, jolla muukalainen sekä vetoaa vanhaan uskonnolliseen perinteeseen että selittää sitä tavalla, johon he eivät ole tottuneet. Jumalan Henki on samanaikaisesti sekä juurruttamassa heitä historiaan että vapauttamassa heitä sen kuristusotteesta. Heidän oma henkensä on syntymäisillään uudesti. Synnytyspoltot ovat jo alkaneet. Historian kohdusta on syntymässä ikuisuuden hedelmöittävä uusi minuus, elävä henki, sekä historiasta että historiaan pelastettu ihminen.

Kristus puhuttelee ristiriidassa kiehuvaa minuutta herättääkseen sen tuonpuoleiselle, tuottaakseen uskoa joka kytkee ajan ja ikuisuuden, äärellisen ja äärettömän, lihan ja hengen, syntisen ja pyhän, kadotetun ja pelastajan, ihmisen ja Jumalan toisiinsa.

Muukalainen pimeästä

Kleopaan ja Simonin sisäinen etsintä ristiriidassa oli alkanut Jumalallisesta aloitteesta. Heidän "sisäinen opettajansa" oli heräämässä henkiin ulkoisesta kutsusta. Siitä ei ole epäilystäkään. Tietoiselle mielelle ulkoinen aloitteentekijä vaikutti kuitenkin ensin *"muukalaiselta"*,¹⁴² vieraalta, oudolta ja tuntemattomalta.

Mitä olisi tapahtunut, jos he siinä vaiheessa olisivat kieltäytyneet kuuntelemasta tämän muukalaisen puhetta? Miten heidän olisi käynyt, jos he olisivat yrittäneet lieventää sisäistä kaaostaan etsimällä turvaa vain vanhoista tutuista?

Kuinka vaikeaa onkaan sisäisessä ristiriidassa avautua uusille ihmisille, tilanteille tai uusille kirjoille? Kuinka suuri kiusaus on paeta ristiriidan, kriisin ja kaaoksen sietämättömyyttä, perääntymällä vanhaan ja tuttuun, alistumalla uudelleen siihen, mikä kieltämättä on turhauttavaa, mutta silti, ah, niin turvallista. Tuttu turhautuma tuntuu turvallisemmalta kuin outo helpotus. Tuttu vankila on mukavampi kuin vieras vapaus. Tutun ristiriidan kanssa voi oppia elämään niin hyvin, että uusi vastaus ei enää kelpaakaan.

Näiden kahden miehen sydämessä elää kuitenkin outo aavistus ja kaipuu, joka kurottautuu kohti pelastavaa totuutta, vaikka se tarjoutuukin vieraan ja oudon muukalaisen kautta.

Kutsu sydämestä

Sitten tulee koko kertomuksen kriittisin kohta: *"He olivat jo saapumassa kylään, jonne olivat menossa. Jeesus oli jatkavinaan matkaansa."*¹⁴³

Miesten palava sydän tietää, että vastaus heidän ristiriitaansa on läsnä. Alitajuisesti he tuntevat, että "nyt polttaa". Heidän on kuitenkin tietoisesti tehtävä valintansa; seuratako sydämen ääntä ja kutsua muukalainen sisälle, vai sulkeako sisäiset korvat intuitiiviselle aavistukselle ja antaa muukalaisen jäädä mielenkiintoiseksi tapaukseksi, jonka muisto hautautuu tummuvan yön ja masentuneen mielen pimeyteen. Heillä on vain sisäinen aavistus, intuitiivinen perustelematon tieto, hehkuvan sydämen kutsu. Jeesus ilmeisesti odottaa heiltä uskollisuutta sille, koska ei itse millään tavalla tunkeudu heidän majapaikkaansa. Hän rakastaa heitä ja kunnioittaa heidän vapauttaan. Juuri siksi hän on *"jatkavinaan matkaansa"*.

Totuus kolkuttaa. Totuus vetoaa. Totuus kutsuu. Vain lempeä rakkaus estää totuutta tunkeutumasta tietoisuuteen väkivaltaisesti. Ratkaisevalla hetkellä se on tietoisesti kutsuttava sisälle.

¹⁴² Luuk.24:18.

¹⁴³ Luuk.24:28.

Joskus totuuden valitseminen ja vastaanottaminen edeltää sen ymmärtämistä.

Jos voisimmekin aina ymmärtää ja tietää ennenkuin valitsemme, säilyttäisimme tunteen siitä, että totuus on hallittavissamme. Useimmiten se kuitenkin tarjoutuu outoon pakettiin käärittynä lahjana, muukalaisen vaatteisiin pukeutuneena salaisuutena, joka on ensin otettava vastaan ja sitten vasta avattava. Totuus tarjoutuu tutkittavaksi ja tunnettavaksi vain sille, joka uskaltaa kutsua yllätysvieraan sydämeensä, avautua ennestään tuntemattomalle, toivottaa muukalaisen tervetulleeksi. Sinän kohtaamisessa on aina tämä ulottuvuus. Meidän onkin lakattava tuntemasta toinen ennen kuin olemme valmiit oikeasti kohtaamaan hänet.

Kukaan ei voi olla toisaalta tutumpi ja toisaalta vieraampi kuin Jumala. Sydämemme salattu totuus, sisäinen opettajamme herää aina henkiin Jumalan kutsusta. Mutta tietoinen mielemme, joka on tämän maailman menoon sopeutuneena vieraantunut sekä omasta sydämestään että Luojustaan, kokee molemmat pelottavan outoina ja pahimmillaan vaarallisina.

Simon ja Kleopaas ovat uskollisia sydämensä äänelle ja kutsuvat muukalaisen sisälle.¹⁴⁴ Se on heidän tietoinen vastauksensa sisäiselle ja ulkoiselle kutsulle.

Näkymätön opettaja

Majapaikassaan he valmistavat yhteisen ilta-aterian. *"Kun hän sitten aterioitsi heidän kanssaan, hän otti leivän, kiitti Jumalaa, mursi leivän ja antoi sen heille."*

Se on valaistuksen hetki.

Sitä katsellessaan heidän sisäinen totuutensa ja Jeesuksen totuus kohtaavat toisensa. Viimeisen aterian hämmentävä muisto palautuu heidän mieleensä. Murretussa leivässä he näkevät sekä Jeesuksen murretun ruumiin että omat murtuneet toiveensa. Molempien murtuneisuus kohtaa toisensa ylösnousseen Kristuksen käsissä.

"Silloin heidän silmänsä aukenivat". Uusi totuus saavuttaa vihdoin heidän tietoisuutensa. Ristiriita on saanut vastauksensa, ja pimeä kaaos on täynnä valoa. Muukalaisesta oli tullut tunnistettu Sinä.

"Mutta samassa hän oli jo poissa heidän näkyvistään".

Merkillistä. Heti kun heidän hengelliset silmänsä avautuvat, Jeesus häviää heidän fyysisestä näkökentästään. Näkevätkö he nyt vähemmän? Ei. He näkevät enemmän.

Alkuun tunnistamaton näkyvä opettaja muuttuu nyt tunnistetuksi näkymättömäksi opettajaksi. Kristus on puhunut historiassa ja vedonnut historiaan. Jumala on kohdannut heidät historiallisen todellisuuden keskellä.

Kun heidän sisäiset silmänsä vihdoin avautuivat kuulemaan ja näkemään tuon puheen, yläsnoussut Kristus jättää heidät historian keskelle, ei vain olemaan historiaa, vaan elämään Jumalan elämää historiassa. Kristus kutsui heidät elämään uskossa eikä vain näkemisessä. Kristus kutsui heidät muuttumaan ja uudistumaan eikä vain mukautumaan.

Kristus ei halunut jäädä vain yhdeksi osaksi, edes rakastetuksi osaksi, heidän vanhaan näkyvään maailmaansa. Hän avasi heille uuden näkymättömän maailman, uuden valtakunnan ja kutsui heidät siihen. Sitä varten vanhan maailman, siihen sidottuine toiveineen, oli ensin hajottava kaaokseen opetuslasten mielissä. Kaaoksen keskeltä avautui uusi maailma.

Uusi ja vanha maailma

Uusi maailma ei sulkenut pois vanhaa, vaan sulki sen syliinsä. Vanha maailma ei tullut tyhjäksi vaan täydeksi. Vanhan maailman meno ei enää hallinnut vaan tuli uuden

¹⁴⁴ Luuk.24:29.

hallittavaksi. Jeesuksen seuraajat eivät enää kuuluneet maailmalle, vaan maailma kuului heille.

*"...kaikki on muuttunut, ja juuret on katkaistu. Hän (Jeesukseen Kristukseen uskova ihminen) edelleen elää katoavassa maailmassa, mutta hänen elämänsä ei enää ole siitä."*145

Jeesus ei enää ollut vain ulkopuolinen palvonnan kohde vanhassa maailmassa, vaan sisäinen ja samalla tuonpuoleinen todellisuus, jonka kautta he katsoivat tämänpuoleista todellisuutta uusin silmin. Jeesus oli tullut koko todellisuuden näkymättömäksi Herraksi. Näkyvänä Jeesus oli ollut vain osa heidän tämänpuoleista todellisuuttaan. Nyt heistä oli tullut osa Kristuksen kokonaistodellisuutta, Jumalan valtakuntaa. Heistä oli tullut uuden näkymättömän valtakunnan kansalaisia näkyvän maailman keskellä. Sen kautta Jeesuksen läsnäolo oli itse asiassa paljon vahvempi kuin ollessaan näkyvästi läsnä osana heidän vanhaa todellisuuttaan. Nyt suhde Kristukseen merkitsi sekä suhdetta omaan sisikuntaan että suhdetta ehdottoman tuonpuoleiseen Sinään — samanaikaisesti.

Sisäinen tie

Yö on jo kietonut ulkoisen maailman pimeyteensä, mutta sisäisen valon saaneet opetuslapset eivät enää pelkää pimeää, vaan lähtevät *"heti paikalla"* vaeltamaan takaisin Jerusalemiin.

Samalla alkaa myös sisäinen vaellus uudella tiellä. Se tie alkaa juuri siltä kohtaa, minkä he sisäisesti ovat löytäneet. Ylösnoussut Jeesus on tullut heidän sisäisen tiensä lähtökohdaksi, suunnaksi ja päämääräksi. He ovat kohdanneet pimeän kaaoksen, ja se osoittautui ylösnousemuksen varjoksi. Pimeys ei enää uhkaa heitä, koska sen mustimmasta ytimeistä on avautunut uusi valo. Jeesus Kristus, Jumalan Poika, on itse heittäytynyt kuoleman kuiluun ja täyttänyt sen elämällään. Unelmiensa pimeästä haudasta he löysivät kuoleman voittajan, ylösnoussut Kristuksen. Tyhjyyden uhka on muuttunut tyhjäksi uhkaksi. Kuoleman pelko on muuttunut pelon kuolemaksi. Kuolemalla ei enää ole voimaa eroittaa ja jättää lopulliseen yksinäisyyteen. Kuolema ei enää ole minuuden loppu ja tuho, vaan silta kaikkien minuuksien Luojan luokse. Kristuksessa kuolema kuoli. Kaaos täyttyi uudella elämällä.

Uusi usko sanoi:

"Älä pelkää - luota ja elä. Riko ne rajat, joilla olet yrittänyt suojata itseäsi pimeältä kaaokselta, loputtomalta tyhjyydeltä ja lopulliselta kuolemalta. Jeesus Kristus on on elämän ja kuoleman Herra. Rakkaus ei lopu kuolemaan."

Sisäinen ilo

Kaikki se energia, joka oli kulunut vanhan maailman rippeiden koossapitämiseen, vapautui nyt kiitolliseen iloon ehjässä kokonaisuudessa. Sirpaleet asettuivat paikoilleen uudessa kokonaisvaltaisessa maailmassa.

Tämä ei ollut vain uuden oivalluksen tuottama psykologinen katarssis (=puhdistautuminen), tavallinen ahaa-elämys, vaan heräämistä hengelliseen todellisuuteen, jossa iloitseminen on yhtymistä Jumalan Hengen iloon. Simonille ja Kleopaalle se ei ollut vain uuden totuuden tuntemista, vaan heräämistä siihen, että he itse olivat Jumalan tuntemia. He eivät lakkaisi olemasta sitten kun viimeinenkin jälkeläinen unohtaisi heidän olemassaolonsa.146 Ikuinen olemassaolo on turvattu Hänessä, joka ei ikinä unohtaisi heitä. Ikuisen Sinän edessä minä en koskaan häviä.

145 Sören Kierkegaard. *Concluding Unscientific Postscript* (Princeton univ. Press. -74. s. 367.).

146 Etelä-Amerikassa löytyy hauatausmaita, joiden ulkopuolella on "lopullisesti kuolleiden" haudat. Sinne siirretään ne vainajat, joita kukaan elossaoleva ei enää muista. He eivät siis enää ole olemassa kenellekään ja ovat siksi lopullisesti kuolleita. Egyptiläisten yritys voittaa lopullinen kuolema tapahtui balsamoinnin kautta. Heille ihminen on lopullisesti kuollut, kun heidän maallisesta ruumiistaan ei enää ole mitään jäljellä. Jäädäkseen jälkipolville oleviksi valtiat rakennuttivat valtavia hautamonumentteja (mm. Pyramidit). Siten he uskoivat lykkäävänsä toista kuolemaa, josta ei ollut minkäänlaista paluuta.

Se ei ollut vain uuteen kohteeseen rakastumista, vaan itsensä löytämistä ikuisesti rakastettuna. Se oli minuuden löytämistä Luojansa sylissä, Luojan löytämistä minuuden sydäimestä, itsensä katselemista Jumalan totuuden ja rakkauden silmillä ja Jumalan katsomista uusilla uskon ja luottamuksen silmillä.

Se on iloa, joka samalla sekä irroittaa iloitsijan ulkoisesta ja sisäisestä maailmasta että juurruttaa hänet molempiin. Sitä iloa ei tarvitse ylläpitää sulkemalla silmiä sille mikä ulkoisesti tai sisäisesti on pimeää ja kipeää, koska sen aihe elää keskellä suurinta kärsimystä. Se ei syty vain taivaallisen vision katselemisesta, vaan murretun leivän vastaanottamisesta, oman ja Jumalan murtumisen vastaanottamisesta ylösnousemususkon keskellä.

Yhteinen todistus

Kleopas ja Simon menevät Jerusalemiin kertoakseen näkemänsä ja kokemansa. Jerusalemissa heidän oma kertomuksensa tulee heitä vastaan. Sielläkin on vietetty murtuneiden toiveiden hautajaisia. Sielläkin Kristus on ilmestynyt epätoivon kuilussa. He olivat menossa testaamaan ja tutkimaan kokemuksensa uskottavuutta, mutta vahvitukset sille juoksivat heitä vastaan.

Nämä yhtäkkiset "valaistumiset" eivät tulleet kristillisen seurakunnan uudeksi normiksi tai sisäänpääsylipuksi. Sydämen avautuminen hengelliselle ulottuvuudelle ja antautuminen ikuiselle Sinälle monelle vuosia. Kiinnostus, tutustuminen ja rakastuminen ei aina johda yhdessä viikossa avioliittoon sitoutumiseen. Seurakunnasta tuli kuitenkin se yhteisö, jossa "avautuneiden silmien" visiot tarkastettiin, vahvistettiin, syvennettiin ja sovellettiin käytäntöön.

Alkuseurakunnan kokemus kantoi radikaalisti uudenlaisen uhrautuvan rakkauden hedelmää käytännön elämässä. Samalla se hahmottui myös uudeksi teologiaksi, uusiksi symboleiksi ja rituaaleiksi (jotka myöhemmin myös *korvasivat* Sinän kohtaamisen todellisuutta). Kaiken tarkoituksena oli välittää, selventää, ylläpitää ja vahvistaa kokemusta Kristuksen ylösnousemuksen todellisuudesta ja Jumalan valtakunnasta ihmisten kesken.

Kaikille oli selvää, että aloite oli Jumalan. Siksi kenenkään kääntymyskokemusta ei muutettu valaistumisen tekniikaksi, pelastumisen menetelmäksi eli ihmisten rakentamiseksi tikapuille taivaaseen, niinkuin varhaiset **gnostilaiset** ja monet hengentieteet heidän jälkeensä ovat yrittäneet. Pyhä Henki oli ja on aloitteentekijä. Hän valaisi ihmisen mielen näkemään Kristuksen, joka oli tullut ainoaksi välittäjäksi ihmisen ja Jumalan välille.

Uusi sanoma

Nyt he näkivät, että Kristus oli Jumalan poika, joka omasta aloitteestaan astui ihmisten maailman sisälle (inkarnaatio). Elämällään ja opetuksellaan hän paljasti ihmisen syvimmän kriisin (Itseemme, toisiimme ja Jumalaan kohdistuvan väkivallan) ja otti sen itse kannettavakseen (ristinnaulitseminen). Sen jälkeen hän astui kaikesta eristyneen yksinäisyyden ytimeen (tuonelaan astuminen) vetääkseen puoleensa kaiken ja kaikki maan alla, maan päällä ja taivaissa. Sitten hän ilmestyi opetuslapsille radikaalisti uuden olemuksen kantajana. Uusi kuoleman voittanut todellisuus oli astunut ihmisten historiaan (ylösnousemus). Isä Jumala sinetöi tapahtuneen (taivaaseenastuminen), ja Kristus takaa uuden todellisuuden historiallisen jatkuvuuden lähettämällä seuraajilleen Pyhän Hengen (helluntai). Lunastushistoria (kaiken kohtaamisen, muuttumisen, uudistumisen historia) jatkuu Jeesuksen seuraajien kautta (seurakunnan perustaminen Kristuksen maanpäällisenä ruumiina).

Ensimmäistä kertaa ihmiskunnan keskelle syttyi selkeä tietoisuus siitä, että ihminen ei ole ymmärrettävissä ja määriteltävissä vain maanpäällisen asemansa, valtansa ja voimansa, tai edes moraalisen laatunsa kautta. Risti ei millään kelvannut sellaisen elämän ja minuuden määrittelyn symboliksi. Päinvastoin. Rististä tuli vallattomuuden, voimattomuuden, asemattomuuden, aseettomuuden, nöyryyden, itsensä uhraavan jumalallisen rakkauden ja kaiken kohtaamisen symboli.

Ilman ylösnousemusta rististä olisi tullut manifesti pyyteettömän rakkauden voimattomuudesta ja siitä, että elit kuinka pyhästi tahansa, olit kuinka aito, rehellinen ja rakastava tahansa ja olit kuka tahansa (vaikka Jumalan lapsi), kuolema lausuu kuitenkin aina viimeisen sanan. Ylösnousemuksen todellisuus oli sanoma aseettoman ja väkivallattoman kohtaamisen voittamattomuudesta ja siitä, ettei edes kuolema voi eroittaa rakastettua rakastajastaan, ihmistä Jumalastaan.

Hän on täällä tänään

Ylösnousemuksen välittömin merkitys opetuslapsille ilman sen kummempia pelastusteologisia johtopäätöksiä oli se, että Jeesus oli edelleen heidän kanssaan. Yhteys ei katkennut kuolemaan.

Toiseksi (ja tämä tietoisuus kasvoi varmaan vasta vuosien myötä) se merkitsi uudenlaista tietoisuutta siitä, että ihmisen minuudella on tuonpuoleiset juuret, että hänen identtiteettinsä ei todellakaan määräydy vain tämän maailman kautta. Ihmisen ei tarvitse enää mukautua siihen, mikä näkyy. Hän voi muuttua sen kautta, mikä ei näy. Ihmiselle on olemassa elämä, joka ylittää luonnollisen elämän ja kuoleman rajat. Ylösnousemus poisti viimeisetkin esteet hengellisen minuuden tiedostamiselle.

Jeesuksen ylösnousemukseen uskomisen merkitsi minuuden katoamattomuuteen uskomista. Se oli uutta. Tämä uskomus ei vielä ollut selkeä edes israelilaisten keskuudessa. Jeesuksenkin aikaiset juutalaiset uskoivat yleisesti siihen, että ihmisen minuuden loppu on kuolemassa. Jumalan uskottiin kyllä voivan herättää kuolleista. Mutta ihmistä ei silti pidetty ikuisuusolentona, pikemminkin päinvastoin. Ylösnousemuksen jälkeen Jeesuksen opetuslapsilla ei ollut siitä epäilystäkään: ihminen on ikuinen ja sellaisena joko kadotettu tai pelastettu, Jumalan yhteydessä tai Hänestä erossa elävä. Pelastus tarjoutuu vain meidän puolesta kuolleen ja ylösnousseen Jeesuksen Kristuksen kautta.

Ilman ylösnousemusta Jeesuksen ja meidän välillä olisi melkein kahdentuhannen vuoden historia. Se että ylösnousemuksesta on kulunut saman verran aikaa, ei vähennä sen merkitystä tai heikennä Jeesuksen läsnäoloa tänä päivänä. Ikuisuus on astunut historiaan valloittajana. Vuosien kuluminen ei heikennä ikuisuuden ja Ikuisen läsnäoloa historian keskellä.

Vallan makuun päässeen kristillisyyden pitkä taantuminen tämän maailmanajan menoon (tai pysähtyneisyyteen) mukautujaksi ei sammuttanut Jumalan työtä ihmiskunnan keskellä. Jumalan Henki teki ja tekee edelleen työtään "muukalaisten" kautta.